

Je'ej ti tyo'yú'xaca' a'íjna i San Marcos

*Juan pu tyihuá'ixaatye' a'ájna jo'tij quee
já'tyi'tij*

(Mt. 3:1-12; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)

¹ A'yaa pu éenye'que' huatyóochej i nyúucarij ti jaxaj a'íjci i Jesús i Ciríistu', yójra' ti pué'een i Dios.

² A'yaa pu tyo'yú'xaca' a'íjna i Isaías i ti arí á'tyeej ti tyí'xajtaca'aj i Dios jitze ma'can tijin: A'tíj nu huata'ítij anaquéecan ta'aj a jime' tyu'taxáj, ti'ij tyámua' tyimuáa'uurijtze'.

³ A'áa pu ja'vá'namuajre' i nyúucarij jo'tij quee já'tyi'tij, a'yan tijin: “Tyámua' xu jáa'uurej i juyáara' i tavástara', xaatajé'yitzi'tye' i juyáara'.”

⁴ A'áa pu jo'tóosejrataca' i Juan i ti huá'íiraca'aj a'ájna jo'tij quee já'tyi'tij, a'yaa pu néijmi'caa tyú'ixaaj maj tyá'antzaahuatye'en i Dios jimi majta je'en huái'huaj, ti'ij i Dios tyihuo'tú'uunyi' i maj quee xá'puí' huaríj a'íjci jimi.

⁵ Néijmi'i i tye'ítyee a'áa maj tyaja'ránamuaj a judea majta a Jerusalén a'íi mu aje're'nyinyiica'aj mej mij jáanamuj. Mati'ij mij jaataxájtaca' i maj quee xá'puí' huaríj i Dios jimi, aj pu'ij i Juan huo'íiri' a'ájna i játya'naj jitze ti a'yan tya'rájtyapuj tijin Jordán.

⁶ Ajta a'íjna i ti tyí'chajca'aj i Juan a'íj pu jin tyí'taavijhuaca'aj i caméeyuj ju'xa' jime', ajta navíj jin ahuóoji'ca'ca'aj, ajta vítzi'cii ci'macaria'aj, ajta sarátyee cua'caria'aj itzitáj maj huáxoo. ⁷ A'yaa pu tyihuá'ixaatya'ca'aj tijin:

—Síij pu ooj yaja've'mej ti jéetze' va'cán jin tyi'tyéjvee nyequee nyáaj, capu nyéetzij a'yan tyí'nyaci'puaj nyej nyij ja'ajta'í'pu'xi'in i ca'quéera'an. ⁸ Nyáaj nu nyeríj jamuáa'iiri' i jájtyij jime', ajta a'íjna a'íj pu jin já'mua'iiran i júuricama'ra' i Dios.

Jesús pu huái'huaca'

(Mt. 3:13-17; Lc. 3:21-22)

⁹ A'yaa pu a'ájna tyu'ríj, Jesús pu a'áa ja'rájraa a Nazaret, chájta' a'áa ti ja'ajtyáma'can a Galileea, aj pu'ij i Juan jáa'iiri' i játya'naj jitze ti a'yan ántyapuaj tijin Jordán. ¹⁰ Tí'ij na'aj i Jesús tye'táaraa i jáata', aj pu'ij jaaséj ti antacúj i tajapuá ti'ij ij a'íj huaséj i júuricama'ra' i Dios ti aje'cáma'ca'aj, a'yaa pu huasé'rihua'aj ti'ij cúcuí'. ¹¹ Ajta je'en nyúucarij huánamuajri' ti uje'cánamuajrej u tajapuá, ti a'yan tyí'xajtaca'aj tijin:

—Muáaj paj a'íin pué'een i nyiyóoj i nyaj jéehua jaxie've', i nyaj nyajta ja'antyíhuoj.

Tí'ij i Jesús a'áa jo'tyávaaca'aj jo'tij quee já'tyí'tij

(Mt. 4:1-11; Lc. 4:1-13)

¹² Tí'ij a'yan tyu'ríj, aj pu'ij i júuricama'ra' i Dios yo'ví'tij i Jesús a'ájna jo'tij quee já'tyí'tij.

¹³ A'áa pu'ij huá'puatyej xicáj já'tyeej, jo'maj tyi'tyán jo'cí'ca'aj simuáruunij, ajta i tyiyáaru' tyí'tyasa'ca'aj ti'ij i Jesús ootyá'itzeere'en i Dios jimi, capu a'yan tyá'raa a'íi mu jaatyáhuui i maj tyí'huiire' i tajapuá Dios jimi.

Jesús pu huatyóochej ti tyu'muárie'en a'ájna a Galileea

(Mt. 4:12-17; Lc. 4:14-15)

¹⁴ Ti'ij eetyanámi'huacaj i Juan, aj pu'ij i Jesús ajo're'nyej a Galileea a'áa pu huojó'ixaa i Dios nyuucacaj. ¹⁵ A'yan tijin:

—Pu'ríj tya'rá'aj a'ájna i xicáara' jitze i ti a'yan tyí'iteeria'ca'aj ti'ij i Dios tyu'ta'íjtaj i cháanacaj japua. Siata'aj tyá'antzaahuatye'en i Dios jimi siajta jitzán tyú'ca'nyej i nyúucaria'ra'.

Jesús pu muáacuacaa huatajé i maj cue'tzi'puacaa

(Mt. 4:18-22; Lc. 5:1-11)

¹⁶ Ti'ij Jesús a'áa ja'ajtyama'caj a'ájna véjri' jo'tij ja'vá'asej i jájtyij ti a'yan tya'rájtyapuaj tijin Galileea, aj pu'ij a'íj huaséj i Simón ajta i Andrés ihuáaria'ra' ti pué'een. A'íi mu a'íin pué'eenye'ej i maj cue'tzi'puacaria'aj, a'áa mu mij jo'hua'naaj i tápi'narij. ¹⁷ Jesús pu a'yan tyihuo'tajé tijin:

—Musio'té'yi'ij nyaj jamuán, nyáaj nu já'muamua'tyej siata'aj huo'tájeevej i tyeítýee nye jimi.

¹⁸ A'áa mu mij tyojopíj i tápi'narij mati'ij mij jamuán jo'c'íj i Jesús.

¹⁹ Ti'ij té'ej áyee jo're'nyej, Jesús pu a'íj huaséj i Santiago ajta i Juan ihuáaria'ra' ti pué'een, a'íi

pu hua'yojmua' i Zebedeo, a'áa mu ja'rátya'ca'aj i báarcuj jitze tyámua' metyi'uuriáaj i tápi'narij. ²⁰ Aj pu'ij i Jesús huo'tajé, a'áa mu mij yooríeej i jutáataj Zebedeo i séecan jamuán i maj jahuúria'ca'aj, mati'ij mij Jesús jamuán jo'cáj.

*A'íjna i tyéviy tyiyáaru' ti tzajta' ú'sejria'ca'aj
(Lc. 4:31-37)*

²¹ Aj mu mij a'áa ja'rá'aj i chájta' ti a'yan tya'rájtyapuaj tijn Capernaúm, a'ájna i xicáara' jitze mati'ij juso'pii, aj pu'ij i Jesús utyájrurij i tyeyúuj tzajta', ti'quij huatyóochej ti tyi-huó'mua'tyej. ²² Majta i tyeítjee je'ej mu ty-ityo'tóomuajtyaca' je'ej ti tyihuá'mua'tyajca'aj, ji'nye a'yaa pu tyi'tyáxajtasima'aj ti'ij i ti va'cán jin tyi'tyéjvee, capu a'yan mati'ij i maj tyi-huá'mua'tyajca'aj a'íjci jitze i yu'xarij i maj jin tyí'ijta. ²³ A'úu pu síij tyáati' jo'tyávaaca'aj i tyeyúuj tzajta' i tyiyáaru' ti tzajta' séjria'ca'aj, a'íi pu'ij a'yan tyu'tanyúj ²⁴ tijn:

—¿Ji'nye tyi'táj pa'uurej tajimí Jesús Nazaret paj já'ma'can? ¿Nyi a'íj jin mu po've'mej paj ta'antypuá'ritye'en? Nyámuamua'tye a'táj paj pué'een, nyajta jamua'reej paj a'íin pué'een i paj néijmi'i jin tyámua' een i Dios jimi.

²⁵ Aj pu'ij Jesús jajtyá'xij i tyiyáaru', a'yan tye'ixáatye'ej tijn:

—Capáj ave'nyuuca'an iirájra' mu tyéviy tza-jta'.

²⁶ Ti'quij i tyiyáaru' jaatacá'tzij i tyéviy ca'nyíin jime', aj pu'ij ca'nyíin huajíjhuaca' i tyiyáaru' ti tzajta' ú'sejria'ca'aj i tyéviy ti'quij iirájraa. ²⁷ Néijmi'i mu tyu'tátziin, majta a'yan

tyúu'ihuo'raca'aj séej jamuán ajta séej a'yan tijn:

—¿A'tanyij pué'een a'mújna? Tí'ij jájcuan jin tyí'mua'taj, ajta je'en naa tyu'xáxa'aj tí'ij i tí va'cán jin tyi'tyéjvee. A'íi mu majta ja'tzaahuatye' i tyiyáaru' je'ej tí ye'ej tyihuo'tájeevij.

²⁸ Ajta je'en jiye'tzín néijmi'que' huámua'reeri'huaca' tí'ij na'aj a'ájna a Galileea je'ej tí tyi'táj huáruuj i Jesús.

*Jesús pu tyáahuaj i mu'nyáara' a'íjci i Simón
(Mt. 8:14-15; Lc. 4:38-39)*

²⁹ Matí'ij iirácij i tyeyúuj tzajta', Jesús pu hua' jamuán jo'mej a'íjma i Santiago ajta i Juan jo'maj ja'chej i Simón ajta i Andrés. ³⁰ A'íi pu a'áa jóoca'tyii i mu'nyáara' i Simón, tyí'cui'ca'aj a'íjna puístaca'aj. Aj mu mij jaaté'exaa i Jesús, ³¹ a'íi pu'ij ajtyáxiiriaca' jimi, tí'ij ij jajví' i muáca'ra'an jitze ajta je'en ja'ajriáj, aj pu'ij jiye'tzín huatyápua'riaca' i tí puístaca'aj ajta je'en huatyóochej tí'ij tyihuó'cue'tyej.

*Jesús pu jéehua tyihuó'huaa i maj
tyí'cucui'ca'aj
(Mt. 8:16-17; Lc. 4:40-41)*

³² Tí'ij huaré'chuixarij aj mu mij néijmi'caa ajóovi'tjxi i Jesús jimi a'íjma i maj tyí'cucui' majta i tyiyáaru' maj hua' tzajta' ú'sejria'ca'aj, ³³ Néijmi'i mu matí'ij mana'aj a'áa maj jo'cháatimee a'áa ja'tyúusií a pua'quéj jo'tij je'tyényinyi'ij, ³⁴ Jesús pu néijmi'caa tyú'huaaj i tyeítýee i maj tyí'cucui'ca'aj, ajta jéehua

hue'rá'ityaca' i tyiyáaru'uj i maj hua' tzajta' ú'sejria'ca'aj, capu ajta hua'tá'caria'aj maj huatányuunyij i tyiyáaru'uj, ji'nye a'íi mu jamua'ajcaa a'tíj ti pué'eenye'ej.

Jesús pu huó'ixaaj i Dios nyuucacaj a'ájna jo'maj jóosi'ríi

(Lc. 4:42-44)

³⁵ Iiya' pu'uj, ti'ij óoche' huatíca'caj, Jesús pu ájchej ti'quij eerájraa a'ájna a chájta' ta'aj ij jusíj huatyényuunyij a'ájna jo'tíj quee já'tyi'tíj.

³⁶ Ajta a'íjna i Simón majta i maj jamuán huajú'ca'aj, a'íi mu uyó'huosij i Jesús, ³⁷ ajta mati'ij jáatyoj a'yaa mu tyaaté'exaa tíjin:

—Néijmi'i mu muahuoo.

³⁸ Ajta a'íjna a'yaa pu tyihuo'té'exaa tíjin:

—Che'réj tyiche' áyee jo're'nyej a'áa ti véjri' huaca'aj, a'áa nu nyajta huojoté'exaatye'ej i nyúucarij, ji'nye a'íj nu jin mujo've'mej.

³⁹ Jesús pu'ij néijmi'que' huáraa a'ájna a Galileea, hua'ixáatya'aj i nyúucarij jo'maj jóosi'ríi ti'ij na'aj a'áa ti huaca'aj, ajta tyihua'huáatya'aj i tyiyáaru'uj ti hua' tzajta' séjria'ca'aj.

Jesús pu séej tyú'huaaj ti cá'atzaj

(Mt. 8:1-4; Lc. 5:12-16)

⁴⁰ Síj pu i tyáati' ti tyí'cui' ti cá'atzaj a' uré'nyej i Jesús jimi, tyitunútaj pu'ij ti'ij a'yan tyaaté'exaa tíjin:

—Típua'aj a'yan petya'ajxie'vi'ra'aj, tyináahuaatye' i nyaj tyí'cui'.

⁴¹ Jesús pu ja'ancu'vaxij, ti'quij jumuáca' jin ja'ajtamuariej ajta a'yan tyaaté'exaa tíjin:

—A'yaa nu tya'ajxié'vi'ra'. Pata'aj huarúj.

⁴² Aj pu'ij huatyápua'riaca' i ti jin tyí'cui'ca'aj, ti'quij naa éenye'ej ta'raj. ⁴³ Ajta je'en i Jesús jaata'ítyaca' a'yan jéehua tye'íicatye'ej tijin:

⁴⁴ —Cási', capáj a'tíj ixaatye'ej, sulu áricuj pata'aj huatá'sejrataj a'íjci jimi i puaríj, paja tyu'támu'vejritaj, a'yájna ti'ij tyu'ta'íjtaca' i Moisés, mata'aj mij a'íimaj jáamua'reej i puaríj tijin papu'rij huarúj.

⁴⁵ Ajta a'íjna i tyéviij ti'ij jó'raa je'en pu huatyóochej ti yo'xáatajra'nyij je'ej ti tyi'tíj jimi huaríj. A'íj pu jin quee che' i'riitaca'aj ti i Jesús utyájrutyey i ti huachájta'tajmee, sulu a'áa pu jó'yi'caaj jo'tíj quee ja' a'tíj, majta i tyeítsee a'náj tina'aj mu a'áa je'r'ényinyiica'aj jo'tíj je'ej jé'eenye'ej i Jesús mej mij jaaséj.

2

*Jesús pu séej tyú'huaaj i ti quee tyéchavaaj
(Mt. 9:1-8; Lc. 5:17-26)*

¹ Tyoomá'caaj a'chu pua'an xicáj, Jesús pu ajtáhua'aj a'áa jo'tyájrapij a Capernaúm. Mati'ij jáamua'reeri' ti a'áa je'rácatyii i chi'táj, ² jéehua mu i tyeítsee tyúusiij, camu che' á'vejrica'aj a'ájna a ti je'tyényinyi'ij, ajta i Jesús huá'ixaatya'ca'aj i nyúucaria'ra' i Dios.

³ Aj mu mij mamuáacuaj i tyeítsee séej ajo'r'ényijtye i ti tyí'cui' ti quee tyéchavaaj.

⁴ Ajta jéehua mu i tyeítsee eetyóosiiria'ca'aj a ti je'tyényinyi'ij a'íj pu jin quee i'riitaca'aj maj ajtyáxiirej jo'tíj i Jesús jo'tyávaaca'aj, aj mu mij antycíj i chi'ij japua, mati'ij mij ja'náacuj aj mu

mij ju'cájtoo i ti tyí'cui'. ⁵ Tí'ij i Jesús huo'séj maj tyá'tzaahuatya'ca'aj, a'yaa pu tyaaté'exaa i ti tyí'cui' tijin:

—Nyiyóoj, pu'ríj i Dios tyimuaatú'uunyi'ri' i paj jin quee xá'puí' huaríj.

⁶ Séecan mu a'áa ja'ajtyá'ca'aj i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze i maj jin tyí'ijta, a'íi mu mij a'yan tyi'riá'mua'aj tijin:

⁷ “¿Ji'nye tyóoca'nyej tí'ij a'yan tyí'xajtaj a'mújna? Nyúucaria'ra' pu je'ej pua'aj namuajre' i Dios jimi. A'íi pu'uj i Dios jaayí'tin tí'ij tyihuo'tú'uunyi' i maj jin ootyá'itzee.”
⁸ Ajta i Jesús pu jáamua'reeri' je'ej maj ye'ej tyí'mua'ajcaa, a'yaa pu'ij tyihuo'ta'íhuo'ri' tijin:

—¿Ji'nye siaj sij a'yan tyí'mua'tzej?

⁹ ¿Tyi'tanyí quee tyési', nyi nyaj a'yan tyaaté'exaatye'en i ti quee tyéjchevej yee: “Nu'ríj tyimuaatú'uunyi'ri' i paj jin quee xá'puí' huaríj i Dios jimi”, nusu nyaj a'yan yee: “Ájchesij, pajta ja'antyi'í'ij mua' utáatzij pajta je'en jó'ra'nyij”?

¹⁰ A'yaa nu nyij tyajamuaataséjratye'sij ti i yójra' i Dios ajta a'íjna jin antyúumua'reej íyan i cháanacaj japua tí'ij tyihuo'tú'uunyi' i maj jin ootyá'itzeerej i Dios jimi.

Aj pu'ij a'yan tyaaté'exaa a'íjci i ti quee tyéchavaaj tijin:

¹¹ —A'yaa nu muéetzij tyí'mua'ixaatye', ájchesij, pata'aj ja'antyi'í'ij mua' utáatzij, áricuj jo'paj ja'chej.

¹² Aj pu'ij i ti tyí'cui' ájchej, aj pu'ij jatyíj i ju'utáatzij tí'quij jó'raa, néijmi'i metyi'séeracaj

í tyeítýee. Aj mu mij néijmi'i je'ej tyi-tyo'tóomuajtyaca' majta tyaatatyójtzi'rej í Dios, a'yan metýi'xáataj tíjin:

—Catu a'náj tyi'tíj a'yan tyu'séj.

Jesús pu jaatajé a'íjci í Leví

(Mt. 9:9-13; Lc. 5:27-32)

¹³ Aj pu'ij ajtáhua'aj í Jesús a'áa jo'mej jo'tij ja'va'ástimee í jájtyij, majta í tyeítýee jimi mu ajtyáxiiriaca', a'íi pu'ij tyihuá'mua'tyajca'aj.

¹⁴ Tí'ij a'áa joomá'caj a'íj pu huaséj í Leví, yójra' tí pué'een a'íjci í Alfeo, a'úu pu je'rácatyii jo'maj huaja'jijve' í maj tyí'tí'ijcicaria'aj í Roma pujmua'. Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tíjin:

—Pata'aj nyaj jamuán jo'cha'canye'en.

Aj pu'ij í Leví ájchej tí'quij jamuán jo'mej.

¹⁵ Aj pu'ij a'yan tyu'ríj tí'ij í Jesús a'áa tyaja'cuaj'cáj jo'tij ja'chej í Leví, majta jéehua í maj huá'jijva'ca'aj í maj tyí'tí'ijcicaria'aj, majtáhua'aj séecan í tyeítýee í maj je'ej pua'aj tyí'tyetyeityee, a'íi mu majta tyí'cua'ajcaa í méesaj japua, jamuán í Jesús majta í maj jamuán huacíj, jí'nye jéehua mu í maj Jesús jamuán huajú'ca'aj. ¹⁶ Séecan mu í maj tyihuá'mua'tyej í yu'xarij jitze í maj jin tyí'ijta, í maj fariseos pué'een, matí'ij jaaséj tí í Jesús hua' jamuán tyí'cua'ajcaa, a'yaa mu tyihuo'ta'íhuo'ri' í maj jamuán huacíj í Jesús tíjin:

—¿Jí'nye een jime' a'íjna í tí tyaja'muamua'tyej tyí'cua'caa a'íjma jamuán í maj tyí'tyejijve' ajta hua' jamuán í maj jéehua já'itzeere'?

¹⁷ Jesús pu huó'namuajri', aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaj tíjin:

—A'íimaj i maj quee tyí'cucui' camu a'íjci jimi ajo'ré'nyesij i ti tyí'hua'tacaa, sulu a'íimaj mu ajo'ré'nyej i maj tyí'cucui'. Canu nyáaj a'íjci jin mu jo've'mej nyej nyij a'íjma huatájeevej i maj tyámua' een, sulu a'íjma i maj jéehua ootyá'itzee i Dios jimi.

A'íj mu jaata'íhuo'ri' i Jesús je'ej maj ty-ityahuóo'itzi've'en

(Mt. 9:14-17; Lc. 5:33-39)

¹⁸ Séej mu a'yan tyúu'itzi'va'ca'aj a'íimaj i Juan maj jamuán huací'ca'aj, majta i fariseos, aj mu mij séecan i tyeítyee aje'ré'nyej i Jesús jimi mati'ij mij a'yan tyaata'íhuo'ri' tijn:

—A'íimaj mu ju'itzi'vee i Juan maj jamuán huací'ca'aj majta i fariseos, ¿ji'nye mej mij quee ju'itzi'vee i maj ajamuán huací'ij?

¹⁹ Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaa tijn:

—¿Nyiquij i'rij maj ju'itzi've'ej i maj huo'tá'inyej mej mij tyu'yé'estej a'íjci jime' ti síj huatyényeiichij, ti'ij i ti huatyényeiichij ooj hua' jamuán ajo'tyávaacaj? Tipua'aj ooj hua' jamuán ajo'tyávaacaj i ti huatyényeiichij, capu je'ej tyí'rij maj ju'itzi've'ej. ²⁰ Ajta a'yaa pu atyojo'ré'nyesij i xicáara' i maj jitzán já'vi'tin i ti huatyényeiichij, ti'ij a'ájna atyojo'ré'nyej, aj mu mij ju'itzi've'en.

²¹ Capu a'tij jaacu'nya'puan i cáanarij ti mí'ma'can i cáanarij jime' ti jájcuaj, ji'nye huatyátzu'taj i cixurij ti jájcuaj ti'ij huatyájo'sinyi'huaj, aj pu'ij ja'násujtza'naj i ti mí'ma'can, ti'quij jéetze' va'tij anasúutza'nyij ja'mej. ²² Camu majta i nahuáj ti jájcuaj

ucáto'sij i cíxo'rij tzajta' ti uriá'cue'rijhua, ji'nye a'íi pu újmue'rij ti'quij ootátzaanyij i cíxo'rij ti uriá'cue'rijhua, aj pu'ij jó'vesij i cíxo'rij ajta i nahuáj. A'íj pu jin juxie've' maj ju'cájto'nyij i cíxo'rij tzajta' ti jájcuaj i nahuáj ti ajta jájcuaj.

A'íi mu jí'ijtzaanaxij i tyeríicuj i Jesús maj jamuán huacíj a'náj mati'ij pua'aj juso'pii
(Mt. 12:1-8; Lc. 6:1-5)

²³ A'ájna xicáara' i maj jitzán juso'pii, Jesús pu a'áa jooma'ca'aj jo'tij tyeríicuj ja'huasti', majta a'íimaj i maj jamuán huacíj, mati'ij a'áa jooju'uj, a'íi mu huatyóohuij maj jí'ijtzaanaxi'in i muéeya'ra' i tyeríicuj. ²⁴ Majta i fariseos a'yaa mu tyaata'íhuo'ri' i Jesús tijin:

—Cási', ¿ji'nye mej mij a'yan ricij i maj ajamuán huaci'ij je'ej ti'quee tyíi'rij ti a'tij a'yan rijcaj a'ájna i xicáara' jitze i maj jitzán juso'pii?

²⁵ Ajta i Jesús a'yaa pu tyihuo'té'exaa'j tijin:

—¿Nyi sequée mua'aj a'náj jo'jijvej i yu'xarij jitze je'ej ti huaríj i David ti'ij huataí'cuataca', majta i maj jamuán huacíj? ²⁶ Ti'ij a'ájna i Abiatar puarij jin tyi'tyaváacaj, David pu utyájrurij i tyeyúuj tzajta' ti'quij jáacuaj i páan i maj jaatámu'vejritaca' i Dios jimi, i maj a'íi mana'aj jacua'caria'aj i puarij, ajta je'en a'íijma huacue'ej i maj jamuán huajú'ca'aj.

²⁷ Ajtáhua'aj pu i Jesús a'yan tyihuó'ixaa'j tijin:

—A'ájna i xicáara' i maj jitzán juso'pii a'yaa pu tyo'xá'pui'intari'huaca' ti'ij huo'tyáhuire'en i tyeítyee, camu mej mij i tyeítyee jaatyáhuire'en a'íjci i xicáara' i maj jitzán juso'pii. ²⁸ A'íj pu jin i

yójra' i Dios a'íjna jin antyúumua'reej i xicáara'
i maj jitzán juso'pii.

3

*A'íjci jime' i a'tíj ti ciyáaxara' i jumuáca' jitze
(Mt. 12:9-14; Lc. 6:6-11)*

¹ Aj pu'ij i Jesús ajtáhua'aj a'úun jo'tyájrupid i tyeyúuj tzajta', sñij pu tyáati' a'úun jo'tyávaaca'aj ti ciyáaxara'ca'aj i jumuáca' jitze. ² A'íi mu mij i fariseos ja'eeva'ca'aj a'íjci i Jesús mej mij jaaséj tipua'aj tyáahuaatye'en a'íjci xicáara' jitze i maj jitzán juso'pii, mej mij a'íjci jin tyi'tíj jitzán ujpuá'ritye'en. ³ Aj pu'ij Jesús a'yan tyaatajé a'íjci i ti ciyáaxara' i jumuáca' jitze tijin:

—Ájchesij iye'e'ej jé'ta' huatyéjchaxij.

⁴ Ajta je'en a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' i séecan tijin:

—¿Tyi'tanyí jin je'ej tyí'rij ti'ij a'tíj a'yan huárinyij a'ájna xicáara' jitze i maj jitzán juso'pii, nyi ti tyámua' huárinyij, ca' ti je'ej pua'aj huárinyij? ¿Nyi maj séej tyú'huaatye'en ca' maj séej antyipuá'ritye'en?

Majta a'íimaj camu je'ej tyu'taxájtaca'. ⁵ Aj pu'ij Jesús huo'séerajraa nyu'camui'ij, ajta huatóoxaamujrityej a'íjma jimi i maj quee jaxie'va'ca'aj maj jáanamuj, ti'quij a'yan tyaatajé a'íjci i tyáataj tijin:

—Huatátzaaraj mua' muáca'.

Aj pu'ij i tyáati' jaatátzaaraca' i jumuáca' ti'quij huarúj. ⁶ Aj mu mij a'íimaj i fariseos iiráacij, mati'ij mij huatyóohuij maj jaaxá'pui'intare'en a'íjma jamuán i maj Herodes

jitze ajtyáma'can je'ej maj ye'ej huárinyij mej mij jaajé'caj a'íjci i Jesús.

Jéehua mu tyeítjee a'áa ja'tyúusií jo'tij ja'vá'asej i jájtyij

⁷ Aj pu'ij i Jesús jó'raa, hua' jamuán i maj jamuán huacíj, a'áa pu'ij ja'rá'aj jo'tij ja'vá'asej i jájtyij. Jéehua mu majta i tyeítjee i maj a'áa huacháatima'caa a Galíleea jamuán huajú'ca'aj. ⁸ Matí'ij jáamua'reeri' je'ej tí va'cán jin tyí'muarie'ca'aj i Jesús, jéehua mu ujo'vá'ju' a'áa maj ja'ráacij a Judea, majta a Jerusalén, majta a Idumea, majta a Tiro, majta a Sidón, majta i maj Jordán já'ma'can. ⁹ Aj pu'ij jin i Jesús a'íjma huata'íj i maj jamuán huacíj maj báarcuj jáahuaviitze'en, tí'ij jitzán atyéyixi'in mej mij quee i tyeítjee jatziinajyi'can. ¹⁰ Ji'nye pu'ríj jéehua tyihuo'huaatya'ca'aj i maj tyí'cucui'ca'aj, a'íj mu jin i maj tyí'cucui' ajtyáxiiriaca' mej mij ja'ajtamuarie'en a'íjci i Jesús.

¹¹ Ajta matí'ij i maj tyiyáaru'uj hua'tzajta' séjria'ca'aj jaaséj i Jesús, a'íi mu jimi tyítunutaxij majta a'yan tyí'tyejijhuaca'aj tijin:

—Muáaj paj yójra' pué'een i Dios.

¹² Ajta i Jesús pu a'yan tyihuo'ta'íj maj quee jaxajta hua' tzajta' i tyeítjee a'tíj tí pué'een.

Jesús pu hua'antyíhuoj a'íjma i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej

(Mt. 10:1-4; Lc. 6:12-16)

¹³ Aj pu'ij i Jesús a'áan jo'ojnyéj i jiríj japua, aj pu'ij huo'tajé a'tyán maj ja'ránajchaca'. Matí'ij néijmi'i tyúusiíj, ¹⁴ tamuáamuata'

japuan hua'puácaa pu antyíhuo, mej mij jamuán huací'ca'an ajta tí'ij huo'ta'íjtye'en mej mij jaariá'xaj i Dios nyuucáaj. A'yaa pu'ij huo'tamua'aj tíjin i maj tyu'ta'íjtyi'rej, ¹⁵ ajta a'íjna jin tyihuo'ta'íj mej mij antyúumua'reeriaj maj hue'rá'ityej i tyiyáaru'uj i maj hua' tzajta' séejre' i tyeítyee. ¹⁶ A'íi mu mij a'íin pué'een i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej i tí hua'antýíhuoj: A'íjci i Simón, i tí ajta a'yan jaatamua'aj tíjin Pedro, ¹⁷ a'íjci i Santiago ajta i Juan ihuáaria'ra' tí pué'een; a'íjma yojmua' i Zebedeo, i tí ajta a'yan huo'tamua'aj jime' tíjin Boanerges a'yaa tí'ij huatóomua'aj tíjin, Yójmua'mua' i maj tyényuuvej; ¹⁸ ajta a'íjci i Andrés, ajta i Felipe, ajta i Bartolomé, ajta i Mateo, ajta i Tomás, ajta a'íjci i Santiago, yójra' a'íjci i Alfeo, ajta i Tadeo, ajta i Simón i maj a'yan jatamuá'muaj tíjin cananeo, ¹⁹ ajta a'íjci i Judas i tí a'yan tye'entyímu'tacaa tíjin Iscariote, a'íi pu a'íin pué'een i tí avíitzij jin tyu'tátuiirej a'íjci i Jesús.

Tyí'tíj mu jitzán ujpuá'rij i Jesús

(Mt. 12:22-32; Lc. 11:14-23; 12:10)

²⁰ Aj pu'ij té'ej i Jesús chí'táj jo'tyájrurij, majta mu jéehua tyúusiij i tyeítyee, capu ij i'riitaca'aj tí hua' jamuán tyú'cua'nyij i maj jamuán huacíj.

²¹ Matí'ij jáamua'reeri' i ihuáamua'mua' a'íjci i Jesús jo'tij je'ej jé'eenye'ej, a'íi mu a'áa jo'r'é'nyej mej mij já'anví'tij, jí'nye a'yaa mu tyí'xajtaca'aj tí arí huatyóotimue'ri'.

²² Majta a'íimaj i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze i maj jin tyí'ijta a'áa mu ja'ráacij a

Jerusalén, a'yaa mu tyí'xajtaca'aj tijin: — Beelzebú, a'íjna i ti tyihuá'ijtye' i tyiyáaru'uj, a'íj pu jitze juca'nyej a'mújna mu tyévi'j ti'ij huo'tamuáaritye'en i tyiyáaru'uj.

23 Jesús pu huo'tajé, ti'quij a'yan tyihuo'té'exaaj tijin: —¿Ji'nye tyí'rij ti i tyiyáaru' jusíj huatóomuaritye'en? 24 Tipua'aj i maj séej chájta'naj jitze aja'chej jé'ta' muáaciinyej, camu che' á'tyeeren, 25 ajta tipua'aj i tyeítyeristyamua'me'en i a'tíj jé'ta' muáaciinyej, camu majta che' á'tyeeren. 26 A'yaa pu cha'tána'aj, tipua'aj jé'ta' muáaciinyej i tyeítyeristyamua'me'en i tyiyáaru' majta je'en tyúucui'nyij, camu che' á'tyeeren, sulu a'íi mu antyipua'rij.

27 Capu je'ej tyí'rij ti a'tíj utyájrutyey jo'tíj ja'chej i tu'huájca'nyej ti'ij tyi'tíj jaanáhue', tipua'aj quee anaquéej jaatyáji'que'en, ji'nye a'yaa pu tyu'tái'riitarij ti'ij tyi'tíj jaanáhue'.

28 A'yaa nu tzáahuatyi'ra'aj jin tyajá'mua'ixaatye' ti i Dios tyihuo'tú'uunyi'raj néijmi'caa i tyeítyee i maj jin quee xá'pui' huaríj nusu tyi'tíj maj je'ej pua'aj tyu'taxájtaca'. 29 Ajta tipua'aj a'tíj je'ej pua'aj tyaataxáj a'íjci i júuricama'ra' i Dios, capu i Dios a'náj tyaatú'uunyi'raj, sulu a'íj pu jin jajpuéetzij ja'mej jusén jime'.

30 A'yaa pu i Jesús tyu'taxájtaca', ji'nye a'yaa mu a'íimaj tyí'xajtaca'aj tijin tyiyáaru' pu tzajta' ú'sejria'ca'aj.

*I náanajra' majta ihuáamua'mua' a'íjci i Jesús
(Mt. 12:46-50; Lc. 8:19-21)*

³¹ Aj mu mij a'áa ja'rá'aj i náanajra' majta i ihuáamua'mua' a'íjci i Jesús, a'áa mu mij jéjre' jo'tyu'úuj mati'ij tyu'ta'íjtaca' maj uyo'tájeevej.

³² A'íimaj i tyeítýee i maj a'áa ja'taquéetima'caa i Jesús jimi, a'íi mu a'yan tyaaté'exaa tíjin:

—A'íjna a náanaj, majta a'ihuáamua' mu mapua'quéj jo'tyú'uu, a'íi mu muahuoo.

³³ Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaa tíjin:

—¿A'tanyíj a'íin pué'een i nyináana majta i nye'ihuáamua'?

³⁴ Aj pu'ij huo'séerajraa i tyeítýee i maj jimi ataquéetima'caj, ti'quij a'yan tyihuo'té'exaa tíjin:

—A'íi mu a'íin pué'een i nyináana majta i nye'ihuáamua'. ³⁵ Ji'nye a'tíj ti tina'aj ti a'yan ricij je'ej ti i Dios tyá'xie've', a'íi pu a'íin pué'een i nye'ihuáara' ajta nyaj náanaj.

4

*A'íjna i a'tíj ti tyí'huastyaa
(Mt. 13:1-9; Lc. 8:4-8)*

¹ Ajtáhua'aj pu i Jesús huatyóochej ti tyihuó'mua'tyej a'ájna jo'tij ja'vá'asej i jájtyij. Majta je'en jéehua i tyeítýee tyúusiij, Jesús pu'ij báarcuj jitze atyájraa a'áa ti jáata' ja'cáva'ca'aj, majta a'íimaj i tyeítýee a'áa mu ja'ajtyequéetima'caa a tij jóo'asej i jájtyij. ² Aj pu'ij jéehua tyihuó'ixaaj séej jime' i nyúucarij.

A'yaa pu tyihuo'muá'tyej tíjin:

³ —Xáanamuaajri' a'íjci: A'tíj pu a'áa jo'mej jo'tij tyajá'huaste'. ⁴ A'áa pu jooma'ca'aj jatahua'náaj i ímue'rij, séecan pu'ij a'áa jo'vatzíjraa i juyéj jitze, aj mu mij i pína'see jaaré'je'puj i ímue'rij. ⁵ Ajta séecan pu a'áa jo'vatzíjraa tyetyéj tzajta' jo'tij quee jéehua jo'choota', aj pu'ij jiye'tzín acáanyaxij i ímue'rij, ji'nye capu a'chu huácatyij i chuéj, ⁶ ajta tí'ij i xicáj eeré'nyej, aj pu'ij huariá'taj i tí arí ajnyéj, ajta quee a'chu ajo'canána'ajma'caaj, a'íj pu jin huaria'huaj. ⁷ Ajta séecan i ímue'rij, a'áa pu jo'vatzíjraa i tzícare'ej tzajta', tí'ij i tzícare'ej huahuásej aj pu'ij ja'vá'naj i tí arí ajnyéj, a'íj pu jin quee huáciiriaca' i ímue'rij. ⁸ Ajta séecan pu a'áa jo'vatzíjraa jo'tij naa jo'éen i chuéj, a'íj pu'ij ajnyéj, ajta je'en jéehua huáciiriaca', séecan pu i ímue'rij a'yan tyi'ca'tyé'tya'ajma'caa i cúuxa'aj jitze síj tina'aj tya'ajtanyéj i ímue'rij a'chu seityéj japuan tamuáamuata' i jatzíj, ajta séecan a'chu huéicatyey, ajta séecan anxityej.

⁹ Jesús pu ajta a'yan tyihuo'té'exaaj tíjin:

—Í maj iityanamuaárajmee, miche' tyámua' naa tyáanamuaaj.

Ji'nye een jime' séej nyúucarij jin tyihuá'mua'tyey

(Mt. 13:10-17; Lc. 8:9-10)

¹⁰ Tí'ij a'yan tyu'ríj, Jesús pu jusíj a'áa jo'tyá'itzee, majta i maj hua' jamuán ajo'tyú'uuca'aj i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, a'íj mu a'yan tyaata'íhuo'ri' je'ej tí huatóomua'aj a'íjna i nyúucarij tí jaaxájtaca'. ¹¹ A'yaa pu'ij tyihuo'té'exaaj tíjin:

—Mua'ajmaj pu i Dios tyajá'mua'ixaatye' je'ej ti tyí'een jo'tij a'ín tyejé'ijtaj, ajta a'íjma i maj jéjre' maj jo'tyú'uu, a'yaa pu séej nyúucarij jin tyihua'mua'tyen, ¹² mata'aj mij quee tyi'tíj huaséj tyij majta ma'unyéjnye'rij, majta je'en quee tyi'tíj huánamuaj, tyij majta iityanamuáarajme'nyij, camu mij majta ja'antzaahuatye'sij i Dios, ti'ij a'ín tyihuo'tú'uunyi'.

Jesús pu huá'ixaatye' je'ej ti huatóomua'aj i nyúucarij ti jaxaj a'íjci i a'tíj ti tyí'huastyaa
(Mt. 13:18-23; Lc. 8:11-15)

¹³ Aj pu'ij i Jesús a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tijin:

—¿Nyi sequée yo'itéej xá'raa a'íjci i nyúucarij? ¿Ji'nye tyí'rij siaj sij yo'itéej xá'ra'nyij i séecan i nyúucarij? ¹⁴ A'íjna i ímue'rij ti huaste', a'yaa pu een ti'ij i a'tíj ti huá'ixaatye' i Dios nyuucaj. ¹⁵ Séecan mu i tyeítyee a'yan een ti'ij i ímue'rij juyéj jitze ti huavatzíjraa: a'í mu mij tyámua' naa tyá'namuaj i nyúucarij, ajta mati'ij janamuáaran a'í pu i tyiyáaru' jiye'tzín huo'huári'racia i nyúucarij i maj meríj jú'mua'reeriaca'aj i jutzájta'. ¹⁶ Majta séecan a'yaa mu een ti'ij i ímue'rij tyetyéj tzajta' ti huavatzíjraa: a'í mu tyámua' naa tyá'namuaj i nyúucarij majta jutyamua've'ej ja'ancuriáa'sij, ¹⁷ ajta camu jéehua ajo'canáana'ajmee, camu mij juca'nye, a'í mu jin jajpuéetzij a'íjci jime' maj hua'xaahuari' i nyúucarij, na'ríj je'ej pua'aj mahuá'uuriaj, aj mu mij jiye'tzín yo'huá'xij i maj jitzán tyá'tzaahuatye'. ¹⁸ Majta séecan

a'yaa mu een ti'ij i ímue'rij ti tzícare'ej tzajta' huavatzíjraa: a'íi mu janamuaj i nyúucarij, ¹⁹ ajta jéehua pu hua' jítze juxie've' je'ej maj tyi'tíj tyí'muarie', a'yaa mu tyá'xie've' maj jéehua tyí'toova'aj, majta jaxie've' maj néijmi'i tyí'ijcha'ij. A'íi pu hua' tzajta' huataséjre'sij, capu ij jaatá'sij ti jitzán huatyá'itzeere'en i nyúucarij. ²⁰ Séecan mu majta séejre' i maj janamuaj i nyúucarij majta ja'rá'astej, a'íi mu mij jéehua tyu'tyáhuüire'sij, a'yájna ti'ij i ímue'rij ti huahuásti'huaca' jo'tíj jo'jí're'en. A'íi mu mij a'yan tyu'tyáhuüire'sij ti'ij i ímue'rij ti huáciiriaca' a'chu seityéj japuan tamuáamuata' ti cure'tyé'tye'ejmee, majta séecan huéicatyey, majta séecan anxityej síj ajta síj.

*A'íjna i tatzárij ti antyítaa i huootyij jitze
(Lc. 8:16-18)*

²¹ Jesús pu ajta a'yan tyihuo'té'exaaaj tijin:

—¿Nyiquij i tatzárij mua'antytíieeraj mej mij cajún jityej ye'rájchetyij, ca' mej mij utáatzij jityej ye'rájchetyij? Capu xaa nyu'uj, sulu áan mu imuáj yo'ojchesij, ta'aj ij a' imuáj atányeeri'cij. ²² A'yaa pu cha'tána'aj, capu tyi'tíj jusén jin avíitzi'huaj ja'mej, sulu huataséjre'sij, na'riíj tyi'tíj maj aviitzi' jin mua'reej i jumua'tzíira'aj tzajta' a'íi pu ajta mua'reeri'huan. ²³ Mu siaj iityanamúáarajmee, tyámua' xu naa tyáanamuj.

²⁴ A'yaa pu ajta tyihuo'té'exaaaj tijin:

—Xaaséj tyi'tíj siaj namuj. A'chu siaj mua'aj tyi'tíj huo'tá'an i séecan, a'yaa pu cha'tána'aj i Dios mua'ajmaj tyajamuatá'sij, ajta je'en jéetze'

tyajamuaatá'sij. ²⁵ Ji'nye a'íjna i ti tyi'táj cii tyí'ijcha'ij, a'í pu jéetze' tya'ancuriáa'sij, ajta i ti quee tyi'táj tyí'cha'ij, a'íj mu tyáa'ri'raj a'chu ti tyi'táj tyí'cha'ij.

I nyúucarij ti jaxaj a'íjci i ímue'rij ti huose'en

²⁶ A'yaa pu ajta tyihuo'té'exaaaj i Jesús tijin:

—A'yaa pu tyí'een a'ájna jo'tij i Dios tyejé'ijtaj ti'ij a'táj ti ímue'rij huahuástej i chuéj japua, ²⁷ ti a'yan cha'tána'aj tye'mej tipua'aj tyácusime'en a'íjna i a'táj, na'ríij atányeerij, capu jamua'reeren je'ej ti ye'ej tye'ejnyésij tipua'aj tíca' na'ríij tújca a'í pu i ímue'rij acányesij ajta je'en huose'en. ²⁸ A'í pu i chuéj jusíj tyámua' joorej ti'ij acányej i ímue'rij, aj pu'ij ajnyésij i xámue'ra' ajta je'en huatámueeya'aj, ti'quij i muéeya'ra' jitze canyáatira'sij i jatzíj. ²⁹ Tipua'aj arí i jatzíj huáca'naj aj mu mij jaariá'siire'sij, ji'nye pu'ríj tya'rá'aj a'ájna xicáara' jitze i maj jitzán tyúutza'nyii.

A'íjna i nyúucarij ti jaxaj i mostáasaj jatze' (Mt. 13:31-32; Lc. 13:18-19)

³⁰ A'yaa pu ajta tyihuo'té'exaaaj i Jesús tijin:

—¿Ji'nye ye'ej tyí'rij tyej tyij a'yan tyaataxáj je'ej ti tyí'een jo'tij i Dios tyejé'ijtaj, tyi'tanyí tin a'yan huasé'rin? ³¹ A'yaa pu een ti'ij i mostáasaj jatze' ti i chóota' atyáhuasti'huaca'. A'í pu a'íin pué'een i jatzíj ti jéetze' cíleen ti íyan séejre' i cháanacaj japua, ³² ajta ti'ij atyáhuasti'huaj i jatzíj, a'í pu'ij huose'en ti'quij jéetze' uhuatí'ti'ij ja'mej quee i ti tyí'huasti',

tyámua' pu viváajma'aj tyi'tyáxamue'ej ja'mej, a'íj pu jin i'rítaj ja'mej maj i pína'see jitzán tyi'huóo'ito'tye' a'íjci jityej i ti huáqueenyi'iste'.

Je'ej ti ye'ej een jime' i Jesús tyi-huá'mua'tyajca'aj séej nyúucarij jime'

(Mt. 13:34-35)

³³ A'yaa pu i Jesús tyihuá'mua'tyajca'aj i nyúucaria'ra' i Dios, jéehua pu tyihuó'ixaaj séej nyúucarij jime', a'chu maj a'yan pújooriajva'aj mej mij yó'itej muá'ra'nyij. ³⁴ Capu tyi'tíj huá'ixaatya'ca'aj tiquee a'yan séej nyúucarij jime', ajta a'íimaj i maj jamuán huacíj tyámua' pu amitéeria'can jin tyihuá'ixaatya'ca'aj jujime'.

Jesús pu jaatyápua'rij i áacaj ajta i jájtyij ti tyúuta'hua'aj

(Mt. 8:23-27; Lc. 8:22-25)

³⁵ A'ájna xicáara' jitze ti'ij tyechúmua'risima'caj, Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj a'íjma i maj jamuán huacíj tíjin:

—Che'rérj tyiche' antáciinyej után jitze pujmua'.

³⁶ A'áa mu'uj mij huaja'ajhua'xíi i tyeítyee mati'ij mij yo'ví'tij i Jesús i báarcuj jitze a'áa ti jo'tyávaaca'aj, majtáhua'aj mu séecan hua' jamuán ujó'ju' séecan báarcuj jitze. ³⁷ Aj pu'ij ca'nyíin jin huatá'aacariaca', tyámua' pu apúutzarij tyi'tyúuta'hua'aj a'íi pu'ij atyáxírihua'aj i báarcuj jitze, pu'ríj ij tin avá'ajistisima'aj i báarcuj jitze. ³⁸ Ajta a'ájna i Jesús pu huatácuj hua'huarita' pujmua' i

tyeétyee tyi'ijmú'tzij pu huáca'tyii. Aj mu mij jaajístej majta je'en a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Maestro, ¿nyiquee a jitze juxie've' tyaj tyerij tin atyácuí'sij?

³⁹ Aj pu'ij i Jesús ájchej ti'quij jaata'íjmuejri' i áacaj, ajta i jájtyij a'yan tyu'tajé tijin:

—Capáj che' jujhua'naj. Huatyáapua'rij.

Aj pu'ij huatyápua'riaca' i áacaj ajta je'en naa tyo'rióoje'yaca' i jájtyij. ⁴⁰ Aj pu'ij i Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj a'íjma i maj jamuán huacíj tijin:

—¿Ji'nye siaj sij tyí'tziinye'? ¿Nyi sequée xu tyámua' tyá'tzaahuatye'?

⁴¹ A'íi mu mij tyámua' tyu'tátziin, majta a'yan tyúu'ihuo'raca'aj séej jamuán majta séej tijin:

—¿A'tanyij pu'éen a'mújna, mej mij majta ja'astej i áacaj ajta i jájtyij?

5

A'íjna i a'tíj Gadara ti já'ma'can

(Mt. 8:28-34; Lc. 8:26-39)

¹ Aj mu mij után jitze pujmua' ja'rá'aj, a'yaa pu tya'rájtyapuaaj tijin Gadara. ² Ti'ij na'aj tye'táaraa i Jesús i báarcuj jitze, síj pu tyáati' jimi ajtyáxiiriaca' ti tyiyáaru' tzajta' ú'sejre'. A'íjna i tyáati' a'áa pu je'táaraa jo'maj i muí'chítyee já'ava'tacaa, ³ ji'nye a'áa pu já'chajca'aj. Capu i'riitaca'aj ti a'tíj jaatyáji'que'en, nyi cadéenaj jime'. ⁴ Mue'tíj mu'ríj ja'náji'ca'ca'aj i muáca'ra'an majta i icájra' jitze i cadéenaj jime', je'en pu jajtzá'na'aj, capu je'ej tyí'riitaca'aj ti a'tíj jaamué'tin. ⁵ A'náj ti na'aj pu a'áa jo'chá'canya'aj i jirij jitze ajta jo'maj muí'chítyee

já'ava'tacaa tújca ajta tíca', antyijíihua ajta tyetyéj jin curiúoto'xa'aj. ⁶ Ajta tí'ij a'íj huaséj i Jesús, aj pu'ij ootatéj, tí'ij ij tyítunutaca' a'ájna véjri' jo'tij jo'tyávaaca'aj i Jesús, ⁷ tí'quij a'yan tyaatajé ca'nyíin jime' tíjin:

—Capáj nyéetzij je'ej nyoorej, Jesús, i paj yójra' pué'een i Dios tí néijmi'que' tyí'ijta. A'yaa nu tyí'muahuavíj i Dios jítze ma'can paj quee puéjtzij nyata'care'en.

⁸ A'yaa pu tyí'xajtaca'aj, jí'nye Jesús pu a'yan tyaatájeevaca'aj tíjin:

—Tyiyáaru' mu paj je'ej pua'aj metyóomua'rej, iirájra' mu tyévíj tzajta'.

⁹ Jesús pu a'yan tyaata'íhuo'ri' tíjin:

—¿Jí'nye pua'antyapua'j?

Aj pu'ij a'yan tyu'tanyúj tíjin:

—A'yaa nu ántyapua'j tíjin Legión, jí'nye tyámua' tu tyí'tyamuí'ij.

¹⁰ A'íi pu'ij a'yan jéehua tyá'huaviiraca'aj a'íjci i Jesús tíquee hue'rá'ityacare'en a'ájna.

¹¹ Ajta a'ájna véjri', jéehua mu i tuíxuj a'áa tyojóohuíiraca'aj, ¹² a'yaa mu mij i tyiyáaru'uj tyaatáhuaviiri' tíjin:

—Taata'ítij i tuíxuj jimi taatá' tyej tyij hua' tzajta' utyájrutyéj.

¹³ Aj pu'ij i Jesús huo'ta', matí'ij mij iirácij i tyiyáaru' i maj tzajta' séjria'ca'aj a'íjci i tyévíj, aj mu mij i tuíxuj tzajta' utyájrupij. Majta i tuíxuj a'yaa mu ará'axcaa a'chu hua'pua'j ví'ra'aj, a'íi mu mij jo'huáchajraa a'ájna pujmua' jo'tij ja'ancátjee, aj mu mij ujvátzij majta je'en jáata' atyáavatzij a'áa mu mij néijmi'i atyájcuii.

14 Majta a'íimaj i maj hua'cha'iica'aj i tuíxuj a'íi mu tyu'tátziin, mati'ij mij jó'ju' maj ty-ojo'taxáj i chájta', majta a'íijma i maj a imuáj antacháatimee. Aj mu mij aje're'nyej i tyeítyee mej mij jáamua'reej je'ej ti tyi'tíj huaríj. 15 Mati'ij a'áa jo're'nyej jo'tíj je'ej je'eenye'ej i Jesús, aj mu mij a'íj huaséj i tyévij i tyiyáaru'uj maj tzajta' ú'sejria'ca'aj, a'áa pu jo'tácatyii, capu che' jutimue'raca'aj, pu'ríj tyámua' éenya'ca'aj a'íjna i tyévij. Jéehua mu i tyeítyee tyu'tátziin, 16 majta a'íimaj i maj jaaséj je'ej ti tyi'tíj huaríj, néijmi'i mu huo'té'exaa i tyeítyee je'ej ti tyáaru'uj i tyévij i tyiyáaru'uj maj tzajta' séjria'ca'aj, ajta je'ej ti tyi'tíj huó'ruuj i tuíxuj. 17 Aj mu mij huatyóohuij i tyeítyee maj jaatáhuaviij i Jesús ti jó'ra'nyij a'ájna.

18 Ti'ij i Jesús atyájraa i báarcuj jitze, a'íjna i tyévij tyiyáaru' maj tzajta' séjria'ca'aj, a'íi pu a'yan tyaatáhuaviiri' a'íjci i Jesús ti jaatá'an ti jamuán jó'me'en. 19 Ajta i Jesús capu jaatá', sulu a'yaa pu tyaaté'exaa tíjin:

—Áricuj jó'ra' jo'paj ja'chej hua' jamuán a'ihuáamua', pajta je'en néijmi'i huo'té'exaatye'en je'ej ti muáaruuj i tavástara', ajta je'ej ti tyimuá'ancu'vaxij.

20 Aj pu'ij jó'raa i a'tíj, ajta je'en huatyóochej ti huo'té'exaatye'en i maj a'áa jo'cháatimee a'ájna ti a'yan tya'rájtyapuj tíjin Tamuáamuata' ti Chájta'najmee, je'ej ti tyi'tíj huáruuj jimi a'íjna i Jesús, néijmi'i mu i tyeítyee je'ej tyi-tyo'tóomuajtyaca'.

*A'íjna i íiti' ti tyí'cui' ajta i yójra' a'íjci i Jairo
(Mt. 9:18-26; Lc. 8:40-56)*

²¹ Tí'ij i Jesús huariá'raa i báarcuj jitze a'áa pu ja'rá'aj után jitze pujmua', aj mu mij jéehua i tyeítyee ajtyáxiiriaca', ajta i Jesús a'áa pu jo'tyéechaxij jo'tij jóo'asej i jájtyij. ²² Aj pu'ij s'íj ará'aj i ti va'cán jin tyi'tyávaaca'aj hua' tyeyúuj tzajta', a'yaa pu ántyapuaaca'aj tijin Jairo, tí'ij jaaséj i Jesús aj pu'ij tyítunutaca' a chóota' jo'tij jo'tyéjvee, ²³ jéehua pu a'yan tyaatáhuaviiri' tijin:

—Nyyíóoj pu á'me'rej, mujo'té'yi'ij pata'aj ja'ajtamuarie'en ta'aj huarúj, ajta je'en júurij já'ra'nyij.

²⁴ Jesús pu'ij jamuán ujó'mej, majta jéehua i tyeítyee ujó'ju' hua' jamuán tyámua' mu mij tyityóotajchaca'aj. ²⁵ Ajta hua' tzajta' i tyeítyee íiti' ti tyí'cui' pu ajo'tyávaaca'aj, pu'ríj tamuáamuata' japuan hua'puaj nyinyi'ra'aj á'tyeevi'ca'aj ti tyí'cui', a'náj tina'aj pu anámui'yaca'aj i xúure'ej. ²⁶ Jéehua pu jajpuéjtzica'aj a'íjci jime' ti arí jéehua huóo'ijtaca' i maj tyí'hua'tacaa jimi, pu'ríj ij néijmi'i tyaja'huóorieeca'aj, ajta capu tyi'táj jarújtye'. Sulu a'yaa pu'uj jéetze' tyi'ijcuí'nyaca'.

²⁷ Tí'ij tyú'namuajri' je'ej ti tyi'táj huáruuj i Jesús, a'íjna íiti' pu hua'huarita' i tyeítyee ajere'nyéej tí'quij ja'ajtamuariej i máancajra'an i Jesús.

²⁸ Ji'nye a'yaa pu tyí'mua'ajcaa tijin: “A'íj nu jin tyámua' rinyij tipua'aj nya'ajtamuarie'en máancajra'an.” ²⁹ Tí'ij a'yan huaríj aj pu'ij huatyápua'riaca' i ti anámui'yaca'aj i xúure'ej,

ajta a'yan jaata'aj i tzajta' ti arí tyámua' huaríj.
³⁰ Jesús pu jáamua'reeri' ti a'tíj tyú'huaaj ti tyí'cui', aj pu'ij pu ájvej huo'séerajraa i tyeítyee, ajta je'en a'yan tyu'ta'íhuo' tíjin:

—¿A'tanyíj na'ajtamuáriej i nyamáancaj jitze?

³¹ A'íimaj i maj jamuán huacíj mu a'yan tyaaté'exaa tíjin:

—Muáaj paj hua'sej maj jéehua i tyeítyee mua'tajche, pajta a'yan tyí'íhuo' tíjin: “¿A'tanyíj na'ajtamuáriej?”

³² Ajta i Jesús pu huo'séerajyi'caa i maj a'áa jo'váatima'caa, tí'ij jaaséj a'tíj ti ja'ajtamuáriej.

³³ Aj pu'ij i íiti' tyu'tátziin ajta tyóoviveesima'aj, jí'nye jamua'reeriaca'aj tyí'tíj ti je'ej jáaruuj, aj pu'ij ajtyáxiiriaca' jo'tíj jo'tyéjvee i Jesús tí'quij jimi tyítunutaca', ajta je'en néijmi'i jaaté'exaa tzáahuatyí'ra'aj jíime'. ³⁴ Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tíjin:

—Nyiyóoj, a'íj paj jin tyámua' huaríj i paj tyá'antzaahuaaj. Áricuj axáahuaaj jó'ra' che' tyámua' mua'axcaj i paj períj huarúj.

³⁵ Óoche' pu tyi'tyaxáatasima'caj i Jesús, mati'ij séecan ará'aj a'áa maj ja'chej a'íjci jamuán i ti va'cán jin tyi'tyéjvee i hua' tyeyúuj tzajta', a'yaa mu mij tyaaté'exaa i yo'puáara'an i ti tyí'cui' tíjin:

—Pu'ríj huamuí' a'yóoj. ¿Jí'nye pej pij pooj tyá'itzaaj mu maeestro?

³⁶ Ajta i Jesús, capu hua'antzaahuaaj a'íimaj, a'yaa pu'ij tyaaté'exaa i yo'puáara'an tíjin:

—Capáj tyí'tziinye'ej, a'íi pu'uj juxie've' paj tyá'antzaahuatye'en.

³⁷ Ajta quee a'tíj huatá' mej mij jamuán ujó'ju', sulu a'íj pu'uj i Pedro, ajta i Santiago, ajta a'íjci i Juan, i ti ihuáaria'ra' pué'een i Santiago.
³⁸ Matí'ij a'áa ja'rá'aj jo'tíj ja'chej i yo'puáara'an a'íjci i ti huamuí', jéehua mu i tyeítyee huaséj i maj ca'nyín jin tyóoyiinyisime'ej, ³⁹ aj pu'ij utyájrurij uchi'táj ti'quij a'yan tyihuo'té'exaaj tíjin:

—¿Ji'nye mej mij je'ej uhuatyáhuaasij siajta jéehua juyiin? Capu mui'chij mu pá'ri'ij, sulu tyácusij pu'uj.

⁴⁰ Aj mu mij i tyeítyee jaatya'atzájraa a'íjci i Jesús, ajta a'íi pu néijmi'caa iirá'ityaca', aj pu'ij a'íjna jo'ví'tíj i táatajra' ajta i náanajra' ajta a'íjma i maj jamuán huajú'ca'aj, aj pu'ij a'úun jo'tyájrurij jo'tíj je'ráca'tyii a'íjna i pá'ri'ij.
⁴¹ Ti'quij jajví' i muáca'ra'an jitze ajta je'en a'yan tyaatajé tíjin:

—Taliita, cuumi —a'íjna i nyúucarij, Taliita cuumi, a'yaa pu huatóomua'aj tíjin: Pá'ri'ij, muéetzij nu a'yan tyí'mua'ixaatye', ájchesij.

⁴² Aj pu'ij ájchej i pá'ri'ij, ti tamuáamuata' japuan hua'puaj nyinyi'ra'aj jájcha'íica'aj ajta je'en huatyóochej ti ajo'cha'canye'en. Majta a'íimaj i tyeítyee jéehua mu je'ej tyo'taséj.

⁴³ Ajta i Jesús jéehua pu huo'ta'íj maj quee a'tíj ixaatye'ej, ajta je'en tyu'ta'íjtaca' mej mij tyáacue'tyej a'íjci i pá'ri'ij.

6

Jesús Nazaret ti já'ma'can
(Mt. 13:53-58; Lc. 4:16-30)

1 Aj pu'ij i Jesús jó'raa jo'tij jo've'sej, majta jamuán a'íimaj i maj jamuán huacíj. 2 Tí'ij atyojo're'nyej a'ájna xicáara' i maj jitzán juso'pii, aj pu'ij huatyóochej ti tyihuó'mua'tyej jo'maj jóosi'rii. Jéehua mu tyeítýee jáanamujri' a'íjci i Jesús, aj mu mij je'ej tyo'taséj majta je'en a'yan tyuú'ihuo'raca'aj tijn:

—¿Jo'quíj yo'rí'rej a'mújna i nyúucarij? ¿Jo'quíj ye'tyá' i tí'ij huápuí'ij tyojó'itej, ajta jaayí'tin ti tyi'tij tyámua' tyu'taséjre? 3 ¿Nyiquee a'íin pu'éen i ti tyí'si'chacaa, yójra' i María, majta a'íin ihuáamua'mua' pu'éen i Jacobo, i José, i Judas, ajta a'ájna i Simón? ¿Nyi mequee a'íimaj majta i ihuáamua'mua' i maj úucaa, tajamuán yéchej?

A'íj mu jin quee jimi tyá'tzaahuatya'ca'aj. 4 Ajta i Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tijn:

—Jo'tij na'aj mu tyámua' yó'sej a'íjci i ti jaxaj i nyúucaria'ra' i Dios, majta i maj a'áa jo'cháatimee jo'tij ja'chej, majta i maj jamuán aja'chej, camu naa yó'sej a'íimaj.

5 A'íj pu jin quee i Jesús jéehua tyu'muáriej a'ájna, séecan pu avá'muarie'xij i tyeítýee, ajta tyihuó'huaa. 6 Ajta je'ej pua'aj tyóomua'ajcaj jinye camu i tyeítýee jimi tyá'tzaahuatya'ca'aj.

Jesús pu huo'ta'ityaca' a'íjma i maj jamuán huacíj mej mij jaariá'xaj i Dios nyuucáj

(Mt. 10:5-15; Lc. 9:1-6)

A'áa pu i Jesús véjri' jo'chá'canya'aj, tyihua'mua'tyáaj. 7 Aj pu'ij huo'tajé a'íjma i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, tí'quíj hua're'ityixij tyahua'puaj ma'can, ajta huo'ta'íj

mej mij huo'tamuáritye'en i tyiyáaru'uj i maj hua' tzajta' séejre' i tyeítýee. ⁸ A'yaa pu tyihuo'ta'íj maj quee tyi'tíj a'aj i maj jin huatyóohuüre'en i juyéj jitze, sulu maj a'íj mana'aj antyichóoj i tyáxu'uj. Capu juxié'va'ca'aj maj tyo'ca'íne'ej nusu maj túmii antyi'á'aj. ⁹ A'yaa pu tyihuo'ta'íj maj ajtóoca'queetya'xi'in, ajta capu huo'ta' maj hua'puácaa tye'entyicáanarij. ¹⁰ A'yaa pu tyihuo'té'exaaaj tijin:

—Siatí'ij mua'aj chi'táj u'tyájrutyey, a'áa xu jo'tyá'itzeere'en a'chu siaj á'tyeeren a'ájna a chájta'. ¹¹ Ajta tipua'aj majá'hua' mequee jamuaja'tá'care'en siaj utyájrutyey, nusu mequee já'muanamuajracuj, xii'ráciniyij siajta jaatáca'tzij i juca'quéj ta'aj ij cáaxij i chuéj, a'yaa mu a'íimaj tyá'mua'reeren maj ootyá'itzee i Dios jimi.

¹² Matí'ij mij eeráacij a'íimaj i maj jamuán huacíj, mej mij huo're'ixaatye'en i tyeítýee maj tyá'antzaahuatye'en i Dios jimi. ¹³ Jéehua mu hue'rá'ityaca' i tyiyáaru'uj maj hua' tzajta' séjria'ca'aj i tyeítýee, majta jéehua tyihuó'huaa i maj tyí'cucui'ca'aj a'íj mu hua'vá'huaatya'xij i aséityij i hua' mu'úutze'.

*Matí'ij jaajé'caj a'íjci i Juan i ti huá'íiraca'aj
(Mt. 14:1-12; Lc. 9:7-9)*

¹⁴ Ajta a'ájna i tajtúhuan i ti a'yan ántyapuaaj tijin Herodes, a'íi pu tyú'mua'reeri' je'ej ti tyí'muarie'ca'aj Jesús, ji'nye pu'ríj néijmi'que' mua'reeri'huaca'aj. Séecan mu a'yan tyí'xajtaca'aj tijin:

—A'íjna i Juan i ti huá'íiraca'aj a'íi pu huatájuuriaca', a'íj pu jin jaayí'tin ti a'yan tyí'muarie'ej.

¹⁵ Majta séecan a'yan tyí'xajtaca'aj tijin:

—A'íi pu a'íin pué'een i Elías i Dios nyuucaaj ti xajtaca'aj.

Majtáhua'aj séecan a'yan tijin:

—A'íi pu a'íin pué'een i ti tyí'xaj i Dios jitze ma'can, a'yájna mati'ij i maj ará'tyeej tyí'xajtaca'aj.

¹⁶ Ti'ij i Herodes a'yan tyú'namuajri', a'yaa pu tyu'taxájtaca' tijin:

—A'íi pu a'íin pué'een i Juan. Nyáaj nu jaata'íjtaca' maj ji'ijvéjchej i mu'úura' ajta ijíj arí huatájuuriaca'.

¹⁷ A'íi pu i Herodes jaata'íjtaca' maj ja'náji'que'en majta je'en je'tyáanaj a'íjci i Juan, ajta i íiti' ti a'yan ántyapuaaca'aj tijin Herodías, a'íi pu íira'ra'an pué'eenye'ej i Felipe ti ihuáaria'ra' pué'eenye'ej a'íjci i Herodes, a'íi pu'ij i Herodes ja'ancuré'vi'tij a'íjci i íitaj i Felipe ti jatyévi'tinya'aj. ¹⁸ A'íj pu jin i Juan a'yan tyaaté'exaatya'ca'aj a'íjci i Herodes tijin:

—Capu a'yan tyi'tyéevijtij paj jatyévi'tinye'en mua' ihuáara' ti jatyévi'tinya'aj.

¹⁹ Herodías pu jájcha'íiria'ca'aj a'íjci i Juan, a'íj pu jin jaje'catamuí'ca'aj, ajta quee pújooriajva'aj, ²⁰ ji'nye Herodes pu jatziinya'ca'aj, a'íi pu jamua'reeriaca'aj ti tyámua' tyí'tyevistaca'aj i Juan, ajta quee tyi'tíj jin á'itzeeria'ca'aj, a'íj pu jin jacha'íica'aj. Tyij ajta quee je'ej jájtyoove'ej je'ej ti huárinyij

ti'ijta janamuajraj, Herodes pu tyámua' naa tyá'namuajraca'aj a'íjci i Juan. ²¹ Ti'ij tya'rá'aj a'ájna xicáara' a'náj ti ma'can i Herodes, jéehua pu tyeítjee huatá'inyej, mati'ij mana'aj i maj tyí'ijta, ajta i tyeítjee i maj va'cán jin tyityetyúu'pu' majta i maj jéehua juxie've' a'áa maj huacháatimee a Galileea. ²² A'ájna i yójra' i Herodías, a'íi pu utyájrurij u chi'táj ti'ij tyu'tyéeye'en jo'maj tyajá'cua'ajcaa, jéehua pu ja'ránajchaca' a'íjci i Herodes ti'ij tyu'tyéenyej, ajta a'íjma i maj jamuán tyí'cua'ajcaa, aj pu'ij i tajtúhuan a'yan tyaaté'exaa i íitaj tijin:

—Naatáhuaviij tyi'táj paj je'ej tyí'xie've', nyáaj nu muaatá'sij.

²³ Jéehua pu a'yan tyée'ixaaaj ti jaatá'sij tyi'táj ti jaatáhuaviiraj, ajta quee je'ej rinyij tipua'aj jaatáhuaviij jé'ta' jo'tij a'íin tyihuajá'ijtye'. ²⁴ Aj pu'ij iirájraa a'ájna i íiti', ti'ij ij a'yan tyaata'íhuo'ri' i junáanaj tijin:

—¿Tyi'tanyí nyaatáhuaviij?

Aj pu'ij i náanajra' a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Huatáhuaviiri' i mu'úura' a'íjci i Juan i ti huá'íiraca'aj.

²⁵ Aj pu'ij ajtáhua'aj jiye'tzín utyájrurij i íiti' jo'tij je'rácatyii i tajtúhuan, ti'quij a'yan tyaaté'exaa tijin:

—A'yaa nu tyá'xie've' paj naatí'tye'en túxa'aj jitze i mu'úura' i Juan i ti huá'íiraca'aj.

²⁶ Aj pu'ij i tajtúhuan jéehua hu-atóoxaamujrityej, ajta arí a'yan tyu'taxájtaca' ti a'yan rinyij meeséeracaj a'íimaj i ti huo'tá'inyej, a'íj pu jin ja'rá'astee i junyúuca. ²⁷ Ti'quij

séej i xantáaru' huata'ítyaca' ti'ij jaajé'caj ajta je'en u uyo'ta'ítyej i mu'úura' i Juan. Aj pu'ij i xantáaru' ujó'mej jo'tij je'tyánami' i Juan, ti'quij ji'ijvéjchaca' i mu'úura' ²⁸ ajta je'en uya'rájti i túxa'aj jitze. A'íi pu'ij a'íj huati'ij i yójra' i Herodías; ti'ij ta'ij a'íin ayooí'tyey i junáanaj.

²⁹ Mati'ij a'íimaj i maj Juan jamuán huací'ca'aj jáamua'reeri', a'íi mu ajo're'nyey mej mij yo'chueenyij i mui'chij, majta je'en ja'vá'naj.

Jesús pu tyihuo'cue'ej i maj anxí ví'ra'aj ará'asej

(Mt. 14:13-21; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

³⁰ Ti'ij a'yan tyu'ríj, i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, a'íi mu tyúusiij jo'tij jo'tyávaaca'aj i Jesús, mati'ij mij néijmi' i jaaté'exaa je'ej maj tyi'tíj huáruuj ajta je'ej maj tyihuó'mua'tyey. ³¹ Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaaj tíjin:

—Musio'té'yi'ij, tyiche' tajíimua'aj huátaso'pe'en majá'hua' jo'tij quee ja' a'tíj.

Ji'nye jéehua mu i tyeítyee ajo're'nyinyiica'aj jo'tij jo'tyávaaca'aj i Jesús, majta jo'cí'ca'aj mamue'tíj i tyeítyee, capu ij i'riitaca'aj maj tyú'cua'nyij a'íjma jamuán i maj jamuán huacíj.

³² Ajta i Jesús majta i maj jamuán huacíj a'íi mu jo'cíj i báarcuj jitze, mati'ij mij a'áa ja'rá'aj jo'tij quee ja' a'tíj. ³³ Majta mue'tíj mu huo'séj mati'ij jo'cíj, majta je'en huo'muájtyaca', a'íj mu jin jui'icán ajo're'nyaxij jo'tij na'aj maj huacháatimee, a'íi mu mij anaquéej a'áa ja'rá'aj jo'maj ja'ra'íixajche'. ³⁴ Ti'ij i Jesús

eetaráj i báarcuj jitze, jéehua pu i tyeítýee huaséj, tí'ij ij huatóoxaamujri, jí'nye a'yaa mu huasé'rihua'aj matí'ij cánya'xii tiquee a'táj huá'siiria'ca'aj, aj pu'ij huatyóochej tí jéehua tyihuó'mua'tyej. ³⁵ Tí'ij huatyéchumua'riaca', a'íi mu i maj jamuán huacáj aje're'nyej matí'ij mij a'yan tyaaté'exaa tíjin:

—Pu'rij huachúmua', ajta quee a'táj ya' ja'chej iieye'ej véjri'. ³⁶ Hua're'ityixi' mu tyeítýee, mej mij jo'cáxi'in jo'maj jo'cháatimee ajta mej mij tyi'táj huánanan i maj jáacua'nyij.

³⁷ Ajta i Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaa jíjin:

—Mua'aj setyihuó'cue'tyej.

A'yaa mu a'íimaj tyityaatanyúj tíjin:

—¿Nyi a'yan petyá'xie've' tyaj ujó'ju' tyajta je'en a'yan tyeetyáxijtye'en i túmii a'chu tí ju-mue'tij hua'puaj anxítyej xicáj jitze tyej tyij i páan huánanan tyej tyij tyihuó'cue'tyej?

³⁸ Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaa jíjin:

—Séricuj xáahuo. ¿A'chunyéj pua'mácan mua'aj séjcha'ij i páan?

Matí'ij jáamua'reeri', a'yaa mu mij tyaaté'exaa tíjin:

—Anxívij i páan majta hua'puaj i hue'tyéé.

³⁹ Aj pu'ij huo'ta'íjtaca' maj oorá'sej i tyeítýee metyamue'tijma'aj a'ájna i jo'tij jo'tu'pij, ⁴⁰ a'yaa mu mij tyityo'rá'saca', séecan anxítyej mu ara'ástima'aj, majta séecan huá'puatyej japuan tamuáamuata' mu ara'ástima'aj. ⁴¹ A'íi pu'ij Jesús ja'ancurái'puj i páan tí anxívij ajta i hue'tyéé i maj hua'puaj, jútye' pu'ij jo'nyéerij tí'quij tyaatatyójtzi'rej i Dios, ajta

je'en ja'antyítaaraxij i páan, ti'quij huo'rái'pu'uj a'íjma i maj jamuán huacíj mej mij a'íimaj huo'ráai'pu'tye'en i tyeítyee. A'íj pu ajta huo'rái'ij i hue'tyéé. ⁴² Néijmi'i mu tyú'cuaa i tyeítyee, majta tyámua' naa tyityaatajú'xaj, ⁴³ aj mu mij a'íimaj i maj jamuán huacíj jaariá'sii i páan ti avá'itzee majta i hue'tyéé, tamuáamuata' japuan hua'puaj sicii mu mij tya'vá'jstey. ⁴⁴ Majta i tyétyacaa i maj tyú'cuaa, a'yaa mu ará'axcaa a'chu anxí ví'ra'aj.

*Jesús pu aja'vá'ma'ca'aj i jájtyij japua
(Mt. 14:22-27; Jn. 6:16-21)*

⁴⁵ Ti'ij a'yan tyu'ríj, Jesús pu huo'ta'íj a'íjma i maj jamuán huacíj maj atyáciinyej i báarcuj jitze mej mij a'íimaj anaquéej antáciinyej után jitze pujmua', a ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijn Betsaida, ajta i Jesús a'áa pu ajo'tyá'itzee ti'ij hua're'ityixi'in i tyeítyee. ⁴⁶ Ti'ij hua're'ityixi'ij, aj pu'ij i jiríj jitze antyíraa ti'ij huatyényuunyij i Dios jimi. ⁴⁷ Ti'ij huaré'chuixariaca', a'áa mu meríj jé'ta' joojú'ca'aj i jájtyij japua i báarcuj jitze mua'ráatya'aj. Ajta i Jesús pu jusíj ajo'tácatyii i jiríj japua, ⁴⁸ aj pu'ij huo'séj ti hua'tyesi'huaritya'ca'aj i maj huaju'caj i jájtyij japua, ji'nye a pu ja'va'aacaca'aj. Ti'ij tapuá'risima'caj, Jesús pu aje're'nyej a'ájna jo'maj joojú'ca'aj i báarcuj jitze, a'áa pu ja'vá'ma'ca'aj i jájtyij japua, pu'ríj tin hua'náje'yitye'sima'aj. ⁴⁹ Mati'ij a'íimaj jaaséj ti jájtyij japua aja'vá'ma'ca'aj, a'yaa mu tyu'muá'aj ti nyájcan pue'éenye'ej, aj mu mij huatyejiihuajra, ⁵⁰ ji'nye néijmi'i mu jaaséj

majta tyámua' tyu'tátziin. Aj pu'ij i Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tìjin:

—Xaatyáapua'rij. Nyáaj nu a'ín pué'een, caxu tyí'tziinye'ej.

⁵¹ Tì'ij atyájraa i báarcuj jitze, aj pu'ij huatyápua'riaca' i ti huá'aacaca'aj, aj mu mij je'ej tyo'taséj, ⁵² ji'nye capu je'ej huá'miteerastya'ca'aj je'ej ti huaríj tì'ij jaatámui'rej i páan, ji'nye jujímua'aj mu tyóonaamuaj i jutzájta'.

Jesús pu tyihuó'huaa a'íjma i maj tyí'cucui'ca'aj a'ájna a Genesaret

(Mt. 14:34-36)

⁵³ Mati'ij antacíj i jájtyij japua, a'áa mu mij ja'rá'aj a ti a'yan tyaja'rájtyapuaj tìjin Genesaret, a'áa mu ye'riá'tapej i báarcuj jo'tij ja'va'ástimee i jájtyij. ⁵⁴ Mati'ij eetacíj i báarcuj jitze, jiye'tzín mu i tyeítyee jaamua'aj a'íjci i Jesús. ⁵⁵ A'íj mu jin jiye'tzín ootyáhuaachaca' mej mij hua'ria'tixij i utáatzij japua i maj tyí'cucui' a'ájna jo'tij jo'tyávaaca'aj i Jesús. ⁵⁶ Ajta jo'tij na'aj ti jo're'nyinyiica'aj, ti chájta'najmee ti cíle'en na'riij ti viváajma'aj, a'áa mu hujo'ráatzajyi'caa i cáayej jitze, aj mu mij jahuaviiraca'aj ti huo'tá'an maj ja'ajtamuarie'en i máancajra'an jitze, ajta néijmi'i i maj ja'ajtamuarie'xij a'íi mu huarúj.

7

A'íjna i ti je'ej pua'aj joorej tzajta' i tyéviij
(Mt. 15:1-20)

1 Aj mu mij i fariseos ajtyáxiiriaca' i Jesús jimi, majta séecan hua' jamuán i maj tyi-huá'mua'tyej i yu'xarij jitze i maj jin tyí'ijta a'áa maj ja'ráacij a Jerusalén. 2 Mati'ij a'íimaj huo'séj a'íjma i maj Jesús jamuán huacíj maj quee anomuéetya'xi'ij mati'ijta tyí'cua'ajcaj, a'yájna mati'ij tyee'yí'tihua'aj i maj Israel jitze ajtyáma'can, a'íi mu mij je'ej pua'aj tyi-huá'xajtaca'aj. 3 (Ji'nye a'íimaj i fariseos majta i maj Israel jitze ajtyáma'can, a'íi mu a'yan tyityaajú'ca'aj je'ej maj i hua' huásimua' tyéejyi'raca'aj, maj anaquéej anomuéetya'xi'in mati'ijta tyí'cua'ajcaj. 4 Ajta tipua'aj umetyojo'vá'nanan, camu tyí'cua'nyij tipua'aj mequee anaquéej anóomuejtye'en. Majtáhua'aj séecan muí'caa tyi'ijyi'raj, metyí'jo'sica'aj i váasuj i maj jitzán ya'caa, majta i xá'rij, majta i tyúu'utaatzij.) 5 A'íj mu jin i fariseos, majta i maj tyi-huá'mua'tyej i yu'xarij jitze i maj jin tyí'ijta, a'íi mu a'yan tyaata'íhuo'ri' a'íjci i Jesús tijin:

—¿Ji'nye mej mij quee ja'astej i tahuásimua' yi'ráj i maj ajamuán huaci'ij, sulu a'yaa mu ricij maj xána'visi' tyí'cua'caa i jumuáca' jime'?

6 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—Xá'puí' pu tyu'taxájtaca' i Isaías i ti tyí'xajtaca'aj i Dios jitze ma'can, siaj mua'aj quee tyámua' een i jutzájta', tí'ij a'yan tyo'tyéyu'xaca' tijin:

A'íj mu jin i tyeétyee naatyátzaahuatyej
 maj tyámua' naa tyí'nyaxaj,
 ajta i hua'xiéjnyu'caa
 capu yevéjri' séejre' nye jimi.

⁷ Capu tyi'tíj huiire' tipua'aj manaatyáanajche: ajta i maj huá'mua'tyej jujímua'aj mu jájtyo i jutzájta'.

⁸ Ji'nye mua'aj xu seríj yo'huá'xij je'ej ti i Dios tyu'ta'íjtaca' siaj sij a'yan huárinyij je'ej maj i tyeítyee tyá'xie've'.

⁹ A'yaa pu ajta tyihuo'té'exaaj tijin:

—Ajta siaj sij a'íjci jéetze' ará'astej i juyi'ráj, mua'aj xu quee ja'astej je'ej ti i Dios tyu'ta'íjtaca'.

¹⁰ Ji'nye a'yaa pu tyu'taxájtaca' i Moisés tijin: “Tzáahuatyí'ra'aj paj jimi tyícha'íij a' táataj pajta a' náanaj”, ajta a'yan tijin: “Siata'aj jaajé'caj a'íjci i ti je'ej pua'aj tyá'xaj i jutáataj na'ríij i junáanaj”. ¹¹ Siajta mua'aj a'yaa xu tyi'tá'caa ti a'tíj a'yan tyihuo'té'exaatye'en i juhuásimua' yee Corbán (a'yaa pu huatóomua'aj a'íjna i nyúucarij tijin mu'vejrij pu pué'een), ¹² siajta a'yan tyí'xaj tijin tipua'aj a'tíj a'yan tyihuo'té'exaatye'en, tiquee che' jitzán juxie've' tí'ij huo'tyáhuire'en i juhuásimua'. ¹³ A'íj xu jin mua'aj yó'hua'naj i nyúucaria'ra' i Dios a'íjci jime' i ja'muaye'raj siajta je'en séecan a'yan cha'taj siana'aj tyí'mua'tyej. Siajta séecan tyi'tíj jin a'yan jéehua ricij.

¹⁴ Aj pu'ij i Jesús huo'tajé i tyeítyee, ti'quii a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—Néijmi'i sianáanamuj, siajta yo'itéej xá'ra'nyij: ¹⁵ Tyi'tíj tina'aj ti jéjre' ma'can capu je'ej ja'uurej i tyévij. Ajta i ti tzajta' ma'can a'íi pu xaa je'ej pua'aj joorej. ¹⁶ A'tíj ti iityánamuj che' tyámua' naa tyáanamuj.

17 Tí'ij i Jesús a'áa huojotyáhuui i tyeítýee aj pu'ij chí'táj jo'tyájrúpij, aj mu mij i maj jamuán huacíj a'yan tyaata'íhuo'ri' je'ej ti huatóomua'aj a'íjna i nyúucarij ti huó'ixaaj. 18 Aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—¿Nyi sequée siajta mua'aj yo'itéej? ¿Nyi sequée yó'itej tiquee je'ej joorej i tyéviij tyi'táj ti jéjre' ma'can, 19 ji'nye capu tzajta' tyáru'pij i xiéjnyu'caria'ra' jitze, sulu xayáara' pu jitze aráyixaj, ajta je'en iiráamej i chuitiriáara'an jitze?

A'yaa pu'ij tyaataxájtaca' ti néijmi'i tyámua' tyi'een i ti tyi'cue'ri'. 20 A'yaa pu ajta tyu'taxájtaca' tijin:

—A'íjna i ti tyéviij jitze éejnyinyii, a'íi pu xaa je'ej pua'aj joorej. 21 Ji'nye tzajta' i tyéviij, i xiéjnyu'caria'ra' tzajta', a'úu pu je'rányinyiij i mua'tzíira'aj ti je'ej pua'aj een, ti ca'nyíjra'aj jatá'caa i tyéviij tí'ij jaataxié've'en ti séej jamuán huáhuinyij tiquee jatyévi'tin, tí'ij tyu'náhua'an, na'ríij ti tyu'jé'caj, 22 ti séej jamuán huóoxana'cire'en ti quee jatyévi'tin, ti tyi'nyacua'tzaj, ti je'ej pua'aj rijcaj, nusu ti huá'cuanamuaj, ti je'ej pua'aj huojomua'raj, na'ríij ti je'ej pua'aj tyihuá'xajtaj, ajta ti jéehua óotzaahuatye'ej, ajta quee jitzán juxié'va'aj je'ej ti tyihuá'huíire' i séecan. 23 Néijmi'i pu a'íjna tzajta' tyeje'rányinyiij ajta je'en je'ej pua'aj joorej i tyéviij.

I úiti' ti séej chuéj japua já'ma'can ti ajta tyá'antzaahuaj

(Mt. 15:21-28)

24 Aj pu'ij té'ej i Jesús a'áa jo'mej a'ájna a ti a'yan tya'rájtyapuaaj tijin Tiro. A'áa pu chi'táj jo'tyájruij, ji'nye capu jaxie'va'ca'aj ti a'tíj jáamua'reej ti a'áa jo'tyávaaca'aj, ajta capu huatái'riitariaca' ti huatyóo'avaaj. 25 Jiye'tzín pu íiti' jáamua'reeri' ti séej tyiyójca'aj tyiyáaru' ti tzajta' séjria'ca'aj, a'íi pu'ij aje'r'é'nyej ti'quij tyítunutaca' a'ájna jo'tij jo'tyávaaca'aj i Jesús. 26 Ajta a'íjna i íiti' capu Israel jitze ajtyáma'cantaca'aj, sulu a'áa pu já'ma'can a ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Sirofencia. A'íi pu'ij aje'r'é'nyej ti'quij jéehua a'yan tyaatáhuaviiri' a'íjci i Jesús ti ji'rámuaritye'en i tyiyáaru' ti tzajta' séjria'ca'aj i yójra'. 27 Ajta i Jesús a'yaa pu tyaaté'exaa tijin:

—Tyu'tá' maj anaquéej tyú'cua'nyij i hua'yojmua', ji'nye capu xá'puí' maj huái'pu'raj i páan i ti'rúij mej mij tzi'cíj huataí'pu'tye'en.

28 A'yaa pu tyu'tanyúj a'íjna i íiti' tijin:

—A'yaa pu tyi'ja'yájna, nyavástara', ajta a'íjna i páan ti tye'nyíj i maj ja'cájhua'naj i ti'rúij a'íi mu jacua'nyij i tzi'cíj.

29 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—A'íjci jime' je'ej paj tyu'taxájtaca', áricuj axáahuaj jó'ra'. Pu'ríj iirájraa i tyiyáaru' ti tzajta' séjria'ca'aj a'yóoj.

30 Ti'íj i íiti' a'áa ja'rá'aj a juchéj, a'íi pu jaaséj i juyój ti anjo'ojca'tyii i utáatzij japua, ajta i tyiyáaru' arí iirára'ajcaa i ti tzajta' séjria'ca'aj.

Jesús pu séej tyú'huaaj ti quee iityánamuaj ajta ti quee tyo'rí'rej

³¹ Ajtáhua'aj pu eerájraa i Jesús a'ájna a Tiro, a'áa pu huatyéenyey a Sidón a'ájna a ti a'yan tya'rájtyapuaaj tijin Tamuáamuata' ti a'chájta'tajmee, ti'quij a'áa ja'rá'aj i jájtyij ti já'ajmua a ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Galileea.

³² A'áa mu mij séej ayóotuiiri' i ti quee iityánamuaj ajta quee tyo'ríi'riaajca'aj, aj mu mij jaatáhuaviiri' a'íjci i Jesús ti japuan rámejca'aj a'íjci i ti tyí'cui'. ³³ Aj pu'ij i Jesús je'ráavi'tij a'ájna a tyeítyee tzajta', ti'quij juxityéj urújtya'xij i naxiéeta' ajta ju'í'rique' ja'antyméjri' i nyanuriáara' jitze. ³⁴ Aj pu'ij jútye' jó'nyeeriaa', ajta ucayáatiraa aj pu'ij a'yan tyaaté'exaa a'íjci i tyáataj tijin:

—¡Efatá! (A'íjna i nyúucarij, a'yaa pu huatóomua'aj tijin: “Antá'cuunaj”).

³⁵ Aj pu'ij huarúj i ti tyí'cui'ca'aj, ti'quij ityanamuáaraj ja'raa, ajta huatái'riitariaca' ti tyámua'naa tyu'taxáj. ³⁶ Jesús pu a'yan tyihuo'ta'íj maj quee a'tíj ixaatye'ej, ajta camu a'yan huaríj je'ej ti tyihuo'ta'íj, sulu jéetze' mu huo'ré'ixaa.

³⁷ Néijmi'i mu je'ej tyityo'tóomuajtyaca', a'yaa mu mij tyí'xajtaca'aj tijin:

—Néijmi'i pu tyámua' tyí'uurej. A'íi pu jaayí'tin ti tyihuó'huaatye'en mej mij ityanamuáaraj muá'ra'nyij i nácuxie'ej, ajta mej mij tyu'taxáj i maj quee tyo'ríi'réejmee.

8

*Jesús pu tyihuo'cue'ej a'íjma i maj muáacuaj
v'ra'aj ará'asej
(Mt. 15:32-39)*

¹ Ti'ij ooj i Jesús a'áa jo'tyávaaca'aj a'ájna a Galileea, jéehua mu tyeítýee tyúusiiij, majta quee tyi'tíj tyícha'íica'aj maj jáacua'nyij, Jesús pu'ij huo'tajé a'íjma i maj jamuán huacíj ti'quij a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

² —Nyényaxaamujritye' hua' jimi mu tyeítýee, ji'nye mu'rij huééicaj xicáj á'týeej maj nyaj jamuán yahuatyú'uj majta quee tyi'tíj tyícha'ij maj jáacua'nyij. ³ Ajta títua'aj nyahua'ré'ityixi'in mej mij jó'ciinyej i juchéj mequee xu tyu'cuá'an, camu tyo'táviicue'raj i juyéj japua, ji'nye séecan mu imuáj curiá'cixij.

⁴ A'yaa mu mij tyityaatanyúj i maj jamuán huacíj tijin:

—¿Ji'nye tyí'rij tyaj tyihuó'cue'tyej a'yájna jo'tíj quee a'tíj ja'chej?

⁵ Jesús pu a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tijin:

—¿A'chunyéj mua'aj pua'mácan xaaí'pu'sij i páan?

Mati'ij mij a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Arahua'puácaa.

⁶ Aj pu'ij jaata'íjtaca' maj oorá'sej i tyeítýee a chóota', ti'quij ja'ancurái'puj i páan ti aráahua'puaj ará'asej, ajta ti'ij tyaatatyóotzi'ria'aj i Dios, aj pu'ij ja'antyítaaraxij, ajta je'en huo'ríi'puí'tyej i maj jamuán huacíj, mej mij a'íimaj huo'ríi'puí'tye'en i tyeítýee, a'yaa mu mij a'íjna jin huaríj. ⁷ Majta mu je'cácaa i hue'tyéé tyí'cha'íica'aj, Jesús pu ajta a'íjna jin tyaatatyójtzi'rej i Dios, ajta je'en huo'ta'íj maj huo'ríi'tye'en i tyeítýee. ⁸ Néijmi'i mu tyú'cuaa majta tyámua' tyityaataju'xaj, majta

je'en aráahua'puaj sicii jitze tya'vá'jistyaxij a'íjci jime' i páan ti avá'itzee i ti antyítaarixij. ⁹ Majta i maj tyú'cuua, muáacuaj ví'ra'aj mu a'chu ará'axcaa. Aj pu'ij Jesús hua'ré'ityixij i tyeítsee, ¹⁰ ajta je'en i báarcuj jitze atyájraa hua' jamuán i maj jamuán huacíj, mati'ij mij jo'cáj a'ájna a ti a'yan tyaja'rájtyapuaj tijn Dalmanuta.

A'íimaj i fariseos mu jaatáhuaviiri' ti i Jesús huo'taséjratye'en i maj jin je'ej tyo'taséj
(Mt. 16:1-4; Lc. 12:54-56)

¹¹ A'íimaj maj mu i fariseos aje'rén'yej mati'ij mij huatyóohuij maj tyee'íhuo' a'íjci i Jesús. Ajta mej mij tyi'tíj jin ja'antyimué'tin, a'yaa mu tyaatáhuaviiri' ti tyi'tíj huo'taséjratye'en i maj jin je'ej tyo'taséj mej mij jáamua'reej ti i Dios jimi jo'vé'mej. ¹² Aj pu'ij i Jesús tyámua' naa tyo'cayáatiraa ti'quij a'yan tyu'taxájtaca' tijn:

—¿Ji'nye mej mij a'íimaj i tyeítsee a'yan tyí'nyahuavii nyaj tyi'tíj huo'taséjratye'en i maj jin je'ej tyo'taséj?

—A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tzáahuatyi'ra'aj jime' nyaj quee tyi'tíj jamuaataséjratye'sij.

¹³ Aj pu'ij ahuojoohuá'xij i tyeítsee, ti'quij ajtáhua'aj atyájraa i báarcuj jitze aj mu mij antacíj után jitze pujmua'.

A'ájna i huá'nyuucaa i fariseos i maj jin huá'cuanamuaj i tyeítsee
(Mt. 16:5-12)

¹⁴ Majta a'íimaj i maj jamuán huacíj i Jesús, a'íi mu yo'huá'xij maj ya'ráai'pu'ín i páan maj

jáacua'nyij, séej mu'uj i páan hua'isima'aj i báarcuj jitze. ¹⁵ Jesús pu'ij a'yan tyihuo'ta'íj tijin:

—Cási', tyámua' xu'uj a'íjci jime' i fariseos maj jajnájchi i páan, siajta a'íjci jime' maj jajnájchi i maj Herodes jitze ajtyáma'can.

¹⁶ Majta i maj jamuán huacáj a'yaa mu tyúu'ixaatya'ca'aj maj quee páan tyícha'íica'aj.

¹⁷ Jesús pu jáamua'reeri' je'ej maj tyúu'ixaatya'ca'aj, a'yaa pu'ij tyihuo'té'exaa tijin:

—¿Ji'nye siaj sij a'yan tyí'xaj yee siaj quee páan tyícha'íj? ¿Nyi sequée xu yó'itej ca' sequée jamua'reej? ¿Nyi huápu'i'ij sequée tyi'tíj jó'itej? ¹⁸ ¿Nyi xa'va'j'i'síjmees siajta quee tyi'tíj séej, siajta ajta naxiéjmees siajta quee tyi'tíj namuaj? ¿Nyi sequée che' jamua'reej? ¹⁹ Nyati'ij huo'rípu'uj i páan ti anxívica'aj a'íjma i tyeítyee i maj anxí ví'ra'aj ará'axcaa, ¿a'chunyéj pua'an sicií setya'vá'jistej a'íjci jime' i páan ti avá'itzee?

Aj mu mij a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Tamuáamuata' japuan hua'puaj sicií.

²⁰ —Arí nyati'ij huo'rípu'uj i páan ti aráahua'puaj ará'axcaa a'íjma i tyeítyee i maj muáacuj ví'ra'aj ará'axcaa, ¿a'chunyéj pua'an sicií setya'vá'jistyaxij a'íjci jime' i ti avá'itzee?

A'yaa mu tyaaté'exaa tijin:

—Aráahua'puaj sicií.

²¹ Aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaa tijin:

—¿Nyi sequée xu yó'itej?

Jesús pu ta'rácuun tyú'huaaj a'ájna a Betsaida

²² Matí'ij támij a'áa ja'rá'aj a'ájna a Betsaida, aj mu mij ta'rácuun ajoovi'tij i Jesús jimi, matí'ij

mij jaatáhuaviiri' ti ja'ajtamuarie'en. ²³ Jesús pu jajví' muáca'ra'an jitze a'íjci i ta'rácuun ti'quij je'ráavi'tij ajéjre' a'ájna jo'tij ja'chajta'. Aj pu'ij ju'í'rique' ja'rámejraxij a jíisa', ajta je'en ja'ráamuariej ti'quij jaata'íhuo'ri' tipua'aj arí ma'únyeerij ²⁴ Aj pu'ij i ta'rácuun atányeeriacá', ti'quij a'yan tyu'tanyúj tijin:

—Tyétyacaa nu séej. A'yaa mu huasérin cuxáa ciyéj maj pué'een i maj mahuaci'ij.

²⁵ Jesús pu'ij ajtáhua'aj ja'ráamuariej a jíisa'an i ta'rácuun, aj pu'ij i tyáati' atányeeriacá' ti'quij huarúj. Pu'rij tyámua' naa néijmi'i tyí'sejraca'aj. ²⁶ Aj pu'ij i Jesús jaata'ítyaca' ti'ij jó'ra'nyij i juchéj, ajta a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Capáj utyáru'piche'en a chájta' pej pij a'tíj huaté'exaatye'en.

Pedro pu jaataxájtaca' ti i Jesús a'ín pué'een i Ciríistu'

(Mt. 16:13-20; Lc. 9:18-21)

²⁷ Ti'ij a'yan tyu'rij, a'íjna i Jesús majta i maj jamuán huacáj, a'áa mu jó'ju' a'ájna a ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Cesarea de Filipo. Juyéj jitze mu ajooju'caj, ti'ij i Jesús a'yan tyi-huo'ta'íhuo'ri' a'íjma i maj jamuán huacáj tijin:

—¿Ji'nye metyí'xaj i tyeítyee a'tanyíj nyaj pué'een?

²⁸ Aj mu mij a'yan tyu'taxájtaca' tijin:

—Séecan mu a'yan tyí'xaj paj muáaj a'ín pué'een i Juan i ti huá'íiraca'aj, majta séecan a'yan tyí'xaj paj a'ín pué'een i Elías, majta séecan a'yan tyí'xaj paj síj a'ín pué'een i ti Dios jitze ma'can tyí'xaj.

29 Aj pu'ij a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tijn:

—Arí mua'aj, ¿ji'nye setyi'xaj a'tanyij nyaj pué'een?

Pedro pu'ij a'yan tyu'taxájtaca' tijn:

—Muáaj paj a'ín pué'een i Ciríistu'.

30 Ajta i Jesús pu huo'tá'ijmujri' maj quee a'táj ixaatye'ej.

Jesús pu jaataxájtaca' ti mui'nyij

(Mt. 16:21-28; Lc. 9:22-27)

31 Jesús pu'ij huatyóochej ti tyihuó'mua'tyej ti i yójra' i Dios jéehua jajpuéetzij ja'mej, majta quee jaxie'va'aj muá'ju'un i huásasij, i maj va'cán jin tyityatatyij i tyeyúuj tzejta', majta i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze i maj jin tyí'ijta. A'yaa pu tyihuo'té'exaaj maj jaje'catan, ajta je'en huéeicaj xicáj jitze huatájuuritaj. 32 A'yaa pu tyámua' naa tyihuó'ixaaj a'huo'itéerican jime'. Aj pu'ij i Pedro je'ráavi'tij ajta huatyóochej ti jajtyá'xi'in. 33 Ajta i Jesús pu juhuárita' cacháacajra, huo'séerajraa a'íjma i maj jamuán huacíj, aj pu'ij jajtyá'xij a'íjci i Pedro a'yan tye'ixáatye'ej tijn:

—Ajtára' nye jimi, mu paj a'yan tyí'xaj ti'ij i tyiyáaru'. Capáj muáaj a'yan tyí'sej je'ej ti i Dios tyá'xie've', sulu je'ej maj tyá'xie've' i tyeítyee.

34 Aj pu'ij i Jesús huo'tajé a'íjma i maj jamuán huacíj ajta i tyeítyee, ti'quij a'yan tyu'taxájtaca' tijn:

—Típua'aj a'táj jaxie'va'aj ti nyaj jamuán jo'cha'canye'en, a'yaa pu tyúuxie've' ti quee a'yan rijcaj je'ej ti jusíj tyá'xie've', sulu che' ja'antyichóoj i jucúruuj nyaj jamuán

jo'cha'canye'en. ³⁵ Ji'nye a'tíj ti tyútyesi'ria'aj ti'ij quee huámu'i'nyij, a'íi pu yo'riésij i ju júuricamej, ajta i ti huámu'i'nyij a'íjci jime' ti nyaj jamuán jo'cha'canye'en, nusu ti ja'antzaahuj i nyúucaria'ra' i Dios, a'íi pu júurij ja'mej jusén jime'. ³⁶ ¿Tyi'tanyí je'ej tyeetyáhuire'ej i tyévi'j tipua'aj néijmi'i huamué'tin i cháanacaj, ajta je'en yó'rieenyij i ju júuricamej? ³⁷ Nusu a'yájna ¿a'chúquij tyi'najchitan i tyévi'j ti'ij jáahuire'en i júuricama'ra'? ³⁸ Ji'nye tipua'aj a'tíj nyetyevi'ra' nyéetzij na'ríij a'íjci i nyúucaria'ra' i Dios hua' tzajta' i tyeítyee i maj quee tyámua' een majta jéehua já'itzeere', a'yaa pu ajta tyu'tóotyevi'ra'astaj i Yójra' i Dios a'ájna xicáara' ti'ij jitzán yava'cányesij i cháanacaj japua va'cán jin tyi'tyaváaj i Dios jimi, majta jamuán i maj tajapuá tyi'huire'.

9

Ti'ij i Jesús seequéj éenye'ej huataséjre
(Mt. 17:1-13; Lc. 9:28-36)

¹ Jesús pu ajta a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tzáahuatyi'ra'aj jime' maj séecan i maj yahuatyú'uj iie'e'ej, a'íi mu quee jaxie've' maj huácu'i'nyij 'asta mana'aj quee jaaséj ti'ij yatanyéj i Dios ti'ij tyu'ta'íjtaj íiyan i cháanacaj japua a'íjci jime' i ti néijmi'i jin putyí'uurej.

Ti'ij i Jesús seequéj éenye'ej huataséjre
(Mt. 17:1-13; Lc. 9:28-36)

2 Ti'ij aráseej xicáj tyoomá'caj, Jesús pu a'áan jo'ojnyéj i jiríj japua, a'íjma pu jo'ví'tij a'íjci i Pedro, ajta i Santiago ajta a'íjci i Juan. A'áa pu'ij hua' jíisa' seequéj huatóosejrataca' i Jesús. 3 Tyámua' pu naa tyu'tyácueenariaca' i tyí'caanaria'ra' a'yájna ti'ij quee a'tíj ty-eeyí'tin ti cáanarij a'yan tyu'tyájo'sin ti'ij a'yan tyi'cuéenavi'ij já'ra'nyij. 4 Majta a'íj huaséj i Elías majta a'íjci i Moisés, a'íi mu jamuán tyí'xajtaca'aj a'íjci i Jesús. 5 Pedro pu'ij a'yan tyaaté'exaa a'íjci i Jesús tíjin:

—Maestro, xá'pui' pu naa tyaj yahuatyú'uucáj a'yájna. Tyiche' huéicacaa huátaahuaj i ináamuaj, síij ti muéetzij mua' arí ja'mej, ajta síij a'íjci i Moisés ajta síij a'íjci i Elías.

6 Ji'nye a'íimaj mu tyu'tátziin i maj jamuán, ajta i Pedro capu jamua'reeriaca'aj je'ej ti tyu'taxáj. 7 Aj pu'ij jéetirij huataséjre ti'quij hua' japua acávi'rixij. Ajta i jéetirij tzajta' pu nyúucarij huatánamuajre ti a'yan tyu'taxájtaca' tíjin:

—A'íi pu nyiyóoj pu'éen i nyaj jaxie've', xáanamujri'. 8 Aj mu mij, mati'ij ajoonyéjnye'riaca', camu che' a'tíj huaséj jamuán, a'íi pu'uj jusíij i Jesús ajo'tyávaaca'aj.

9 Mati'ij aje'cajú'caj i jiríj jitze, Jesús pu huo'ta'íj maj quee a'tíj ixaatye'ej je'ej maj tyi'tíj tyu'séj, 'asta na'aj quee i Dios yójra' huatájuuritaj. 10 A'íj mu jin a'íin mana'aj jamua'reeriaca'aj, tyij majta a'yan tyúu'ihuo'raca'aj je'ej ti huatóomua'aj i ti

huatájuuritaj. ¹¹ A'yaa mu tyaata'íhuo'ri' i Jesús tijin:

—¿Ji'nye mej mij a'yan tyí'xaj i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze i maj jin tyí'ijta ti i Elías anaquéej ya'uvé'nyesij?

¹² Aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—A'yaa pu tyi'ja'yájna ti i Elías anaquéej uvé'nyesij, ajta a'ín néijmi'i tyámua' tyí'uuren. ¿Ajta ji'nye ti'ij a'yan tyá'xaj i yu'xarij jitze ti i yójra' i Dios jajpuéetzij ja'mej majta je'en jaatyáxaahuataj? ¹³ Ajta nyáaj nu a'yan tyajá'mua'ixaatye' ti i Elías arí yatanyéj, majta i tyeítýee a'yaa mu jáaruuj je'ej maj tyaaxié'va'ca'aj, a'yájna ti'ij tyé'yu'si'huaca'aj i yu'xarij jitze je'ej ti tya'ra'nyíiche' jimi.

Jesús pu tyamuéej tyú'huaaj tyiyáaru' ti tzajta' ú'sejria'ca'aj

(Mt. 17:14-21; Lc. 9:37-43)

¹⁴ Mati'ij aje're'nyej jo'maj je'ej jé'eenye'ej i séecan i maj Jesús jamuán huacáj, a'áa mu huojotyoy majta jéehua i tyeítýee aja'tyúusiiria'ca'aj hua' jamuán, majta séecan i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze i maj jin tyí'ijta a'íi mu tyihuá'ihuo'raca'aj menyínyu'cacuj. ¹⁵ Mati'ij jaaséj a'íjci i Jesús, néijmi'i mu ootyáhuaachaca' mej mij jaatatyójtýe'en muutyámua'va'aj. ¹⁶ A'íi pu'ij a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tijin:

—¿Tyi'tanyí jin setyúu'ihuo' a'mújma jamuán?

¹⁷ Síj ti a'áa jo'tyávaaca'aj pu a'yan tyu'taxájtaca' tijin:

—Maestro, a'yaa nu a'jimi jave'vi'tij i nyiyóoj, ji'nye tyiyáaru' pu tzajta' séejre' capu ij jatá'caa ti huatányuunyij. ¹⁸ Jo'tij na'aj je'ej jé'eenye', i tyiyáaru' pu játya'sacaa ajta je'tariésij a chóota', ajta jéehua éejcueemuxa'rij i jutyényij jitze, ajta ancurioci'máaj i jutaméj jime', aj pu'ij té'ej huatyáciyaaxarij. Nu'ríj huo'táhuaviiri' i maj ajamuán huaci'ij maj jaatamuáaritye'en i tyiyáaru', majta a'íimaj camu pu jáaruuj.

¹⁹ Aj pu'ij i Jesús a'yan tyihuo'té'exaa jijn:

—Tyeítjee séej quee tyá'tzaahuatye'. ¿A'chunyéj ooj juxie've' nyaj ja'mua jamuán yahuatyávaacaj? ¿A'chunyéj nyooj ja'mua jime' a'viícue'ria'aj na'mej?

—Mese'vé'vi'tij i tyamuéej.

²⁰ Aj mu mij aye'vé'vi'tij i tyamuéej jimi i Jesús. Ajta ti'ij i tyiyáaru' jaaséj a'íjci i Jesús, a'íi pu jaatacá'tzij i tyamuéej, aj pu'ij arájvej a chóota' putahui'tzi'ij ajta éejcueemuxa'riaca' i jutyényij jitze. ²¹ Jesús pu a'yan tyaata'íhuo'ri' i táatajra' tijin:

—¿A'chunyéj arí á'tyeej ti a'yan tye'tyá'sacaa? Ajta i táatajra' a'yaa pu tyu'tanyúj tijin:

—Ti'ij na'aj je'ej tyi'cíleenye'ej. ²² A'íjna i tyiyáaru' ti tzajta' séejre', mue'tíj pu áan yo'tyájríej i tiéj tzajta' ajta a jáata', ti'ij jaajé'caj. A'yaa pu'ij, tipua'aj peeyí'tihua'an paj tyáahuaatye'en, tá'ancu'vaxi' ityájma pajta taatáhuire'en.

²³ Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—¿Ji'nye pej pij a'yan tyí'xaj yee: tipua'aj peeyí'tihua'an? Néijmi'i pu tyí'rij a'íjci jimi i ti tyá'tzaahuatye'.

²⁴ Aj pu'ij i táatajra' i tyamuéej a'yan tyu'jijhuaca' tijin:

—Nyáaj nu tyá'tzaahuatye'. Naatáhuüre' nyej nyij jéetze' tyá'antzaahuatye'en.

²⁵ Ti'ij i Jesús huo'séj maj jéehua i tyeítyee ajtyáxiirisima'aj, aj pu'ij jajtyá'xij i tyiyáaru' ti tzajta' séejre' i tyamuéej, a'yan tijin:

—Tyiyáaru' mu paj quee iityánamuaj pajta quee atányuuej, nyáaj nu a'yan tyí'mua'íjtye' paj jaatátoonyij mu tyamuéej pajta quee che' tzajta' utyáru'piche'en.

²⁶ Aj pu'ij huajijhuaca' i tyiyáaru', ajtáhua'aj pu jaatacá'tzij a'íjci i tyamuéej. Aj pu'ij iirájraa, a'áa pu yóoriej cuxáa ti jaajé'caj, a'íj mu jin mue'tíj a'yan tyí'xajtaca'aj tijin huamuí'. ²⁷ Ajta i Jesús, a'íi pu jajví' muáca'ra'an jitze, ti'quij ja'ajriáj, aj pu'ij huatyéechaxij i tyamuéej.

²⁸ Ajta je'en i Jesús chi'táj utyájrurij, aj mu mij i maj jamuán huacíj jujíme' a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin:

—¿Ji'nye tyej tyij quee ityáj pu jáaruuj tyaj jaatamuáaritye'en i tyiyáaru' ti tzajta' séjria'ca'aj?

²⁹ Aj pu'ij i Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—Siata'aj jaatamuáaritye'en i tyiyáaru' ti a'yan een a'yaa pu tyúuxie've' siaj huatyényuunyij i Dios jimi.

*Jesús pu ajtáhua'aj jaataxájtaca' ti muí'nyij
(Mt. 17:22-23; Lc. 9:43-45)*

³⁰ Mati'ij a'áa jo'cáj, a'áa mu huatyéenyej a'ájna a Galileea. Ajta i Jesús capu jaxie'va'ca'aj ti a'táj jáamua'reej, ³¹ ji'nye aviitzij pu jin tyi-huá'mua'tyajca'aj i maj jamuán huacáj. A'yaa pu tyihuá'ixaatya'ca'aj tijin:

—A'ájna i Yójra' i Dios pu huatátuiiri'huaj a'íjma jimi i tyétyacaa, aj mu mij jaje'catan, ajta huéeicaj xicáj jitze huatájuuritaj.

³² Majta a'íimaj camu yó'iteeca'aj tyi'táj ti huá'ixaatya'ca'aj, majta tyí'tziinya'ca'aj maj jaata'íhuo'.

¿A'tanyíj a'ín pué'een i ti jéetze' juxie've'?

(Mt. 18:1-5; Lc. 9:46-48)

³³ A'áa mu ja'rá'aj chájta' ti a'yan tya'rájtyapuj tijin Capernaúm. Mati'ij merij chi'táj iiratyá'caj, Jesús pu a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tijin:

—¿Tyi'tanyí xúu'ihuo'raca'aj i juyéj jitze?

³⁴ Ajta capu síj huatanyúj, ji'nye a'yaa mu tyúu'ihuo'raca'aj i juyéj jitze a'táj ti a'ín pué'eenye'ej i ti jéetze' juxie've'. ³⁵ Aj pu'ij i Jesús ooyíxij, ti'quij huo'tajé i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej a'yaa pu'ij tyihuo'té'exaaj tijin:

—Típua'aj a'táj jaxie'va'aj ti a'ín pué'eenye' i ti jéetze' juxie've', a'yaa pu tyúuxie've' ti a'ín pué'eenye' i ti jéetze' ciléenye' jin tyi'tyávaacaj, ajta je'en néijmi'caa huatyáhuire'en.

³⁶ Ajta je'en pá'ri'ij a'áa jé'ta' jo'tyéjchej a'íjma jimi, aj pu'ij jájtii ti'quij a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

³⁷ —A'tíj ti jaataxié've'en nyej jitze ma'can séej i pá'ri'ij ti'ij a'íjna, a'íi pu ajta nyéetzij naataxié've'ej, ajta i ti nyéetzij naataxié've'en, capu nyéetzij na'aj naataxié've'ej, sulu a'íj pu ajta huataxie'vej i ti unyojo'ta'ítyaca'.

A'íjna i tiquee tájcha'iire', tajitzé pu ajtyáma'can

(Lc. 9:49-50; Mt. 10:42)

³⁸ Juan pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Maestro, séej tu huaséj ti a'nyúucaritze' huá'muaritya'ca'aj i tyiyáaru' i maj hua' tzajta' séejre' i tyeítjee, aj tutyij jaatá'ijmuejri' ti'ij quee a'yan rijcaj, ji'nye capu tajitzé ajtyáma'can.

³⁹ Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaa tijin:

—Caxu ja'ijmuejraj, ji'nye tipua'aj a'tíj a'yan rijcaj i maj jin je'ej tyo'taséj nyej jitze ma'can, capu a'náj je'ej pua'aj tyi'nyaxáataj ja'mej.

⁴⁰ A'íjna i ti quee tájcha'iire', a'íi pu tahuire'.

⁴¹ A'tíj tina'aj ti cii tyajamuaatá'an i jájtyij siaj sij huaye'en a'íjci jime' siaj nye jitze ajtyáma'can, a'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' ti i Dios tyaatanájchitye'sij.

Tyi'tíj ti jin jajpuéjtzij ja'mej tipua'aj a'tíj ootyá'itzeere'en i Dios jimi

(Mt. 18:6-9; Lc. 17:1-2)

⁴² —A'tíj tina'aj ti ca'nyíjra'aj jaatá'an ti'ij síj je'ej pua'aj huárinyij i tiquee xu a'chu tyá'tzaahuatye' nye jimi, jéetze' pu jatyáhuí'rii maj ja'tyárieenyij i jájrij jitze tyetyéj va'cán ma'cave'ran i maj jin tyí'tixicaa. ⁴³ Tipua'aj mua' muáca' ca'nyíjra'aj muaatá'an pej pij

tyi'tij jin je'ej pua'aj huárinyij, pe'entyivéjche, jéetze' pu muatyáhu'i'rii paj séej pana'aj ajtamuáca'aj júurij puaatyá'itzeere'en, quee paj hua'puácaa ajtamuáca'aj a'áa jo'tyá'itzeere'en jo'paj ya'ajpuéetzij puá'mej, jo'tij quee a'náj já'mui'nyij i tiéj. ⁴⁴ Jo'maj quee a'náj já'cui'nyij i chui'núuj, ajta i tiéj quee a'náj já'mui'nyij. ⁴⁵ Na'riij mua' íicaj ca'nyíjra'aj muaatá'an pej pij je'ej pua'aj huárinyij, iiráavejchij, jéetze' pu muatyáhu'i'rii paj séej pana'aj iira'íicaj júurij puaatyá'itzeere'en, quee paj hua'puácaa iira'íicaj a'áa po'tyá'itzeere'en jo'tij já'taa, ⁴⁶ jo'maj quee a'náj já'cui'nyij i chui'núuj, ajta i tiéj quee a'náj já'mui'nyij. ⁴⁷ Na'riij mua' jii'ij ca'nyíjra'aj muaatá'an pej pij je'ej pua'aj huárinyij, eetátichij, jéetze' pu muatyáhu'i'rii paj séej pana'aj ajri'sij a'áa po'tyájrutye jo'tij i Dios tyejé'ijtaj, quee paj hua'puácaa ava'ji'sijma'aj a'áa po'tyájrutye jo'tij já'taa, ⁴⁸ jo'maj quee a'náj já'cui'nyij i chui'núuj, ajta i tiéj quee a'náj já'mui'nyij.

⁴⁹ Ji'nye néijmi'i xu japuéjtzitaren sij sij tyámua' tyityeetyá'itzeere'en i jutzájta'. ⁵⁰ A'yaa pu tyí'huíire' i unáj ti'ij tyí'me'ra'catye'ej i cue'ráj, ajta tipua'aj rájxi'nyij i ti áncatzaj, çji'nye tyí'riij ti'ij ajtáhua'aj áncatzaj já'ra'nyij? Siata'aj mua'aj a'yan eenye' ti'ij i unáj siata'aj juxáahuaj séjre'ej séej jamuán siajta séej.

10

A'íjci jime' i maj huatóotonyij
(Mt. 19:1-12; Lc. 16:18)

¹ Jesús pu eerájraa a'ájna a Capernaúm ti'quii a'áa jo'mej a Judea ajta a'ájna pujmua' a Jordán. Majtáhua'aj mu tyúusiij i tyeítyee jo'tij jo'tyávaaca'aj i Jesús, aj pu'ij huatyóochej ti tyi-huó'mua'tyej, a'yájna ti'ij tyeeyí'tihua'aj. ² Aj mu mij séecan i Fariseos jimi ajtyáxiiriaca' i Jesús, ajta mej mij tyi'tij jin jaatyámue'tin, a'yaa mu tyaata'íhuo'ri' tipua'aj je'ej tyí'riitan ti i tyáati' jaatátoonyij i ju'íj. ³ A'yaa pu'ij tyihuo'té'exaaj tijin:

—¿Ji'nye mua'ajmaj tyajamuaata'íj i Moisés?

⁴ A'yaa mu mij tyu'taxájtaca' tijin:

—Moisés pu tyu'tá' ti yu'xarij jaatapíjtye'en i ti jitzán á'yu'si'ij je'ej ti een jin jaatátoj i ju'íj.

⁵ Aj pu'ij i Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—Moisés pu a'yan tyajamuaata'íj a'íjci jime' siaj mua'aj quee tyihuojó'itej. ⁶ Ajta jájcuaaj imuáj ti'ij i Dios jaatyátaahuaca' i cháanacaj, “Dios pu huó'taahuaca' i tyáataj ajta i íitaj.” ⁷ “A'íj pu jin i tyáati' mahuóohua'xij i juhuásimua', ti'ij ju'íj jamuán antyóonaxcaj, ⁸ a'yaa mu mij éenye'ej muá'ju'un i maj hua'puaj ti'ij síj na'aj i tyéviij.” A'íj mu jin quee che' hua'puaj, sulu síj pu'uj. ⁹ A'yaa pu'ij tyúuxie've' ti i tyáati' quee hua'ajtaja'puana'an i Dios ti hua'antyásiirej.

¹⁰ Mati'ij meríj chi'táj iiratyá'caj, majtáhua'aj mu a'íj jime' tyaata'íhuo'ri' i maj jamuán huacíj.

¹¹ Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—Tipua'aj a'tíj ju'íj huatátoonyij ajta je'en séej ancure'vi'tij, a'íj pu juxana'cire'en a'íjci jimi i ti anaquéej jatyévi'tinya'aj, ¹² ajta tipua'aj i

íiti' jucín huatátoonyij ajta je'en séej jamuán huatyéviche'en, a'íi pu ajta juxana'cire'.

Jesús pu hua' japua nyuu i tí'ríj

(Mt. 19:13-15; Lc. 18:15-17)

¹³ Matí'ij mij tí'ríj aye've'vi'tichej i Jesús tí'ij hua'ajtamuárie'en, aj mu mij a'íimaj i maj jamuán huacáj huo'tá'ijmuejri' a'tyán maj ahuaja've'vi'tiicaria'aj. ¹⁴ Tí'ij i Jesús huo'séj je'ej maj rijcaj, aj pu'ij huatanyú'caca', tí'quij a'yan tyihuo'té'exaaj tíjin:

—Miche' yeve're'nyej mu tí'ríj nye jimí, caxu huá'ijmuejra, jí'nye jo'tíj i Dios tyejé'ijtaj a'íimaj mu antyúumua'reeriaj muá'ju'un i maj a'yan een matí'ij mu tí'ríj. ¹⁵ A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' típua'aj a'tíj quee a'yan tya'rá'astej je'ej tí i Dios tyí'ijta a'yájna tí'ij síj i pá'ri'ij, capu a'úun jo'tyárutyij.

¹⁶ Aj pu'ij xáxui'can tyí'tí'ijcá, ajta tyámua' tyihuo'tyájtóo i Dios jimi hua'va'mu'íh'hua'aj séej ajta séej.

I tyamuéej tí chíjtyaanyi' pu Jesús jamuán tyu'taxájtaca'

(Mt. 19:16-30; Lc. 18:18-30)

¹⁷ Tí'ij i Jesús arí jo'yi'mu'ícaj síj pu a'tíj aje're'nyej huatéechisima'aj, aj pu'ij tyítunutaca' i Jesús jimi, tí'quij a'yan tyaata'íhuo'ri' tíjin:

—Maestro mu paj tyámua' een, ¿jí'nye náarinyij tí'ij náací'tyij nyaj júurij ná'ra'nyij jusén jime'?

¹⁸ Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tíjin:

—¿Ji'nye een jime' a'yan petyí'nyejee yee nyaj tyámua' een? Síij pu'uj séejre' i ti tyámua' een, a'íi pu a'íin pué'een i Dios. ¹⁹ Papu'rij jamua'reej je'ej ti i Dios tyu'ta'íjtaca': “Capáj tyí'tyacui'care'en,” “pajta quee tyí'xana'cire'ej,” “capáj tyí'nahua'aj,” “capáj hue'tzij a'tíj taavijria'aj pajta quee a'tíj cuanamuaaj,” “huo'tyátzaahuatye' a' táataj pajta a' náanaj.”

²⁰ Aj pu'ij i a'tíj a'yan tyu'tanyúj tijn:

—Maeestro, néijmi'i nu nyerij ja'rá'astej nyati'ij nyana'aj tyu'cileenyi'tariaca'.

²¹ Jesús pu jaaséj ajta tyámua' tyo'tóomua'aj i jutzájta', aj pu'ij a'yan tyaaté'exaa tijn:

—Tyi'tíj pu ooj muá'itziitye', áricuj, néijmi'i tyu'tój i paj tyí'ijcha'ij pata'aj huo'rían i túmii i maj quee je'ej tyéejviicue'. A'yaa paj jéehua tya'ancuriáa'sij a'ájna jo'tíj i Dios já'sejre'. Pajta je'en mujo've'mej pej pij nyaj jamuán jo'cha'canye'en.

²² Ti'ij jáanamuaajri' a'íjci i nyúucarij, jéehua pu huatóoxaamujri a'íjna i tyáati', ji'nye jéehua pu tyí'ijcha'íica'aj.

²³ Aj pu'ij i Jesús huanyéeriajraa, ajta a'yan tyihuo'té'exaaaj i maj jamuán huacíj tijn:

—Tyámua' pu tyihuá'tyesi'huaritye' i chíjtyaanyi'ij maj utyájrutyey jo'tíj i Dios tyejé'ijtaj.

²⁴ Majta i maj jamuán huacíj je'ej mu jo'tánamuaajri', a'íj pu jin i Jesús ajtáhua'aj a'yan tyihuo'té'exaaaj tijn:

—Nyiyóojmua', tyámua' pu tyihuá'tyesi'huaritye' i maj jéehua tyí'ijcha'ij

maj a'áa jo'tyájrutyey jo'tij i Dios tyejé'ijtaj.
²⁵ Jéetze' pu quee tyési' ti i caméeyuj anájra'nyij
 i pí'se'ej jítze, quee tipua'aj ti chíjtyaanyi' a'áa
 jo'tyájrutyey jo'tij i Dios tyejé'ijtaj.

²⁶ Mati'ij a'yan tyáanamujri', jéetze' mu je'ej
 jo'tánamujri', a'yaa mu mij tyúu'ihuo'raca'aj
 séej jamuán majta séej tijin:

—¿A'tanyij a'yan rinyij ti'ij jáahuiire'en i Dios
 jimi?

²⁷ Aj pu'ij i Jesús hua'ráasej ti'quij a'yan
 tyihuo'té'exaaj tijin:

—A'íjma jimi i tyétyacaa capu je'ej tyí'rij,
 ajta capu a'íjci jimi i Dios, ji'nye capu tyi'táj
 jatyesi'huaritye' i Dios.

²⁸ Aj pu'ij i Pedro huatyóochej ti a'yan
 tyaaté'exaatye'en tijin:

—Ityáj tu tyerij néijmi'i tyu'tátoj i tyaj
 tyú'cha'íica'aj, tyej tyij ajamuán huací'ca'an.

²⁹ Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—A'yaa nu tzáahuatyira'aj jin
 tyajámua'ixaatye' tijin tipua'aj a'táj tyi'táj
 jo'rieenyij nye jimi, na'ríij ti i Dios nyuucacaj
 á'tzaahuatye', tipua'aj juchi'ij, na'ríij
 ju'ihuáamua', jutáataj nusu junáanaj, juyójmua'
 nusu juchuéj, ³⁰ a'í pu tya'ancuriáa'sij ti'ij ooj
 júurij íyan i cháanacaj japua, a'chu anxityey
 tyi'táj ti je'ej tipua'aj chi'ij, na'ríij ju'ihuáamua',
 junáanaj na'ríij jutáataj, juyójmua' nusu
 juchuéj, tyij ajta jajpuéetzij, ti'ij utyájrutyey
 jo'tij i Dios tyejé'ijtaj, aj pu'ij ja'ancuriáa'sij
 i júuricamej ti'ij jusén jin júurij já'ra'nyij.

³¹ Majta mue'táj maj ijíj a'ín pue'een i maj

anáatyij, a'íi mu uvé'tyajtirij, majta mue'táj maj ijíij uvé'tyajtij, a'íi mu anára'sij.

*Jesús pu ajtáhua'aj jaataxájtaca' ti mui'nyij
(Mt. 20:17-19; Lc. 18:31-34)*

³² A'áa mu joojú'caj a Jerusalén, ajta i Jesús pu anaquéej huama'ca'aj a'íijma jimi i maj jamuán huacáj. A'íi mu jéehua jutyamua'va'ca'aj, majta i maj hua' cújta' huajú'ca'aj a'íi mu tyí'tziinya'ca'aj. Aj pu'ij i Jesús ajtáhua'aj jujíme' huo'tajé i maj jamuán huacáj, ti'quij huatyóochej ti huo'té'exaatye'en je'ej ti tyí'táj ja'uurej. ³³ A'yaa pu tijn:

—A'yájna siati'ij mua'aj serij tyí'sej, ijíij tu'ríj jó'ju' a'ájna a Jerusalén, jo'tij jo'tátuiiri'huaaj a'íjna i ti ajta tyéviij jitze huanie'huaca' a'íijma jimi i maj tyihuá'ijtye' i tyeyúuj tzajta', ajta a'íijma jimi i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xariij jitze i maj jin tyí'ijta, a'íi mu tyu'tá'sij maj jaajé'caj, majta a'íijma jimi tyu'tátuiire'ej i maj séej chuéj japua já'ma'can. ³⁴ A'íi mu jaatyáxaahuari'raj, majta jaatyávaxi'ij, majta jaatyétzi'tzique'muaxi'ij, majta jaje'catan, ajta huéeicaj xicáj jitze pu huatájuuritaj.

*A'íjna i Santiago ajta i Juan a'íi mu jaatáhuoj
je'ej maj tyá'xie'va'ca'aj
(Mt. 20:20-28)*

³⁵ A'íjna i Santiago ajta Juan, yójmua'mua' a'íjci i Zebedeo, a'íi mu aje're'nyej i Jesús jimi mati'ij mij a'yan tyaaté'exaa tijn:

—Maestro, a'yaa tu tyá'xie've' paj a'yan huárinyij je'ej tyaj tyimuaatáhuaviiraj.

³⁶ Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tijin:

—¿Ji'nye setyá'xie've' nyaj a'yan huárinyij ja'mua jimi?

³⁷ Aj mu mij a'yan tyaaté'exaa tijin:

—A'yaa tu tyá'xie've' paj taatá'an tyaj ajcára'sixi'in síij amuáca'ta' ajta síij a' útata' a'ájna pati'ij néijmi'i jin antyía'mua'reeriaj.

³⁸ Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaa tijin:

—Caxu mua'aj jamua'reej tyi'tíj siaj nyahuavii. ¿Nyi a'yan setyé'viicue' siaj jajpuéetzij xá'ra'nyij nyati'ij nyáaj tya'ajpuéetzij na'mej, siajta jó'viicue' maj i tyeítyee je'ej pua'aj jamuáa'uurej a'yájna mati'ij nyéetzij nyoorej?

³⁹ Aj mu mij a'yan tyu'taxájtaca' tijin:

—Ji'nye tyijta putujoorej.

Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaa tijin:

—Mua'aj xu jajpuéetzij xá'ju'un nyati'ij nyáaj tya'ajpuéetzij na'mej, majta je'ej pua'aj já'mua'uuren mati'ij majta nyéetzij nyoorej,
⁴⁰ ajta canu a'íjci jin antyínyamua'ree nyaj jamuaata'an siaj ajcára'sixi'in síij nyamuáca'ta' ajta síij nya' útata', a'íjma pu ci'tyij i maj tyámua' een.

⁴¹ Mati'ij huó'namuajri' i séecan i maj tamuáamuata' ará'asej, muaatanyínyu'cacuca' a'íjma jimi i Jacobo ajta i Juan. ⁴² Ajta i Jesús pu huo'tajé, ajta a'yan tyihuo'té'exaa tijin:

—A'yaa xu mua'aj tyá'mua'reej, je'ej maj ricij i maj tyí'ijta i cháanacaj japua, ca'nyíin mu jin tyihuá'ijtye' i tyeítyee, i maj va'cán jin tyityatatyíj, a'íi mu tyihuá'ijtye' je'ej maj huárinyij i séecan.

⁴³ Ajta ja'mua jimi capu a'yan tyúuxie've' ti

a'yan tyí'rijcaa. Tipua'aj a'tíj jaxie'va'aj ti va'cán jin tyi'tyaváaj já'ra'nyij, a'yaa pu tyúuxie've' ti néijmi'caa huatyáhuire'en, ⁴⁴ ajta i ti ja'mua jimi a'yan tyá'xie've' ti a'ín pué'eenye' i ti anájcaj, a'yaa pu tyúuxie've' ti a'ín huo'tyáhuire'en néijmi'caa i séecan. ⁴⁵ Ji'nye i yójra' i Dios capu a'íjna jin mujo've'mej mej mij jaatyáhuire'en, sulu ti'ij huo'tyáhuire'en ajta hua' jitze ma'can huámu'nyij mui'caa i tyeítyee.

*Jesús pu tyáahuaj a'íjci i Bartimeo i ta'rácuun
(Mt. 20:29-34; Lc. 18:35-43)*

⁴⁶ Mati'ij mij a'áa ja'rá'aj chájta' ti a'yan tya'rájtyapuaaj tijin Jericó. Ajta ti'ij i Jesús arí iiramá'caj a'ájna a chájta', majta cújta' huajú'ca'aj i maj jamuán huacáj, majta mue'tíj i tyeítyee hua' jamuán huajú'ca'aj, a'áa pu síj ta'rácuun je'tyácatyij véjri' juyéj jitze, a'yaa pu ántyapuaaca'aj tijin Bartimeo, yójra' a'íjci i Timeo. ⁴⁷ Ti'ij jáanamujri' ti a'ín aja'vá'ma'ca'aj i Jesús Nazaret ti já'ma'can, a'íi pu i ta'rácuun huatyóochej ti a'yan tyu'jijhuaj tijin:

—Jesús, mu paj yójra' pué'een a'íjci i David, ná'ancu'vaxi' nyéetzij.

⁴⁸ Mue'tíj mu i tyeítyee jaatá'ijmuejri' ti'quee jijhuaj, ajta a'íjna jéetze' pu ca'nyiin jin jijhuaca'aj a'yan tijin:

—Mu paj yójra' pué'een a'íjci i David, ná'ancu'vaxi' nyéetzij.

⁴⁹ Aj pu'ij i Jesús oocháxij, ti'quij a'yan tyi-huo'té'exaaj tijin:

—Usio'tájee.

Aj mu mij uyo'tajé i ta'rácuun, a'yan metye'ixáaty'e'ej tijin:

—Huatyá'ca'nyej a tzajta', ájchesij, muachó've' i Jesús.

⁵⁰ Aj pu'ij ayóoraaxij i jumáancaj, ti'quij ájtzunaca' aj pu'ij aje're'nyej i Jesús jimi, ⁵¹ Jesús pu'ij a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin:

—¿Ji'nye petyaaxie've' nyaj tyi'tíj huá'uurej a jimí?

Ti'quij a'yan tyaaté'exaa a'íjna i ta'rácuun tijin:

—Maestro, nyáaxie've' nyaj atányeerej.

⁵² Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Pu'rij paj jó'ra'nyij, papu'rij huarúj a'íjci jime' i paj tyá'antzaahua.

Aj pu'ij jiye'tzín tyámua' huaríj i ta'rácuun ti'quij atányeeriaca', ajta je'en jamuán jo'mej a'íjci i Jesús jo'tij jooma'ca'aj i juyéj jitze.

11

Jesús pu utyájrurij a Jerusalén

(Mt. 21:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

¹ Mati'ij meríj avéjri' joojú'caj a'ájna a Jerusalén, a'áa mu ja'tanyéj jo'tíj ja'chájta'najmee ti a'yan tya'ratyapuájmee tijin Betfagé, ajta a'ájna Betania. A'áa pu ja'chajta' i jiríj jitze ti a'yan tya'rájtyapuaaj tijin Aseitúunajrimi, aj pu'ij i Jesús hua'puácaa huata'ítയാ'ca' ² A'yan tyihuo'te'exáaty'e'ej tijin:

—Séricuj, siata'aj a'áa ja'tanyéj a chájta' a ti véjri' já'sejre', tipua'aj seríj a'áa ja'rá'astij, a'áa xu púuru' já'tyoonyij ti quee xu a'náj a'tíj

japuan avá'caj, a'áa pu je'ejtápi'huaj ja'mej. Aj xu sij je'ejxista, siajta je'en uya'ráaja. ³ Tipua'aj a'tíj a'yan tyajá'mua'ihuo'raj yee: “¿Ji'nye sijta tya'rájxina mu púuru?”, a'yaa xu tyaaté'exaatye'en yee: “A'íj pu jitzán juxie've' i tavástara”, siajta a'yan tyaaté'exaatye'en tijin: “Jiye'tzín tu tyijta yajavá'toosij”.

⁴ Matí'ij mij ujó'ju', a'áa mu mij pua'quéj cáayej jitze yo'tyoj a'íjci i púuru', a'áa pu je'ejtápi'huaca'aj avéjri' puéertaj jitze, matí'ij mij je'ejxistaca'.

⁵ Séecan maj a'áa jo'tyú'uuca'aj, a'íi mu a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tijin:

—¿Tyi'tanyí je'ej sioorej? ¿Ji'nye een jime' setye'ejxinaj mu púuru'?

⁶ A'yaa mu tyu'taxájtaca' je'ej ti i Jesús tyihuo'té'exaaj, majta a'íimaj huo'ta' maj ja'ajnáanan. ⁷ Matí'ij mij yo'jáj i Jesús jimi a'íjci i púuru', matí'ij mij i tyúumaancaj tye'tyéveerej, ti'quij avé'yixij i Jesús i púuru' japua. ⁸ Majta a'íimaj i tye'ityee jéehua mu i máancaj tyo'caváarajraa i juyéj jitze. Majta séecan xamuáj ucapiítiraa i juyéj jitze.

⁹ Majta a'íimaj i maj anáatya'aj huajú'ca'aj, a'íi mu huatyóohuij maj huajíjhua, majta i maj cújta' huajú'ca'aj i Jesús, a'yaa mu tyi'tyejijhuaca'aj tijin:

—Pu'ríj xá'puí', che' i Dios tyámua' ty-eetyátoonyij a'íjci i ti yevé'mej nyúucaritze' i tavástara'. ¹⁰ Pu'ríj xá'puí'. Che' Dios jaatyáhuire'en tyámua' naa a'íjci ti yevé'mej i ti tyu'ta'íjtaj tí'ij ará'tyeej ti tyu'ta'íjtaca' i

tahuáacixa', a'íjna i David. Ajta a'íimaj i maj tyí'huíire' u tajapuá, miche' a'yan tyu'taxáj tijin a'yaa pu tyí'xa'puí'.

¹¹ Tí'ij ij i Jesús ujo'tyájrurij a'ájna a Jerusalén ajta je'en i tyeyúuj tzajta' jo'tyájrurij. Tí'ij néijmi'que' tyu'séerajra'aj aj pu'ij jó'raa a'ájna a Betania hua' jamuán i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, ji'nye pu'ríj huachúmua'ca'aj.

Jesús pu je'ej pua'aj tyaatajé i xápua' ti quee taca'ca'aj

(Mt. 21:18-19)

¹² Yaa ariá'pua'aj, mati'ij uja'ráacij a'ájna a Betania, Jesús pu huataí'cuataca'. ¹³ Tí'quij a'íj huaséj i xápua' ciyéj ti a' imuáj ja'távaaca'aj ajta jéehua tyáxamue'ca'aj, aj pu'ij ujó'mej tí'ij jaaséj títua'aj taca'aj, ajta capu taca'ca'aj jéehua pu'uj tyáxamue'ca'aj, ji'nye capu a'áa putyí'rijcaa tí'ij pua'aj taajcaa. ¹⁴ Aj pu'ij a'yan tyaatajé a'íjci xápua' tijin:

—Capu che' a'náj a'tíj jacua'nyij mua' táque'.

Majta i maj ja'mua huacíj a'íi mu jáanamujri' je'ej tí tyaatajé.

Jesús pu jaajájuarej i tyeyúuj

(Mt. 21:12-17; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

¹⁵ Mati'ij a'áa ja'rá'aj a Jerusalén, Jesús pu tyeyúuj tzajta' jo'tyájrurij ajta je'en huatyóochej tí hue'rá'ityej i maj a'úun tyó'tooca'aj ajta i maj a'úun tyó'nanaavej. Tye'tahuá'xij i tyihua' meesaj i maj japuan túmii hua'puata'tyí'raca'aj i tyeítyee, ajta jo'maj i cúcui'see ja'tooca'aj, ¹⁶ ajta quee tyu'tá' tí a'tíj tyi'tíj ajóotisime'en a jé'ta' i

tyeyúuj tzajta'. ¹⁷ Ajta je'en tyihua'ajmua'tyájraa a'yan tijin:

—A'yaa pu tyé'yu'si' i yu'xarij jitze tijin: “A'yaa mu jaatámua'sij i nye chi'ij tijin chi'ij maj tzajta' huatyényuunyij i Dios jimi néijmi'i i maj séej chuéj japua ja'chej”, siajta mua'aj a'yaa xu jáaruuj ti'ij jo'tij já'tyasta' jo'maj náhua'rij je'ráatyij.

¹⁸ Matí'ij a'yan tyáanamuaajri', i maj tyihua'íjtye' i puaarij majta i maj tyihua'mua'tyej i yu'xarij jitze i maj jin tyí'ijta, a'íi mu huatyóohuij maj jáahuoonyij je'ej maj huárinyij mej mij jaajé'caj i Jesús, ji'nye a'íi mu jatziinya'ca'aj, a'íjci jime' maj néijmi'i naa yó'sejraca'aj je'ej ti a'íin tyihuo'muá'tyej. ¹⁹ Ajta ti'ij huariá'tica'riaca', i Jesús majta i maj jamuán huacij a'íi mu eeráacij a'ájna a chájta'.

Huatyáahuaj a'ájna i xápua'

(Mt. 21:20-22)

²⁰ Yaa ariá'pua'aj mu a'áa véjri' ja'tanyéj jo'tij ja'távaaca'aj i xápua', aj mu mij jaaséj ti arí huachica'aj tyétye' imuáj i junána' jitze. ²¹ Aj pu'ij i Pedro, jo'támua'reeri' je'ej ti tyu'ríj, ti'quij a'yan tyaaté'exaa a'íjci i Jesús tijin:

—Maeestro, cási', pu'ríj huatyáahuaj i xápua' i paj je'ej pua'aj tyaatajé.

²² Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaa'ij tijin:

—Setyá'antzaahuatye' i Dios jimi. ²³ Ji'nye a'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tipua'aj a'tíj a'yan tyaaté'exaatye'en i jiríj yee: “Tyíchesij a'májna atyájrutyij i jájritze'”, ajta quee seequéj tyi'mua'astíj, sulu ti tyá'tzaahuatye'ej

ti a'yan tye'mej, aj pu'ij a'yan tye'mej.
²⁴ A'íj nu jin a'yan tyajá'mua'ixaatye' tijin tyi'tíj siaj mua'aj je'ej tyu'táhuosij i Dios jimi, a'yaa xu tyá'antzaahuatye'en siaj seríj ja'ancuriáa', aj xu sij ja'ancuriáa'sij.
²⁵ Ajta siati'íj tyényuusime'en i Dios jimi, setyihuo'tú'uunyi' a'tyán maj jamuájcha'íire', ta'aj ij ajta i ja'muavástara' tajapuá ti já'sejre' mua'ajmaj tyajamuaatú'uunyi'. ²⁶ Ajta tipua'aj sequée tyihuo'tú'uunyi' i maj jamuájcha'íire', capu ajta mua'ajmaj tyajamuaatú'uunyi'raj i ja'muavástara' tajapuá ti já'sejre' i siaj jin quee xá'pui' jimi huaríj.

*I ti jin antyúumua'reej i Jesús
 (Mt. 21:23-27; Lc. 20:1-8)*

²⁷ Aj mu mij majtáhua'aj a'áa jó'ju' a Jerusalén. Tí'ij i Jesús a'áa ja'ajcayi'cáacaj i tyeyúuj jitze, aj mu mij a'íimaj ajtyáxiiriacá' i maj tyí'ijta i tyeyúuj tzajta', majta i maj tyihua'mua'tyej i yu'xarij jitze i maj jin tyí'ijta majta hua' jamuán i huásij, ²⁸ mati'íj mij a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin:

—¿Tyi'tanyí jin petyi'tyéjvee pej pij a'yan ricíj?
 ¿A'tanyíj muaatá' pej pij a'yan rijcaj?

²⁹ Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'té'exaaaj tijin:

—Nyajta nu nyáaj séej tyajamuaata'íhuo'raj, tipua'aj sianaaté'exaatye'en, aj nu nyij nya-jta nyáaj jamuaaté'exaatye'ej tyi'tíj nyaj jin tyi'tyéjvee nyej nyij a'yan ricíj. ³⁰ ¿A'tanyíj ja'antyíhuoj a'íjci i Juan tí'ij huá'íiraca'aj i tyeítýee, nyiquij i Dios, ca'mij i tyeítýee? Sianaaté'exaatye'.

³¹ Aj mu mij huatyóohuij maj tyi'huóo'ihuo' séej jamuán majta séej a'yan tijin:

—Tipua'aj a'yan tyetyaaté'exaatye'en yee Dios pu uyo'ta'ítയാ', a'yaa pu tyitaaté'exaatye'ej yee: “¿Ji'nye een jime' sequée ja'antzaahuaaj je'ej ti tyu'taxájtaca'?” ³² Ajta capu je'ej tyí'rij tyaj a'yan tyaaté'exaatye'en yee i tyeítýee mu uyo'ta'ítയാ'.

A'yaa mu tyu'taxájtaca', ji'nye mahuá'tziinya'ca'aj i tyeítýee, majta néijmi'i i tyeítýee a'yan tyá'tzaahuatya'ca'aj ti i Juan a'ín pue'éenye'ej i Dios jitze ma'can ti tyí'xajtaca'aj.

³³ Aj mu mij a'yan tyaaté'exaa a'íjci i Jesús tijin:

—Catu jamua'reej.

Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'té'exaaaj tijin:

—Canu nyajta nyáaj jamuaaté'exaatye'ej tyi'táj nyaj jin tyi'tyéjvee nyej nyij a'yan ricij.

12

A'íjci jime' i maj tyí'muijhuacaa, i maj je'ej pua'aj huaríj

(Mt. 21:33-46; Lc. 20:9-19)

¹ Aj pu'ij i Jesús huatyóochej ti tyihuó'ixaatye'en séej jime' i nyúucarij. A'yaa pu tyihuo'té'exaaaj tijin:

—A'táj pu úuvaj huahuástej ajta je'en jariá'naj, aj pu'ij tyi'táj huatyátaahuaca' i ti jin jaatyájacha'xi'in i úuvaj, ajta tyi'táj ájtaahuaca' ajtyéevi' i maj japuan utyúuj muaa'íxie're'en i maj tyí'muijhuacaa. Ajta je'en séecan huatanyéjtye i chuéj mej mij tyaanájchitye'en cíira'tzuj, ti'quij jó'raa a'íjna i

a'tíj séej chuéj japua. ² Ti'ij tya'rá'aj a'náj maj jaju'raciaa i úuvaj, séej pu huata'ítyaca' ti jimi tyí'huüre' ti'ij huo'táhuaviij a'chu ti jaci'puaj a'íjci i a'tíj. ³ Majta a'íimaj i maj tyí'muijhuacaa a'íi mu jaatyéevi' a'íjci i ti huata'íjtyi'rej, majta jaatyáavaxij a'yaa mu'uj tyaata'ítyaca' camu tyi'tíj jaatá'. ⁴ Aj pu'ij i ti jachuéj ajtáhua'aj séej huata'ítyaca', majta mu a'íjci huatyáto'sij tyetyéj jime' mati'ij mij tyaapuéj i mu'úra' jitze, majta jajtyá'xij. ⁵ Ajtáhua'aj pu séej huata'ítyaca', a'íj mu mij huajé'caj. Aj pu'ij ajtáhua'aj séecan huata'ítyaca', a'íjma mu majta huatyáavaxij, majta séecan huácuij.

⁶ Óoche' pu síj á'itzeeria'ca'aj, yójra' a'íjci i a'tíj, jéehua pu jaxie'va'ca'aj a'íjci. A'íj pu'ij huata'ítyaca' a'yan tyi'mua'astíj tíjin: “Ma'antzaahuatye'sij a'íjci i nyiyóoj.” ⁷ Majta i maj tyí'muijhuacaa a'yaa mu tyi'huóo'ixaaj tíjin: “A'múu pu a'íin pué'een i ti néijmi'i tyá'ci'tyij, tyiche' jaajé'caj, ta'aj néijmi'i tyitáaci'tyij.” ⁸ Aj mu mij jaatyéevi' a'íjci i yójra', majta jaajé'caj, mati'ij mij ji'rájrie.

⁹ —¿Ji'nye tyajamuá'miteeraste' mua'ajmaj, ji'nye rinyij a'íjna i ti ja'a'rij i chuéj ajta i úuvaj? A'íi pu aja'va'ma'aj ja'mej ti'quij huá'cui'nyij i mej tyí'muijhuacaa, ajta je'en séecan huata-puéjve'sij i chuéj ajta i úuvaj.

¹⁰ ¿Nyi sequée a'náj jo'jíjvej i yu'xarij jitze a'íjci i nyúucarij? A'yaa pu tyá'xaj tíjin:

A'íjci i tyetyéj maj ayoohuá'axij i maj chi'ij tyi'ta'huacaa,

a'yaa pu tye'rájraa ti a'íin pue'éenye'ej ja'raa i ti jéetze' juxie've'.

11 A'yaa pu jáaruuj i tavástara',
a'íi pu a'íin pué'een i ti naa ta'sejratye'.

12 Aj mu mij tyu'tatyésej maj jaatyéevi' i Jesús, ji'nye a'yaa mu tyá'mua'reeriaca'aj ti a'íjma huataxájtaca' a'íjci i nyúucarij jime'. Majta huá'tziinya'ca'aj i tyeítjee, a'íj mu jin jaatój, mati'ij mij jo'cáj.

*A'íjci jime' i maj huá'jijva'ca'aj
(Mt. 22:15-22; Lc. 20:20-26)*

13 Mati'ij mij séecan huata'ítyaca' i Jesús jimi fariseos mu pué'eenye'ej majta séecan i maj Herodes jitze ajtyáma'can, mej mij tyi'táj jaaté'exaatye'en i maj jin jitzán tyo'ojpuá'ritye'en. 14 A'íi mu mij jó'ju' mati'ij mij a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Maestro, tyáamua'reej paj tzáahuatyira'aj jin tyí'xaj, ajta quee ajitze juxie've' je'ej maj tyí'xaj i tyeítjee, ji'nye capáj a'íjna jin tyí'xaj mej mij tyámua' mojo'sejra. Muáaj paj tzáahuatyira'aj jin huá'mua'tyej i juyáara' i Dios. ¿Nyi xá'pui' tyej tyu'nájchitaj je'ej ti tyí'tajijve' a'íjna i ti tyihuá'ijtye' i Roma maj já'ma'can?

15 Ajta i Jesús pu jamua'reeriaca'aj maj quee huatoojé'yacan jin tyé'ihuo'raca'aj, a'yaa pu tyihuo'té'exaa tijin:

—¿Ji'nye siaj sij tyí'tyese' siaj naatyéevi' hue'tzij jime'? Séej túmii mesenyaja'váit'ye', nyej nyij jaaséj.

16 Mati'ij mij aya'vá'tyej, aj pu'ij i Jesús a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tijin:

—¿A'tanyíj pu'é'een i ta'cájcaj, ji'nye ántyapuaj i tá'yu'si'?

A'yaa mu tyaaté'exaa tijin:

—A'íjna i ti tyí'ta'ijtye'.

17 Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'té'exaa tijin:

—Xaatátuiire' a'íjci i ti tyajá'mua'ijtye' tyi'tíj ti jaci'puaj, siajta jaatá'an i Dios tyi'tíj ti ajta jaci'puaj.

Majta a'íimaj tyámua' mu naa tyityo'tóomua'aj a'íjci jime' je'ej ti tyu'taxájtaca'.

A'íjci i xicáara' i maj jitzán huatájuuritaj i muí'chítýee

(Mt. 22:23-33; Lc. 20:27-40)

18 Aj mu mij séecan i saduceos aje're'nyej i Jesús jimi. A'í mu a'yan tyí'xaj maj quee che' huatájuuritaj i maj meríj huácuij, a'yaa mu mij tyaata'íhuo'ri' tijin:

19 —Maeestro, a'yaa pu tyo'yú'xaca' i Moisés tijin tipua'aj a'tíj nyeiichej, ajta je'en quee eexúj tyiyóomua'caj ti'ij huámui'nyij, juxie've' ti i ihuáaria'ra' ja'ancuré'vi'tíj a'íjci i ti jatyévi'tinya'aj i ti huamuí', ta'aj ij a'íin tyiyóomua'aj já'ra'nyij a'íjci jitze ma'can i ti huamuí'. 20 A'yaa pu tyu'ríj, mua'ráahua'puaj i maj ju'ihuaamua'ca'aj, ti'quij i hua' jaatzí' huatyényeichaca', capu eexúj tyiyóomua'caj ti'ij huamuí'. 21 Ti'quij i ti je'tyáa'sej ja'ancuré'vi'tíj a'íjci i ti jatyévi'tinya'aj a'íjna i ti huamuí', a'í pu'ij ajta huamuí' quee jitzán tyiyóomua'aj. A'yaa pu cha'tána'aj tyáaru

ì síij ì ti je'tyáa'sej, ²² ajta néijmi'caa a'yan tyú'ruuj ì maj aráahua'puaj ará'axcaa ì maj ju'ihuáamua', capu síij jitzán tyiyóomua'aj ta'raa. Ajta je'en a'íin huamuí' ì íiti'. ²³ Arí a'ájna, mati'ij eetáciinye jo'maj ja'vá'nami' ì maj huácuij, majta je'en majtáhua'aj júurij muá'ra'nyij, ¿a'tanyíj cína'ra'an pué'eenye'ej ja'mej a'ájna ì xicáara' jitze, tipua'aj néijmi'i ì maj aráahua'puaj meetyévi'tinya'aj?

²⁴ Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaa jijn:

—Mua'aj xu jéehua tyóoxohuaj, jinye caxu jamua'reej je'ej ti tyé'yu'si' ì yu'xarij jitze caxu siajta jamua'reej je'ej ti een ì ti jin ì Dios néijmi'i putyí'uurej. ²⁵ Mati'ij huatájuurej ì maj huácuij, camu che' nyejnyeichen, camu majta ì úucaa huichaj, jinye a'yaa mu éenye'ej muá'ju'un mati'ij een ì maj tyí'huire' u tajapuá. ²⁶ Ajta a'íjci jime' ì maj huatájuuritaj ì maj meríj huácuij, ¿nyi sequée a'náj jo'jijvej ì yu'xarij Moisés ti jo'yú'xaca' je'ej ti tyá'xaj ì nyúucarij ti ì Moisés tu'píj huaséj ì ti vivéjmeé ti'ij tyátaasima'aj? A'íj pu jitze ì Dios a'yan tyaaté'exaa a'íjci ì Moisés tijin: “Nyáaj nu a'íin pué'een ì hua' Dios, a'íjna ì Abraham, ajta ì Isaac nyajta a'íjci ì Jacob”. ²⁷ A'íj pu jin, capu hua' Dios pué'een a'íjma ì maj meríj huácuij, sulu a'íjma pu Dios ì maj júurij. A'íj xu jin mua'aj je'ej pua'aj tyityojo'vátzij.

A'íjna ì nyúucarij ì maj jin tyí'ijta ti jéetze' juxie've'

(Mt. 22:34-40)

²⁸ Mati'ij jáanamujri' ti ì Jesús tyámua' naa tyihuo'té'exaa, síij ti hua' jitze ajtyáma'can

ì maj tyihuá'mua'tyej ì yu'xarij jitze ì maj jin tyí'ijta, a'íi pu huó'namuajri' je'ej maj tyúu'ixaatya'ca'aj, a'íi pu ajtyáxiiriaca' jimi tí'quij a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin:

—¿Tyi'tanyí nyúucarira' jéetze' juxie've' ì ti jaaxájtaca' a'íjna ì Moisés?

²⁹ Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—A'íjna ì nyúucarij tí jéetze' juxie've' a'íi pu a'ín pué'een ì ti a'yan yee: “Xáanamuajri', mu siaj Israel jitze ajtyáma'can, a'íjna ì tavástara' ì Dios a'íi pu síj na'aj pué'een. ³⁰ A'yaa pu tyúuxie've' paj jaaxié've'en ì Dios néijmi'i jime' a'xiéjnyu'caa, pajta néijmi'i a júuricamej jime', pajta ì paj jin ma'úumua'rej, ajta patí'ij pana'aj tyo'huájca'nyej.” ³¹ Ajtáhua'aj pu síj ì nyúucarij tí je'tyáa'sej, tí a'yan yee: “Pata'aj a'yan cha'taj pana'aj tyámua' tyéejcha'íi ì axa'aj tyévi, a'yájna patí'ij asíj tyi'tyía'cha'ij.” Capu síj ajtáhua'aj ì nyúucarij séejre' tí jéetze' juxie've' quee a'íjna ì nyúucarij tí hua'puaj.

³² Aj pu'ij a'yan tyaaté'exaa a'íjna ì ti tyihuá'mua'tyej ì yu'xarij jitze tijin:

—Xá'pui' paj tyaataxájtaca', Maestro. A'yaa pu tyi'ja'yájna patí'ij tyaataxájtaca', síj pu'uj a'ín pué'een ì Dios, capu síj ajtáhua'aj séejre'. ³³ Ajta maj jaaxié've'en ì Dios néijmi'i jime' ì juxiéjnyu'caa, ajta néijmi'i jime' ì maj jin ma'umuámua're' ajta a'chu tí síj uhuájca'nyej, ajta ì tyaj huo'xié've'en ì taxa'aj tyeítyee tyati'ij tajímua'aj tyí'taxie've', jéetze' pu tyí'huíire' ì Dios jimi quee tipua'aj néijmi'i tyetyu'támu'vejrita a'íjci jime' ì maj huá'cui'caa

na'ríij néijmi'i jime' jo'maj huaja'tie'raaa i ya'muáatyee.

³⁴ Tí'ij i Jesús jáamua'reeri' je'ej tí tyu'taxájtaca' a'íjna i tí tyihuá'mua'tyey, ajta tyámua' tyu'taxájtaca' amitéeria'can jime', a'yaa pu tyaaté'exaa tíjin:

—Capáj a' imuáj je'ej je'en jo'tij tyejé'ijtaj i Dios.

Ajta quee che' a'tíj óoca'nyajca'aj tí tyí'tíj jaata'íhuo'.

¿A'tanyíj jitze eeráma'can i Círíistu'?

(Mt. 22:41-46; Lc. 20:41-44)

³⁵ Jesús pu tyihuá'mua'tyajca'aj i tye'yúuj tza-jta', aj pu'íj a'yan tyu'ta'íhuoj tíjin:

—¿Ji'nye mej mij a'yan tyí'xaj i maj tyihuá'mua'tyey i yu'xarij jitze i maj jin tyí'ijta tí i Círíistu' a'íj jitze eeráma'can i David? ³⁶ Ajta a'íjna júuricama'ra' i Dios, a'íi pu ca'nyíjra'aj jaatá' a'íjci i David tí'ij a'yan tyu'taxájtaca' tíjin: i tavástara' pu a'yan tyaaté'exaa a'íjci i nyavástara' tíjin:

“Huatyéyixi' i ipuárij japua íyan i nyamuáca'ta', 'asta nyana'aj quee hu'o'mué'tin i maj muájcha'íire'.”

³⁷ ¿Ji'nye tyí'rij tí i Círíistu' a'íj jitze eerama'cáantaj i David, típua'aj i David a'yan ajta jatamuá'muatya'an i Círíistu' tíjin “Nyavástara'”?

Majta jéehua i tyeítyee i maj jáanamujari', tyámua' pu tyihua'ránajchaca' je'ej tí tyí'xajtaca'aj i Jesús.

Jesús pu hua' jitze tyo'ojpuá'rij a'íjma i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze i maj jin ty'íjta
(Mt. 23:1-36; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ A'yaa pu i Jesús tyihuá'mua'tyajca'aj tijin:

—Tyámua' xu'uj a'íjma jimi i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze, ji'nye a'yaa pu tyihua'ráanajchi maj tyí'chajca i síicu'ri ti tyi'catí'tí'ijmee ajta mej mij tzáahuatyí'ra'aj jin i tyeítjee huo'tatyójtje'en jo'tij na'aj i cáayej jitze.

³⁹ A'íi mu jahuoó jo'maj ja'rarasej i maj va'cán jin tyityatatyíj, na'ríij tipua'aj metyí'ye'estyaj aja'hua' chi'táj, a'íi mu jahuoonyij jo'tij jo'ojcaj i ti tyihuá'cue'tyej mej mij tyú'cua'nyij i méesaj japua véjri' a'íjci jimi, ⁴⁰ a'íi mu majta tyihuá'ari'racia néijmi'i a'chu maj caa tyi'táj tyí'ijcha'ij i maj antyúujjímua'astariaca' i ucaríjsee, ajta mej mij quee je'ej huojo'sejra a'íi mu á'tíjtí' metyenyúusima'aj i Dios jimi. A'íi mu mij jéetze' jajpuéetzij muá'ju'un.

A'íjci jime' i ucaríj ti jusíj ti tyu'támu'vejritaca'

(Lc. 21:1-4)

⁴¹ Ajtáhua'aj pu Jesús a'úun jo'tyávaaca'aj u tyeyúuj tzajta' a'ájna véjri' jo'maj tyajá'mu'vejritacaa, a'íjma pu séjraca'aj i tyeítjee i maj túmii mu'vejritaca'aj. Mue'tíj mu i chíjtyaanyi' jéehua i túmii jucáhua'naa.

⁴² Aj pu'ij íiti' aje're'nyej ti jusíjtaca'aj, ti'quij a'ín hua'puácaa ucáahua'xíj i túmii ti quee a'chu ará'asej. ⁴³ Aj pu'ij i Jesús huo'tajé a'íjma i maj jamuán huacíj, ti'quij a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' ti a'mújna mu íiti' ti jusíj jéetze' tyu'tá' quee néijmi'i i maj tyu'tá' a'ímaj i chíjtyaanyi', ⁴⁴ ji'nye néijmi'i mu a'íj tyu'tá' i túmii ti hua'vá'itzi'tyee, ajta a'mújna mu íiti', mu tiquee je'ej tyéejviicue', néijmi'i pu ucáahua'xij a'chu ti tyí'toova'aj.

13

*Jesús pu jaataxájtaca' ti i tyeyúuj hu-
atyú'uunyi'huaj*

(Mt. 24:1-2; Lc. 21:5-6)

¹ Ti'ij iiramá'caj i Jesús i tyeyúuj tzajta', síij ti jamuán jo'chá'canya'aj pu a'yan tyaaté'exaa tíjin:

—Maestro, cási' huaséj mu tyetyéj ti tyatíti'ijmee iye'ej ti tyiquéetime ajta mu chi'ij naa pu een.

² Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tíjin:

—¿Nyi petyí'sej mu chi'ij ti viváajma'aj tyu'uj? Néijmi'i pu huatyú'uunyi'huaj, capu che' séeria'aj ja'mej i jáxu'uj jitze i tyetyéj ti jujapuá tyiquéetime.

*Tyi'tíj ti huataséjre'ej i maj jin jáamua'reej ti
arí tímua' néijmi'i tye'entyipué'rij*

(Mt. 24:3-28; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

³ Mati'ij mij a'áa jo'cáj a'ájna a jíríj jitze ti a'yan tya'rájtyapuaj tíjin Aseitúunajrimi, a'áa ti já'sejre' jo'tíj i tyeyúuj ja've'nyee. Ti'quij a'áan jo'tayíxij a'ájna i Jesús, ajta a'ájna i Pedro, ajta i Jacobo, ajta i Juan, ajta i Andrés, a'íi mu jujíme' a'yan tyaata'íhuo'ri' ⁴ a'náj ti a'yan tyí'rinyij, ajta

tyi'tíj ti huataséjre'sij i maj jin jáamua'reej ti arí néijmi'i tye'entyipua'rij.

⁵ Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tíjin:

—Tyámua' xu'uj mua'aj tí'ij quee a'tíj jamuáacuanamuj. ⁶ Ji'nye mue'tíj mu huataséjre'sij i maj nyenyúucaá jin tyi'xáataj muá'ju'un, a'yaa mu tíjin: “Nyáaj nu a'íin pué'een”, jéehua mu mij huá'cuanamuan i tye'ityee.

⁷ 'Típua'aj mua'aj seríj a'yan tyí'namuajra yee maj nyo'se' a'ájna ja'hua' na'ríij maj meríj tímua' huatyóohuisij maj tyúunyo'sitye'ej, caxu tyi'tziinye'ej. A'yaa pu tyúuxie've' tí a'yan atyojo'rén'yej, ajta capu eexúj a'ájna atyojo'rén'yesij i xicáara' tí jitzán néijmi'i tya'rá'astij. ⁸ Ji'nye séecan mu tye'ityee, majta séecan tye'ityee jamuán tyúunyo'si'tye'ej, majta i maj séej chuéj japua huacháatimee, majta maj séej i chuéj japua huacháatimee, a'íi mu majta tyúunyo'si'tye'ej, ajta pua'maquéj huatóoca'tzij i chuéj iiye'ej, ajta jéehua huatúuri'huaj ja'mej. A'íi pu a'íin pué'een i ta'nájcaj i maj jin jajuéetzij muá'ju'un.

⁹ 'Tyámua' xu'uj mua'aj jujímua'aj tyityahuóocha'íin, ji'nye majamuá'vi'tin a'íijma jimi i maj tyí'ijta, majta jamuaatyávaxi'sij a'ájna jo'maj jóosi'rii. Majamuaatájeevij siaj sij nye jitze ma'can tyihuo'té'exaatye'en a'íijma i tajtúhuan siajta a'íijma i maj rey jin tyityatatyíj, a'yaa pu'ij tyu'tái'riitarij siaj a'íijma nye jitze ma'can tyihuo'té'exaatye'en. ¹⁰ Ji'nye tí'ij quee xu néijmi'i tye'entyipua'ren, a'yaa pu

tyúuxie've' siaj anaquéej néijmi'que' i cháanacaj japua huo'té'exaatye'en i Dios nyuucacaj.
 11 Siajta quee je'ej tyityóomua'ajcaj je'ej siaj tyihuo'té'exaatye'ej mati'ij jamuá'anvi'tij a'íjma jimi i maj tyí'ijta. A'íj xu huataxáj tyi'táj ti i Dios jamuaata'íjtye'sij siaj sij jaataxáj, ji'nye caxu mua'aj a'ín pue'éenye'ej xá'ju'un i siaj tyu'taxájtaj, sulu a'íjna i júuricama'ra' i Dios. 12 Séecan mu ju'ihuáamua' tyu'tátuiire'sij mej mij huó'cui'nyij, majta i hua' huásimua' juyójmua' mu tyu'tátuiire'sij, majta i hua'yojmua' pu mu ájvatzij hua' jimi i jutáatastyamua' mati'ij mij huá'cui'nyij.
 13 Néijmi'i mu i tyeítjee quee ja'muaxie'va'aj muá'ju'un a'íjci jime' i siaj nyejitzé ajtyáma'can; ajta a'íjna i ti tyo'táviicue' 'asta na'aj quee néijmi'i tye'entyipuí'rej, a'íj pu huíire'en.

14 'A'ájna xicáara' jitze tyi'táj xu séjran ti je'ej pua'aj een, ti xána'vi're' ti tzányire', a'áa mu yo'tyéchesij jo'tij quee a'yan tyiye'tyévijtye', (a'íjna i ti já'ijve', a'í pu yo'itéej ja'mej), ajta a'íimaj i maj Judea jo'tyú'uucacaj, miche' jiyet'zín jo'cáxi'in a'ájna jo'tij jiríj jo'quéetimee,
 15 ajta i ti a'áan jo'ojcatyij i juchi'ij japua, che' quee acáyican ti'ij tyi'táj iirá'an u juchi'táj,
 16 Na'ríij síj tyaja'muarie'ej i juví'ra'taj, che' quee ajo'ré'nyinyiica'an a juchéj ti'ij tyúucaanaa tyi'rájtui'nyij. 17 Cuí' xaa a'íimaj i úucacaj maj xié'chui'tajmee maj puéjtzij mu muá'ju'un a'ájna xicáara' jitze, majta i maj juyójmua' móoj tzi'tyaa. 18 Mua'aj xu jahuaviiraj i Dios ti'ij quee a'yan atyojo'ré'nyinyiica'an a'ájna

ti'ij pua'aj huaséevi'ij á'yi'ij, ¹⁹ ji'nye jéehua mu jajpuéetzij muá'ju'un a'yájna mati'ij quee a'náj tyaapuéjtzitariaca' ti'ij na'aj i Dios ty-eetyátaahuaca' i cháanacaj, capu ajta che' a'yan atyojo're'nyesij séej i xicáara' jitze ti'ij a'ájna. ²⁰ Ajta tipua'aj i tavástara' quee a'yan jáa'uurej ti'ij quee che' á'tyeevi'in ti tyoomé'en a'chu pua'an xicáj, capu a'tíj júurij ta'me'nyíche', ajta hua' jime' i tyeítjee i Dios ti arí hua'antyíhuoj, a'íi pu'ríj a'yan jáaruuj ti'ij quee che' á'tyeevi'in.

²¹ 'Tipua'aj a'ájna i xicáara' jitze a'tíj a'yan tyajá'mua'ixaatye'ej yee: "Cási', xaaséj yána'aj huatyéjve i Ciriistu'", na'ríj a'yan yee: "Cási', xaaséj ma'aj huatyéjve", caxu já'tzaahuatya'aj.

²² Ji'nye séecan mu yaja'va'ju'uj muá'ju'un i maj tyí'hue'tacaa, a'íi mu mij tyi'tíj tyu'taséjrataj i tyeítjee jimi mej mij huo'cuanamuan, tipua'aj huatái'riitarej maj a'íjma huácuanamuan i tyeítjee i Dios ti arí hua'antyíhuoj. ²³ Tyámua' xu'uj caxu yó'hua'nan. Néijmi'i nu nyeríj jamuáa'ixaa je'ej ti tyi'tíj rinyij.

Ti'ij ajtáhua'aj yava'cányesij a'íjna i ti ajta tyéviij jitze huanie'huaca'

(Mt. 24:29-35, 42-44; Lc. 21:25-36)

²⁴ Ajta a'ájna i xicáara' jitze, mati'ij jajpuéetzij muá'ju'un, capu che' eeráxirij, ajta quee che' huanyéeri'cij ja'mej i máxcirie' jime', ²⁵ majta uje'cávatzij i xú'ra'vetyee ti'ij ij huatóoca'tzij i tajapúa. ²⁶ Aj xu sij jaséjran i ti ajta tyéviij jitze huanie'huaca' ti aje'cáama'aj ja'mej i jéetirij tzajta', naa pu tyámua' tyu'nyéeri'cij ja'mej, ajta néijmi'i jin antyúumua'reeriaj ja'mej a'ájna

i xicáara' jitze. ²⁷ A'íi pu'ij hua're'ityixij i maj jahuiire' mej mij néijmi'caa tyí'siire'en i tyeítyee i Dios ti arí hua'antyíhuoj, néijmi'caa mu tyísiire'ej i tyeítyee jo'tij na'aj joo'ástimee i chuéj, ajta jo'tij joo'ástimee i tajapuá.

²⁸ 'A'íj xu jitze tyi'huóo'iteeritye'en i xápua'. Ti'ij antycua'tyíjme'nyij ánimuaj, ajta ti'ij canyáatira'nyij i xámue'ra', a'íj xu jin jamua'reeren ti arí véjri' i víita'rij. ²⁹ A'yaa pu cha'taj na'aj tipua'aj seríj tyi'tíj a'yan tyí'sejraj, aj xu sij jamua'reeren ti arí véjri' putyí'ricij a'ájna xicáara' ti jitzán a'yan tye'mej, siajta jamua'reeren ti arí aje'cáama'aj ja'mej i ti ajta tyévij jitze huanie'huaca'. ³⁰ A'yaa nu tyajá'mua'ixaaty'e' ti néijmi'i a'yan tye'mej mati'ij móoj júuricaj i tyeítyee i maj iye'ej huacháatimee cháanacaj japua. ³¹ Néijmi'i pu tye'entyipua'rij i cháanacaj ajta i tajapuá, ajta i nyenyúuca capu a'náj antyipua'rij.

³² 'Ajta a'náj ti xicáara' jitze a'yan tye'mej nusu a'tzáaj ti a'yan tye'mej, capu a'tíj jamua'reej, camu jamua'reej i maj tajapuá tyí'huire' nusu i Yójra'. A'íi pu'uj jamua'reej i nyavástara' i Dios.

³³ 'A'íj xu jin tyámua' eenye', siajta atanyéjnye'rij, ji'nye caxu jamua'reej a'náj ti a'yan atyojo're'nyesij. ³⁴ A'yaa xu ti'ij i a'tíj ti mu' jó'yi'muij, anaquéj pu'ij juchi'ij hua'cha'iraste' i maj jimi tyí'muarie' mej mij jáacha'iin i chi'ra'an. A'íjma pu ijcatye'en séej ajta séej mej mij tyu'muárie'en tyi'tíj ti muárie'ria'ra', ajta séej ijcatye'en ti tyí'cha'íj ata' puéertaj. ³⁵ Tyámua' xu mua'aj eenye'

siajta atanyéjnye'rij, ji'nye caxu jamua'reej a'náj ti uvé'nyesij i ti aja'chej, tipua'aj tyechúmua'risima'caj, na'ríij a'tzáaj jé'ta' tíca', nusu a'tzáaj mati'ij tyí'tyeji'huacaa i tyacuáarie', na'ríij ti'ij huatapuá'riaca', ³⁶ ji'nye tipua'aj jiye'tzín nu've'nyej, nyajta jamuáatyoonij setyacu'tzísima'caj. ³⁷ I nyaj mua'ajmaj já'mua'ixaatye' a'ij nu nyajta huá'ixaatye' néijmi'caa i séecan a'yan tijin: Sióoche' xu atanyéjnye'rij.

14

Tyeítjee mu jaaxá'puí'intarej mej mij jaatyéevi' a'íjci i Jesús

(Mt. 26:1-5; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

¹ Hua'puaj xicáj pu ooj á'itzeeria'ca'aj ti'ij a'ájna atyojo're'nyej mati'ij pua'aj tyí'ye'estyahua'aj a'íjci jime' i cánya'xií maj cui'nyij, majta i páan maj cua'caa tiquee cu'ustij. A'íimaj i maj tyihuá'ijtye' i puaaríij majta i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze i maj jin tyí'ijta, a'íi mu jahuooca'aj je'ej maj huárinyij mej mij hue'tzij jin jaatyéevi' i Jesús, majta je'en jaajé'caj. ² Ji'nye séecan mu a'yan tyí'xajtaca'aj tijin:

—Catu a'ájna jaatyévi'raj mati'ij tyí'ye'estyáacaj, mej mij quee i tyeítjee huatanyínyu'caj.

Íiti' pu tyi'tíj ti naa tyaarie'ej ja'vá'huaaj a'íjci i Jesús

(Mt. 26:6-13; Jn. 12:1-8)

³ Ti'ij i Jesús a'áa jo'tyávaacaj a Betania, a'ájna jo'tij ja'chej a'íjna i Simón, i maj majta a'yan jatamuá'muatya'aj tijin, ti Cá'atzaj. Ti'ij i Jesús ooj ajtyequéecaj i méesaj jitze, íiti' pu aje're'nyej a'íjci jimi tyetyéj limeetara' pu huajásima'aj, a'íj pu jitze avá'jistij i ti naa tyaarie'ej, nardu jitze ti ma'can tyi'tíj tu'píj, ajta jéehua tyá'najchij. Aj pu'ij i íiti' antyítaaraca' a'íjci i limeetaj, ti'quij ja'vá'huaaj a'íjci i ti naa tyaarie'ej i mu'úutze' a'íjci i Jesús. ⁴ Aj mu mij séecan i maj a'úun je'rátya'ca'aj jaatájaaxiejvi'ri' a'íjci i íitaj, a'yaa mu tyúu'ixaatya'ca'aj tijin:

—¿Ji'nye een jime' jahuajca a'mújcij i ti naa tyaarie'ej? ⁵ F'rúitacaj pu maj jáatoonyijche' a'chu huéecaj anxityej i túmii ará'aj, mej mij a'íjna jin huo'táhuire'en i maj quee je'ej tyéejviicue'.

A'íi mu mij je'ej pua'aj tyá'xajtaca'aj a'íjci i íitaj.

⁶ Ajta i Jesús a'yaa pu tyu'taxájtaca' tijin:

—Xaatapuá'cij, ¿ji'nye een jime' setyá'itziitye'? Tyámua' pu tyi'tíj huáruuj nye jimi. ⁷ Ji'nye a'íimaj i maj quee je'ej tyéejviicue' a'íi mu a'náj tina'aj ja'mua jimi séeria'aj muá'ju'un, a'yaa pu'ij tyi'rúitaj ja'mej sij huo'tyáhuire'en tipua'aj a'yan setyá'xie've'ej, nyajta nyáaj canu a'náj tina'aj ja'mua jamuán séeria'aj na'mej. ⁸ A'íjna i íiti' a'yaa pu huaríj je'ej ti tyaatá'iriityej, a'múu pu anaquéej nyacáhuaj i ti naa tyaarie'ej, matí'ij na'vá'nasij. ⁹ A'yaa nu tzáahuatyí'ra'aj jin tyajá'mua'ixaatye' ti jo'tij na'aj i cháanacaj japua jo'maj huojo'té'exaatye'ej i nyúucaria'ra' i Dios,

a'íj mu majta huataxájta je'ej ti tyi'táj huáruuj a'íjna i íiti', a'yaa mu mij tyo'támua'reerij.

Judas pu tyu'tátuiirej a'íjci i Jesús

(Mt. 26:14-16; Lc. 22:3-6)

¹⁰ A'íjna i Judas Iscariote, síj ti ajta hua' jitze ajtyáma'can i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, a'íi pu a'íjma jimi jo'mej i maj tyeyúuj tzajta' tyí'ijta ti'ij huo'tátuiire'en a'íjci i Jesús. ¹¹ Mati'ij jáanamujri', naa pu huo'tá'aj aj mu mij tya'tóorattiiri' maj tyaanájchitye'en a'íjci i Judas, a'íi pu'ij i Judas jahuooca'aj a'náj ti huatái'riitarij ti'ij huo'tátuiire'en a'íjci i Jesús.

Tavástará' pu tyihuo'cue'ej a'íjma i maj jamuán huacáj

(Mt. 26:17-29; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1 Co. 11:23-26)

¹² A'ájna xicáara' jitze ta'nájcaj i maj jitzán tyí'ye'estyaa mej mij jáacua'nyij i páan tiquee cu'ustij, a'ájna mati'ij hua' mu'vejritacaa i cánya'xií, a'íimaj i maj jamuán huacáj mu a'yan tyaata'íhuo'ri' i Jesús tijin:

—¿Jo'nyij muaja'ráanajchi tyej tyij jó'ju'un, tyajta je'en tyámua' tyú'uurej jo'tyaj i páan já'cua'nyij i tyaj jin jo'támua'reej ti'ij i Dios tyámua' tyitáacha'ij?

¹³ Aj pu'ij hua'puácaa huata'ityaca' i maj jamuán huacáj, a'yan tyihua'ixáatye'ej tijin:

—Séricuj a'ájna a chájta'. A'áa xu a'táj já'tyoonyij xá'rij ti huátisij jájtyij tu'huájmuua, a'íj xu jamuán ujó'ju', ¹⁴ jo'tij a'íin jo'tyáruutyij, a'úu xu jáahuoonyij i a'táj ti aja'chej, aj xu sij

a'yan tyaaté'exaatye'en tijin: “A'yaa pu tyí'xaj a'íjna i Maeestro yee: ¿Jo'nyij nyaja'ta'caa nyaj tyú'cua'nyij hua' jamuán i nyetyeítyeristyamua' tyej tyij jo'támua'reej tí'ij i Dios tyámua' ty-itáacha'ij?” ¹⁵ A'íi pu'ij jamuaataséjratye'sij ánimuaj i chí'ij tí uhuaré'yoo, pu'ríj tyámua' naa tyú'ruuj, a'úu xu tyámua' tyú'uurej i tyaj tyí'cua'nyij.

¹⁶ Mati'ij mij ujó'ju' i maj hua'puaj a'ájna a chájta'. A'yaa pu néijmi'i tya'raj je'ej tí i Jesús tyihuo'té'exaaj, aj mu mij tyámua' tyú'ruuj i maj tyí'cua'nyij i maj jin jo'támua'reej a'ájna i xicáara' jitze tí'ij i Dios huó'cha'ij.

¹⁷ Tí'ij arí huatíca'caj Jesús pu jo'tyájrurij u chí'táj majta jamuán i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej. ¹⁸ Mati'ij meríj tyí'cua'caj i méesaj japua, aj pu'ij i Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' síj i tí ja'mua jitze ajtyáma'can mu siaj nyajamuan tyí'cua', a'íi pu nyéetzij tyu'tátuiire'ej a'íjma jimi i maj tyityatatyíj.

¹⁹ Aj mu mij huatóoxaamujrityej, majta je'en huatyóohuij maj jaata'íhuo' a'íjci i Jesús síj ajta síj a'yan tijin:

—¿Nyiquij nyáaj a'íin nyaj pué'een?

²⁰ Aj pu'ij i Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—A'íi pu a'íin pué'een síj i siaj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, a'íi pu i páan ájrunyi i a'íjci jitze i túxa'aj nyajamuan. ²¹ A'yaa pu aty-ojo-ré'nyesij nye jimi je'ej tí tyé'yu'si' i yu'xarij jitze, ajta a'íjna i tí nyéetzij tyu'tátuiire'sij,

jéehua pu jajpuéetzij ja'mej. Jéetze' pu jatyahui'rihua'caj tiquee nie'huacajche'.

²² Móoche' mu tyi'tya'cue'síma'caj, ti'ij i Jesús páan tyi'íj, ajta ti'ij tyaatatyóotzi'ria'aj i Dios, aj pu'ij ja'antyítaaraca' ti'quij huo'rípu'uj, a'yan tyihua'ixáatye'ej tijin:

—Xáacua' a'íjci, a'íi pu nyahue'ra' pué'een.

²³ Ti'ij ta'ij i váasuj tyijáj ajta tyaatatyójtzi'rej i Dios, ti'quij a'íjma huatajányij, néijmi'i mu jaaré'ij i váasuj jitze. ²⁴ A'yaa pu tyihuo'té'exaa tijin:

—A'íi pu a'íin pué'een i nyaxúure' i nyaj je'ráxire'sij nyej nyij huo'tyáhuire'en mui'caa, ajta ti'ij i Dios ja'antypuá'ritye'en i ti jájcuaj jin tya'tóoratziiri'. ²⁵ A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' nyaj quee che' ju'quéi'sij a'íjci i úuvaj ja'ra', 'asta a'ájna xicáara' jitze ti'ij i Dios néijmi'que' tyu'ta'íjtaj.

Jesús pu jaataxájtaca' ti i Pedro jaatyáhue'taj a'yan tijin canu jamua'tyej

(Mt. 26:30-35; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

²⁶ Matí'ij tyu'táchuiicaj i maj jin tyaatatyójtzi'rej i Dios, aj mu mij jo'cáj a'ájna Aseitúunajrimi jiríj ti jo'tacá'aj. ²⁷ Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaa tijin:

—Néijmi'i xu mua'aj yo'huá'xij siaj nye jimi tyá'tzaahuatye'. A'yaa pu tyé'yu'si' i yu'xarij jitze tijin: “A'íj nu je'catan i cánya'xii ti siire', majta i cánya'xii mamuj úrutyij.” ²⁸ Ajta nyati'ij hu-atájuurej, a'áa nu nyajtáhua'aj jamuaja'ajsiire'ej a Galileea.

²⁹ Pedro pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Tɨpua'aj néijmi'i meyo'hua'xij maj a jimi tyá'tzaahuatye', canu nyáaj a'yan rinyij.

³⁰ Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—A'yaa nu tzaahuatyi'ra'aj jin tyí'mua'ixaatye', ijíij tíca' tí'ij quee xu jíihuacaj i tyacuáarie', huéecaj paj naatyáhue'taj a'yan tijin capáj nyamua'tyej.

³¹ Ajta i Pedro ca'nyíin pu jin a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Tɨpua'aj a'yan tyúuxieve'ej nyaj ajamuán huámuí'nyij, canu muaatyáhue'taj.

Majta néijmi'i i séecan a'yaa mu cha'taj mana'aj tyí'xajtaca'aj.

Jesús pu huatyéenyuj a'ájna a Getsemaní
(Mt. 26:36-46; Lc. 22:39-46)

³² Mati'ij mij jo'cáj a'ájna ja'hua' huastárij tzajta' tí a'yan tya'rájtyapuaaj tijin Getsemaní. Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaaj i maj jamuán huacáj tijin:

—Xaará'saj iie'ej, nyóoche' nu nyáaj huatyényuusij i Dios jimi.

³³ Tí'quij áyee jo'ré'nyej, a'íjma pu jo'ví'tij a'íjci i Pedro ajta i Santiago ajta i Juan, aj pu'ij huatyóochej tí huatóoxaamujritye'en ajta je'ej pua'aj jaata'aj i tzajta'. ³⁴ A'yaa pu'ij tyihuo'té'exaaaj tijin:

—Je'ej pu pua'aj nu'asej cuxáa nyamui'nyij. A'yaa xu siooj tyityá'caj, síoche' xu atanyéjnye'rij.

³⁵ Tí'quij i Jesús eerájraa a'tzúj áyee, aj pu'ij tyítunutaca' a chóota', jájhuaviiri' i

Dios tìpua'aj a'yan tyí'riitan tìquee a'yan aty-ojo'ré'nyinyica'an a'ájna i xicáara' jitze ti jitzán jajpuéetzij ja'mej. ³⁶ A'yaa pu tyá'huooca'aj i Dios jimi tìjin:

—Dios i paj nyavástara' pu'éen, néijmi'i pu tyí'rij muéetzij jimi, tìpua'aj petyu'tá'an tì'ij quee náaci'tyij a'ájna i nyaj jin jajpuéetzij na'mej, ajta che' quee a'yan atyojo'ré'nyinyica'an je'ej nyej nyáaj tyá'xie've', sulu pati'ij muáaj tyá'xie've'.

³⁷ Aj pu'ij té'ej aje'ré'nyej jo'maj ja'ajtyá'ca'aj i maj jamuán huacíj, a'áa pu'ij huojotyoy tìpua'aj meríj tyácu'tzij. A'yaa pu tyaaté'exaa a'ijci i Pedro tìjin:

—Simón, ¿nyi petyácusij? ¿Nyi pequee tyo'táviicue'ri' paj séej ooraj atányeerij? ³⁸ Síooche' xu atanyéjnye'rij siajta huatyényuunyij i Dios jimi, tì'ij quee tyí'tíj je'ej já'mua'uurej. A'yaa xu mua'aj tyá'xie've' siaj tyámua' huárinyij, ajta capu ja'muaca'nyisti' i já'muahue'ra' jitze.

³⁹ Ajtáhua'aj pu ujó'mej, a'yaa pu cha'tána'aj tyaatáhuaviiri' i Dios. ⁴⁰ Tì'ij aje'ré'nyej ajtáhua'aj pu huo'tyoy metyacu'tzísima'caj, jí'nye cutzíj pu huá'mue'tica'aj. Capu je'ej huá'miteerastya'ca'aj je'ej maj ye'ej tyaaté'exaatye'en. ⁴¹ Tì'ij huéecaj a'yan huaríj, ajtáhua'aj pu ujó'mej, tì'quij ajtáhua'aj aje'ré'nyej tìpua'aj merí'ij táhua'aj tyácu'tzij, aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaaj tìjin:

—¿Nyi siooj tyácu'tzij siajta juso'pe'? Pu'ríj óoche', pu'ríj tya'rá'aj a'náj maj nyéetzij

tyu'tátuiire'ej i nyaj nyajta tyévi jitze huanie'huaca', a'íjma jimi i maj je'ej pua'aj tyí'tyetyeityee. ⁴² Xá'ajhuiixi', che'réj, pu'rij yaja've'mej i ti nyéetzij tyu'tátuiire'ej.

Mati'ij jaatyéevi' i Jesús majta yo'jáj
(Mt. 26:47-56; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

⁴³ Óoche' pu tyi'tyaxáatasima'caj i Jesús ti'ij i Judas, síj ti hua' jitze ajtyáma'can i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, a'í pu aje're'nyej majta jéehua i tyeítyee jamuán huajú'ca'aj metyu'chúumij majta ciyéj tyu'í'ij. Hua'nyúucaritze' mu a'íjma jimi huajú'ca'aj i maj tyí'ijta i tyeyúuj tzajta', majta i maj tyi-huá'mua'tyej i yu'xarij jitze, majta i huásij. ⁴⁴ Ajta i Judas pu tya'tóoratziiri' je'ej ti ye'ej huárinyij mej mij jáamua'reej a'tíj ti a'ín pué'een i Jesús, a'yan tíjin:

—A'íjna i nyaj ji'tyápui'tze'ej, a'í pu a'ín pué'een, siata'aj jaatyéevi', siajta ja'ajnáan, sia'nají'que'en tyámua' naa.

⁴⁵ A'íj pu jin ajtyáxiiriaca' i Jesús jimi ti'quij a'yan yaatajé tíjin:

—Maeestro.

Ajta ji'tyápui'tzej. ⁴⁶ Aj mu mij i tyeítyee jaatyéevi' i Jesús majta ja'náají'quej.

⁴⁷ Aj pu'ij síj ti a'áa jo'tyávaaca'aj a'í pu juchúun íjcutaca', ti'ij ij ja'ajtavéjchaca' i naxiéera' i ti jahuiire' a'íjci i ti tyihuá'ijtye' i tyeyúuj tzajta'. ⁴⁸ Ti'quij i Jesús a'yan tyi-huo'ta'íhuo'ri' i tyeítyee tíjin:

—¿Ji'nye een jime' yesetyityavá'ju' xaachúumij siajta ciyéj tyu'í'ij siaj sij naatyéevi',

cuxáa nyaj náhua'rij pué'eenye'? ⁴⁹ A'náj tina'aj nu ja'mua jamuán ajo'tyávaaca'aj nyetyaja'muamua'tyáaj u tyeyúuj tzajta', caxu a'náj naatyéevi'. Ajta ijíj pu a'yan tye'mej ta'aj ij tya'róo'astej je'ej ti tyé'yu'si' i yu'xarij jitze.

⁵⁰ Majta a'íimaj i maj jamuán huacáj néijmi'i mu huatóo'uj, aa mu'uj mij yooríej i Jesús. ⁵¹ Ajta síj pu tyamuéej jaavájasima'aj i Jesús, cáanarij pu jin eeróonajca'aj. A'íj mu mij huatyéevi', ⁵² ajta a'íi pu jaatátoj i cáanarij ti'quij huatóo'uj jo'téechajraa muá'vi'ij.

Mati'ij yo'ví'tij i Jesús a'íjma jimi i maj tyityatatyj

(Mt. 26:57-68; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

⁵³ Mati'ij mij yo'ví'tij i Jesús a'íjci jimi i ti tyihuá'ijtye' néijmi'caa i tyeyúuj tzajta', mati'ij mij néijmi'i tyúusiij i maj tyihuá'ijtye' i puaaríj, i huásij majta i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze. ⁵⁴ Ajta i Pedro pu ímuáj cújta' huama'ca'aj, a'áa pu'ij ja'rá'aj jo'tij ja'chej a'íjna i ti tyihuá'ijtye' i maj tyí'muijhuacaa i tyeyúuj tzajta', a'áa pu ja'ajyíxij hua' jamuán i xantáaru'uj, oopuístya'aj i tá'taa jitze.

⁵⁵ Majta a'íimaj i maj tyihuá'ijtye' i tyeyúuj tzajta', majta i maj tyityatatyj, a'íi mu jahuooca'aj tyi'táj maj jitzán ujpuá'itye'en i Jesús, ajta camu tyi'táj huátyoj. ⁵⁶ Tyij majta jéehua jaahué'taca'aj, camu i séecan jamua'reeriaca'aj, tyi'táj maj putyí'xajtaca'aj. ⁵⁷ Aj mu mij séecan ájhuiixij mati'ij mij hue'tzij jin tyu'taxájtaca', a'yan tijin:

58 —It'yáj tu a'yaa tyáanamujri' ti a'yan tyí'xajtaca'aj tijin: “Nyáaj nu jaatyú'uunaj a'íjci i tyeyúuj i tyeítyee maj ja'ajtaahuaca', nyajta je'en huéecaj xicáj jitze séej ájtaahuaj i tyeyúuj i maj quee i tyeítyee ja'ajtaahuaj.”

59 Ajta camu néijmi'i jamua'reeriaca'aj tyi'táj maj pu tyí'xajtaca'aj i séecan majta i séecan.

60 Aj pu'ij a'ín ajchej a'ájna hua' tzajta' a'ájna i ti néijmi'caa tyí'ijtye' i tyeyúuj tzajta', ti'quij a'yan tyaata'íhuo'ri' a'íjci i Jesús tijin:

—¿Nyi pequee huatányuusij? ¿Tyi'tanyí jin po'tyá'itzee mej mij a' jitze tyí'pua'ritye'?

61 Ajta i Jesús capu avé'nyuuca'aj, capu tyi'táj huataxájtaca'. Aj pu'ij ajtáhua'aj i ti tyihuá'ijtye' i tyeyúuj tzajta' a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin:

—¿Nyi muáaj a'ín paj pué'een i Cirístu', i ti yójra' pué'een i Dios?

62 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Nyáaj nu a'ín pué'een. Siajta mua'aj xu nyeséejran i nyaj nyajta tyévij jitze huanie'huaca' nyaj ajcaqué na'mej i muáca'ta' i ti néijmi'i jin antyúumua'reej, siajta nyeséejran nyati'ij aje'cáame'en i jéetirij tzajta'.

63 Ti'quij a'ájna i ti tyihuá'ijtye' i tyeyúuj tzajta' ja'antýisújtza'an i jusícu', mej mij jáamua'reej tijin pu'ríj huatanyú'caca', aj pu'ij a'yan tyi-huo'té'exaa tijin:

—Capu che' juxie've' ti a'táj je'ej tyá'xajta.

64 Mua'aj xu serij jáanamujri' ti je'ej pua'aj tyu'taxájtaca' i Dios jimi. ¿Ji'nye mua'ajmaj tyajamuá'miteeraste'?

Néijmi'i mu juxa'aj tyu'taxájtaca' majta tyu'tá' ti huámu'i'nyij.

⁶⁵ Aj mu mij séecan huatyóohuij maj jaatyétzi'tzique'muaxi'in, majta jo'tanáa ajíisa' majta je'en jí'tyáva'ra'aj i jumuáca' jime', a'yan metye'íhuo'raj tijin:

—Huataxáj a'tanyíj mui'tyéjvee.

Majta i xantáaru'uj i maj tyí'cha'ij i tyeyúuj tzajta' a'íi mu ja'ráavaxij i nyéerima'ra' jitze.

Pedro pu tyu'tyáhue'taca' a'yan tijin capu jamua'tyej i Jesús

(Mt. 26:69-75; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-29)

⁶⁶ Ajta i Pedro, a'áa pu jo'tyávaaca'aj jo'tij ja'rájta'cuaj i chí'táj. Aj pu'ij síij íiti' utyájrurij ti jahuiire' i ti tyihuá'ijtye' i tyeyúuj tzajta', ⁶⁷ ti'ij a'ij huaséj i Pedro ti jupuistya'ca'aj a'ájna jo'tij já'taa, aj pu'ij ja'raséeraj ja'raa ti'ij ij a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Muáaj paj pajta jamuán jo'chá'canya'aj i Jesús, Nazaret ti já'ma'can.

⁶⁸ Pedro pu jaatyáhue'taca', a'yan tyi'xáataj tijin:

—Canu jamua'tyej, canu nyajta jamua'reej tyi'tíj paj tyáxajta.

Aj pu'ij iirájraa, a'áa pu je'tyéechaxij a ti ja'pueertaj. Aj pu'ij i tyacuáarie' huajíjhuaca'. ⁶⁹ Ti'ij ij ajtáhua'aj i íiti' jaaséj a'íjci i Pedro aj pu'ij séecan huaté'exaa' a'yan tijin:

—A'múu pu síij a'íin pué'een i ti hua' jitze ajtyáma'can i maj jamuán huaci'ij.

⁷⁰ Ajtáhua'aj pu i Pedro jaatyáhue'taca'. A'tzúj a'tyéevi'caj, a'íimaj i maj aja'rét'ya'ca'aj majtáhua'aj mu a'yan tyaaté'exaa i Pedro tijin:

—A'yaa pu tyi'ja'yájna muáaj paj síj a'íin pué'een, jí'nye Galíleea paj já'ma'can.

⁷¹ Aj pu'ij i Pedro huatyóochej ti nyúucaritze' i Dios a'yan tyihuo'té'exaatye'en tijin:

—Canu jamua'tyej a'íjci i tyáataj i siaj mua'aj jatyáxajta.

⁷² Aj pu'ij arí hua'puaj huajíjhuaca' i tyacuáarie', tí'quij i Pedro jo'támua'reeri' je'ej ti tyaaté'exaa i Jesús a'yan tijin: “Tí'ij quee xu hua'puaj huajíjhua i tyacuáarie', muáaj paj huéicaj naatyáhue'taj.” Aj pu'ij tyuuyínyajraa a'íjna i Pedro.

15

Metyu'tátuii a'íjci i Jesús i Piláato jimi (Mt. 27:1-2, 11-14; Lc. 23:1-5; Jn. 18:28-38)

¹ Tí'ij huatapuá'riaca', a'íi mu tyúusiij i maj tyihuá'ijtye' i puaríj a'íjma jamuán i huásij, majta i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze i maj jin tyí'ijta, majta néijmi'i i maj tyityatatyíj. Aj mu mij áyoovi'tij a'íjci i Jesús meetyají'que'ej, matí'ij mij jaatátuii a'íjci i Piláato. ² Piláato pu'ij a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin:

—¿Nyi muáaj a'íin papué'een i ti tyihuá'ijtye' i maj Israel jitze ajtyáma'can?

Tí'quij i Jesús a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Muáaj paj períj a'yan tyaataxájtaca'.

³ Majta i maj tyí'ijta i tyeyúuj tzajta', jéehua mu tyaaxájtzi'ri', ⁴ Piláato pu'ij ajtáhua'aj a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin:

—¿Nyi pequee je'ej tyu'tányuusij? Cási' jéehua mu a' jitze tyí'pua'ritye'.

⁵ Ajta i Jesús capu je'ej tyaaté'exaa, a'íj pu jin quee je'ej jo'támiteeraj a'íjci i Piláato.

Piláato pu tyu'tá' maj jaajé'caj i Jesús

(Mt. 27:15-31; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38—19:16)

⁶ Mati'ijta tyí'ye'estyaj, Piláato pu a'yan tyeyé'í'tihua'aj ti séej huatátoonyij i ti eetyánami', a'tíj maj a'yan tyaatáhuaviiraj i tyeítyee. ⁷ Síij pu tyáati' eetyánami'huaca'aj ti a'yan ántyapuaaca'aj tijin Barrabás, hua' jamuán i séecan i maj tyí'tyacui'caria'aj. ⁸ Aj mu mij i tyeítyee aje'ré'nyej, mati'ij mij huatyóohuij maj jaatáhuaviij i Piláato ti'ij a'yan huárinyij a'íjma jimi je'ej ti tyeyé'í'tihua'aj. ⁹ Piláato pu a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tijin:

—¿Nyi mua'aj a'yan setyá'xie've' nyaj jaatátoonyij a'íjci ti ja'mua tajtúhuan pué'een mu siaj Israel jitze ajtyáma'can?

¹⁰ Ji'nye jamua'reeriaca'aj maj já'chueeria'ca'aj a'íjci i Jesús a'íimaj i maj tyihuá'ijtye' i tyeyúuj tzajta', a'íj mu jin jimi tyu'tátuii. ¹¹ Majta i maj tyihuá'ijtye' i tyeyúuj tzajta', a'íi mu ca'nyíjra'aj huo'ta' i tyeítyee mej mij jaatáhuaviij a'íjci i Piláato ti a'íj huatátoonyij i Barrabás.

¹² Piláato pu a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tijin:

—¿Arí ji'nye náarinyij a'mújciij jimi mu ja'mua tajtúhuan mu siaj Israel jitze ajtyáma'can?

13 Aj mu mij ca'nyíin jin huatyejíihuajra a'yan tijin:

—Pata'aj jó'tatan i cúruuj jitze.

14 Piláato pu a'yan tyihuo'té'exaaaj tijin:

—¿Ji'nye een jime', tyi'tanyí je'ej pua'aj huáruuj?

Majta i tyeítyee majtáhua'aj mu ca'nyíin jin huatyejíihuajra a'yan tijin:

—Oóateexi' i cúruuj jitze.

15 Ajta a'íjna i Piláato, a'yaa pu tyá'xie'va'ca'aj ti tyámua' tyu'tyá'itzeere'en i tyeítyee jimi, a'íj pu jin jaatátoj a'íjci i Barrabás, ajta ti'íj tyu'ta'íitaj maj je'riá'vaxi'in i Jesús, aj pu'íj huo'tátuii mej mij jó'tatan i cúruuj jitze.

16 Aj mu mij i xantáaru' yo'jáj a'íjci i Jesús a'ájna a ti ja'rájta'cuaj, aj mu mij néijmi'caa tyísih i xantáaru'uj. 17 Síicu'ri mu ju'cáachejtye ti po'vij xú'muavi'can jime', majta cúruun jaatyátaavej tzicare'ej ti jin cistijhuaj, a'íj mu mij ju'cárujtyi'ri'. 18 Majta je'en huatyóohuij maj huatyejíihuajra'nyij a'yan tijin:

—Che' júurij a'mújna mu ti hua' tajtúhuan pué'een a'íjma i maj Israel jitze ajtyáma'can.

19 Majta ciyéj jin ja'vá'va'ra'aj i mu'úura' jitze, majta jaatyétzi'tzique'muaxij, aj mu mij tyítunutacaria'aj mue'cootunáaj, a'yájna cuxáa tyámua' metya'tá'caria'aj. 20 Matí'íj jatyaáahuataj, aj mu mij je're'chuiiri' a'íjci i síicu'ri ti po'vij xú'muavi' jime', matí'íjta mij a'íj ju'cáachejtye i síicu'ria'ra' matí'íj mij yo'jáj mej mij jó'tatan i cúruuj jitze.

*Matì'ij yó'tateexij a'íjci i Jesús i cúruuj jitze
(Mt. 27:32-44; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)*

²¹ A'áa pu s'íj tyáati' Cirene ti já'ma'can, Simón ti ántyapuaj táatajra' a'íjci i Alejandro ajta a'íjci i Rufo, a'íi pu a'áa ja'rájraa jo'tíj quee a'tíj ja'chej. A'áa pu'ij huaja'antinyináchaca' jo'maj yoojásima'aj i Jesús, a'íj mu mij ca'nyéjrij jin huata'íj ti'ij ja'antychóoj i cúruujra' i Jesús.

²² A'áa mu yo'jáj a'íjci i Jesús, a'ájna a jiríj jitze ti a'yan tyaja'rájtyapuaj huá'nyuucaa jime'tíjin Gólgota, (Gólgota, a'yaa pu huatóomua'aj tíjin Muì'chíj Mu'taj), ²³ matì'ij mij nahuáj jaatanyétzij cuáanye'ej ti á'naxcaj, a'yaa mu jatamuá'muaj a'íjci i cuáanye'ej tíjin miirra, ajta i Jesús, capu ju'qué'ij a'íjci i nahuáj. ²⁴ Aj mu mij yó'tateexij i cúruuj jitze. Majta i xantáaru'uj tyetyéj mu jin huóomue'tíj mej mij jáamua'reej a'tíj ti cì'tyij i tyí'caanaria'ra' i Jesús s'íj ajta s'íj.

²⁵ Pu'ríj jé'ta' ujmá'caj i xicáj matì'ij yó'tateexij i cúruuj jitze. ²⁶ Majta táabla óotatej i cúruuj jitze, a'yaa pu tyé'yu'si'huaca'aj je'ej maj tyi'tíj jitzán tyo'ojpuá'rij a'yaa pu tíjin: “Hua' tajtúhuan i maj Israel jitze ajtyáma'can.”

²⁷ Majta mu hua'puácaa i náhua'rij óotatej, séej mu a'áa jo'tyéjchej i cúruuj i muáca'ta' pujmua', majta séej útata' pujmua'. ²⁸ A'yaa pu tyá'raa je'ej ti a'ájna i nyúucarij tyé'yu'si' i yu'xarij jitze ti a'yan tíjin: “A'yaa mu tyá'mua'reeriaca'aj ti je'ej pua'aj tyi'tyevistaca'aj.”

²⁹ Majta i maj aja'tányinyica'aj naa mu tyi'tye'cámu'vajra'aj majta je'ej pua'aj tyá'xajtaca'aj a'yan tíjin:

—Muáaj mu paj a'ín pué'een i paj jaatyú'uunaj i tyeyúuj pajta huéecaj xicáj jitze ja'ajtaahuaj, ³⁰ asíj a japua huatányuuchij pajta acájra'nyij a'mújciij jitze mu cúruuj.

³¹ A'yaa mu cha'taj mana'aj tyá'xaahuataca'aj i maj tyihuá'ijtye' i tyeyúuj tzajta', majta i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze i maj jin tyí'ijta. A'yaa mu tyí'xajtaca'aj tijin:

—A'múu pu séecan japua huatanyúj, ajta capu jaayí'tin ti jusíj jujapuá huatányuunyij.

³² Che' acájra'nyij mu cúruuj jitze a'mújna mu Ciriistu' ti pué'een, ajta hua' tajtúhuan i maj Israel jitze ajtyáma'can, tyata'aj tyij jaaséj, tyajta tyá'antzaahuatye'en.

Majta i maj jamuán óotateehuaca' i cúruuj jitze a'íi mu majta já'xaahuataca'aj.

Ti'ij huamuí' i Jesús

(Mt. 27:45-56; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

³³ Ti'ij tya'rá'aj a'tzáaj tacuaríixpuaj, néijmi'que' pu huariá'tica'riaca' i chuéj japua, ajta á'tyeej ti a'yan tyu'tíca' yáacij jé'ta' ucamá'caj i xicáj. ³⁴ Ti'ij yáacij jé'ta' ucamá'caj i xicáj, aj pu'ij Jesús ca'nyíin jin huajíjhuaca' a'yan tijin:

—Eloí, Eloí, ¿lama sabactani? A'íjna i nyúucarij, a'yaa pu huatóomua'aj tijin: Nyavástara', Nyavástara', ¿ji'nye een jime' pej pij nyojo'hua'xij?

³⁵ Séecan i maj a'áa jo'tyú'uuca'aj, mati'ij jáanamujri' a'yaa mu tyu'taxájtaca' tijin:

—Xáanamujri', a'íj pu huatajé i Elías ti'ríij á'tyeej ti tyi'tyávaaca'aj i Dios jimi.

³⁶ Aj pu'ij sáij aje'ré'nyej huatéechisima'aj, tyi'táj pu huátisima'aj ti ta'chíra' a'íj pu'ij huatyáru'nyaxij nahuáj jime' ti antzíjvi, ti'quij ciyéj jitze ja'antiyíj'quej, aj pu'ij a'íjna ájchui ti'ij i Jesús huayé'nyijche' a'íjci jitze i tyi'táj, a'yan tyi'xáataj a'íjna i a'táj tijin:

—Setyu'chó've' tipua'aj yatanyéj a'íjna i Elías ti'ij ja'cátoonyij mu cúruuj jitze.

³⁷ Aj pu'ij ajtáhua'aj i Jesús ca'nyíin jin huajíjhuaca', ti'quij huamuí'. ³⁸ Ajta i tyeyúuj tzajta' cáanarij ti 'tzíjhua pu ujo'tahuíjca'aj, a'íi pu'ij jé'ta' acásujtza'an. ³⁹ Ajta i tyenyeéntyi' i xantáaru'uj ti tyí'ijtye' i maj anxityej ará'asej, a'áa pu jo'tyávaaca'aj véjri' jo'tij jóonyeerica'aj i Jesús, a'íi pu'ij jáanamujri' je'ej ti tyu'jijhuaca' i Jesús, ajta jaaséj je'ej ti tyu'muí', a'yaa pu'ij tyu'taxájtaca' tijin:

—A'yaa pu tyi'ji're'can jime' a'íi pu a'íin pué'eenye'ej i yójra' i Dios.

⁴⁰ Séecan mu majta úucaa a' imuáj jo'tyu'úuj méesejraca'aj, sáij pu a'yan ántyapuaaca'aj tijin Maríia Magdala ti já'ma'can, ajtáhua'aj sáij Maríia hua' náanaj a'íjci i Santiago ti cíleen ajta a'íjci i José, ajtáhua'aj sáij i íiti' ti a'yan ántyapuaaca'aj tijin Salomé. ⁴¹ A'íi mu i úucaa jamuán huajú'ca'aj i Jesús majta jahuiiria'ca'aj ti'ij a'áa jo'tyávaaca'aj a'ájna a Galílea. Jéehua mu majta séecan i úucaa a'áa jo'tyú'uuca'aj i maj jamuán a'áa jo're'nyej a'ájna a Jerusalén.

*Mati'ij jaatyá'avaataca' a'íjci i Jesús
(Mt. 27:57-61; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)*

42 Ti'ij huaré'chumua'riaca', tya'rá'aj a'ájna xicáara' jitze mat'i'ij tyámua' huóo'uurej, yaa ariá'pua'aj pu atyojo're'nyesij a'ájna i xicáara' i maj jitzán juso'pii. 43 A'ájna i José Arimatea ti já'ma'can, ti ajta hua' jitze ajtyáma'can i maj va'cán jin tyityatatyíj, a'íi pu ajta jacho'va'ca'aj a'íjci xicáara' ti'ij i Dios tyu'ta'íjtaj néijmi'que' i cháanacaj japua, a'íi pu'ij ajo're'nyej i Piláato jimi, ti'quij jaatáhuaviiri' i tyévira' i Jesús. 44 Ajta i Piláato je'ej pu tyo'tóomua'aj ti i Jesús arí huamuí', aj pu'ij jaatajé i hua'tyenyeentyi' ti'ij jaata'íhuo' a'chu ti arí á'tyeevi'ca'aj ti huamuí'. 45 Ti'ij i hua'tyenyeentyi' a'yan tyaaté'exaa ti a'yan tyi'ja'yájna, aj pu'ij i Piláato jaatá' a'íjci i José ti ja'cájan i tyévira' i Jesús. 46 Aj pu'ij i José cáanarij huánaniej ti naa een ti naa tyí'cueenaa, ti'quij ja'ajtajá i mui'chíj ajta je'en je're'ijcataca' a'íjci jime' i cáanarij. Aj pu'ij a'úun yo'tyéetyej jo'maj yo'ojcúunajraa, ajta tyetyéj ti sicáarara' eetyájmua. 47 Ajta a'ájna i Maríia Magdala ti já'ma'can, ajta síj i Maríia náanajra' a'íjci i José, a'íi mu jaaséj jo'maj je'ej yó'ruuj i mui'chíj.

16

Jesús pu huatájuuriaca'

(Mt. 28:1-10; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

1 Ti'ij mu jo'mej a'ájna i xicáara' maj jitzán juso'pii, a'ájna i Maríia Magdala ti já'ma'can, ajta i síj i Maríia náanajra' a'íjci i Santiago, ajta je'en a'ájna i Salomé, a'íj mu tyi'tíj huánaniej ti naa tyaarie'ej mej mij jacáhuaatye'en i tyévira' i Jesús. 2 A'íjci xicáara' jitze ta'nájcaj i itéerij, ti'ij

oochán eere'nyéesima'caj i xicáj, a'áa mu jó'ju' jo'tij ja'vá'nami'huaca'aj i muí'chíj, ³ a'yaa mu tyúu'ixaatya'ca'aj tijin:

—¿A'tanyíj uya'ráxiiraj i tyetyéj ti jin eetyánami' jo'tij jóocun tyej tyij utyájrutyéj?

⁴ Ajta mati'ij a'áa jo're'nyej aj mu mij jaaséj tipua'aj quee che' eetyájmua i tyetyéj. Ajta tyámua' pu tyí'va'caa i tyetyéj ti eetyámuaaca'aj.

⁵ Mati'ij utyájrurij jo'tij jóocun, tyamuéej mu huaséj ti a'úun je'rácatyii muáca'ta' pu-jmua', catyéevi' pu ucáchajca'aj ajta naa tyí'cueenavi'ca'aj i ti tyí'chajca'aj. Aj mu mij i úucaa tyu'tátziin, ⁶ ajta a'íi pu a'yan tyi-huo'té'exaaj tijin:

—Caxu tyí'tziinye'ej. Mua'aj xu a'íj tyáhuoonyij i Jesús Nazaret ti já'ma'can, i ti óotateehuaca' i cúruuj jitze. Pu'ríj huatájuuriaca', capu che' yajá'hua' a'yájna. Cási' xaaséj jo'maj yo'ojtyéj. ⁷ Áricuj sioté'exaatye' a'íjci i Pedro siata'aj i séecan i maj jamuán huacíj, a'yan tijin: “A'íi pu a'áa jooméj a'ájna a Galileea ti'ij ajtáhua'aj jamuájsiire'en jájcuan, a'áa xu yé'sejran, a'yájna ti'ij arí tyajamuáa'ixaa.”

⁸ Aj mu mij iirahuáachajra i úucaa, ji'nye metyóoviveesima'aj, majta tyí'tziinya'ca'aj. Ajta camu a'tíj huaté'exaaj i juyéj jitze, ji'nye metyí'tziinya'ca'aj.

*Jesús pu huataséjre a'íjci jimi i Marúa Magdala ti já'ma'can
(Jn. 20:11-18)*

9 A'íjci xicáara' jítze ta'nájcaj i séej iteerij ti'ij i Jesús huatájuuriaca', ti'ij tapuá'risima'caj a'íj pu jimi anaquéej huataséjre i Maríia Magdala ti já'ma'can, i maj tzajta' séjria'ca'aj i tyiyáaru'uj i maj aráahua'puaj ará'axcaa i Jesús ti huo'tamuárij. 10 A'íi pu ujó'mej ti'ij huo'té'exaatye'en a'íjma i maj jamuán huacíj i Jesús, i maj juxaamuijritya'ca'aj majta juyinyaca'aj. 11 Majta a'íimaj mati'ij jáamua'reeri' ti i Jesús huatájuuriaca' ajta i Maríia arí jaaséjraca'aj a'íjci i Jesús, camu ja'antzaahuaaj.

Jesús pu huataséjre hua' jimi i maj hua'puaj i maj jamuán huacíj

(Lc. 24:13-35)

12 Ti'quij Jesús ajtáhua'aj seequéj tyu'taséjre hua'puácaa jimi i maj a'áa joojú'ca'aj i juyéj japua jo'tij quee a'tíj já'chajca'aj. 13 A'íi mu mij ujó'ju' mej mij huo'té'exaatye'en i séecan, camu majta hua'antzaahuaaj a'íjma i maj hua'puaj.

Tyi'tíj ti i Jesús huo'ta'tíj a'íjma i maj jamuán huacíj

(Mt. 28:16-20; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

14 Ti'ij arí jéetze' huachúmua', Jesús pu huatóosejrataca' a'íjma jimi i maj tamuáamuata' japuan séej ará'asej, mati'ij móoj a'íimaj ajtyetyá'caj i méesaj jítze. Aj pu'ij hua'ajtyá'xi a'íjci jime' i maj jatyánaamuaj i ju júuricamej majta quee tyá'tzaahuatya'ca'aj, ji'nye camu huá'tzaahuatya'ca'aj i maj jaaséj ti arí huatájuuriaca'. 15 A'yaa pu tyihuo'té'exaaj tijin:

—Séricuj néijmi'que' i cháanacaj japua siahuo'té'exaatye' néijmi'caa i tyeítyee i nyúucaria'ra' i Dios. ¹⁶ A'táj ti tyá'antzaahuatye'sij ajta huái'huaj, Dios pu tyaatú'uunyi'raj, ajta i ti quee tyá'antzaahuatye'en, a'íi pu jajpuéetzij ja'mej. ¹⁷ A'yaa mu tyeeyí'tihua'aj muá'ju'un i maj tyá'antzaahuatye'en, nyenyúucaritze' mu huo'tamuáritye'sij i tyiyáaru'uj i maj hua'tzajta' séejre' i tyeítyee, majta séej jime' i nyúucarij tyi'xáataj muá'ju'un, ¹⁸ cú'cu'see mu muarie'en i maj tyú'cha'vacaa, ajta camu je'ej huá'uurej, na'ríij huá've'rij mu'cáaye'en, capu ajta je'ej huá'uurej, ajta tìpua'aj a'íjma mua'ajtamuarie'xi'in i maj tyí'cucui', tyámua' mu rinyij.

Jesús pu tyíraa i jútye' tajapuá

(Lc. 24:50-53)

¹⁹ Ti'ij a'yan tyihuo'ixáatya'aj, a'íjna i tavástara' Jesús pu tajapuá jó'vi'tichiihuaca' ti'quij muáca'ta' i Dios ja'ajcáayixij. ²⁰ A'íi mu mij i maj jamuán huacáj ma'úrutyixij mej mij néijmi'que' huo're'ixaatye'en i nyúucaria'ra' i Dios, ajta i tavástara' pu huá'huirria'ca'aj, ajta jaséjrataca'aj ti a'yan tyi'ja'yájna je'ej maj a'íimaj tyí'xajtaca'aj a'íj hua'séeratya'aj i maj jin tyámua' tyo'taséj.

**I nyúucarij ti jájcua ti a'ijna á'xaj i
Tavástara' i Jesús ti Ciríistu' pue'een ajta
Salmos**

**Cora, Santa Teresa: I nyúucarij ti jájcua ti a'ijna
á'xaj i Tavástara' i Jesús ti Ciríistu' pue'een ajta
Salmos New Testament+**

copyright © 2016 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Cora, Santa Teresa

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

4f03662f-a4e0-5c7c-a13b-0b7002b5b8f6